

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Kriminalistikos ir baudžiamojo proceso katedra**

Aušros Bilotienės Motiejūnienės
IV kurso baudžiamosios justicijos
studijų atšakos studentės

Magistro darbas

**Nuosprendžio priėmimas ir paskelbimas
SENTENCE PASSING AND PRONOUNCING**

Vadovas: asist. V.Dovidaitis

Recenzentas: doc. dr. R.Merkevičius

Vilnius, 2009

TURINYS

Ižanga.....	3
1. Nuosprendžio samprata ir reikšmė.....	5
2. Nuosprendžio priėmimo tvarka ir sąlygos.....	10
2.1. Nuosprendžio priėmimo tvarka.....	10
Įrodymai, jų ribos, kokie duomenys priimant nuosprendį pripažįstami įrodymais.....	13
2.2. Klausimai kurie išsprendžiami priimant nuosprendį.....	18
2.3. Nuosprendžio rūšys.....	21
Apkaltinamasis nuosprendis.....	21
Išteisinamasis nuosprendis.....	22
Nuosprendis, kuriuo byla nutraukiama.....	22
Teismo įsakymas.....	23
2.4. Nuosprendžio surašymas, jo forma ir turinys	28
Ižanginė teismo nuosprendžio dalis.....	29
Aprašomoji teismo nuosprendžio dalis.....	32
Civilinis ieškinys baudžiamojoje byloje.....	46
Rezoliucinė teismo nuosprendžio dalis.....	49
Sprendimai teismo nuosprendyje dėl daiktinių įrodymų.....	54
3. Nuosprendžio paskelbimas	58
Išvados.....	61
Darbo santrauka (lietuvių kalba).....	63
Summary.....	64
Literatūros sąrašas.....	65

Ižanga

Nuosprendis - tai pirmos instancijos teismo teisiamejame posėdyje priimtas dokumentas, kuriuo kaltinamasis pripažįstamas kaltu arba nekaltu ir, jeigu kaltinamasis pripažįstamas kaltu, jam skiriama bausmė arba jis atleidžiamas nuo bausmės; dokumentas, kuriuo apeliacinės instancijos teismas pakeičia arba panaikina pirmos instancijos teismo nuosprendį; dokumentas, kuriuo pirmos instancijos ar apeliacinės instancijos teismas nutraukia bylą.¹

Lietuvos Respublikoje teisingumą vykdo teismai², skelbia Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnis, todėl jų priimamiems aktams yra skiriamas ypatingas dėmesys ir keliami ypatingi reikalavimai. Kadangi baudžiamųjų bylų nagrinėjimas užbaigiamas teismo nuosprendžio priėmimu, todėl logiška būtų teigti, kad nuosprendis yra teisingumo vykdymo aktas, o teisingumas- valstybės pagrindas. Vykdamas teismams teisingumą pagrindinė teismo pareiga – išspręsti teisinį konfliktą, objektyviai ištirti ir įvertinti visas bylos aplinkybes ir byloje priimti teisėtą ir pagrįstą nuosprendį.

Šio darbo **objektas** – teismo nuosprendžio, kaip vieno iš pagrindinių ir svarbiausių baudžiamojo proceso dokumentų, reikšmė, tvarka ir sąlygos reikšmingos jo priėmimui ir paskelbimui.

Dalykas – baudžiamojoje byloje teismo priimtas nuosprendis, kaip teisingumo vykdymo aktas.

Darbo mokslinis naujumas ir aktualumas. Darbe pateikiama sukauptos medžiagos analizė bei patirtis ir suvokimas nagrinėjamais klausimais. Nagrinėjamos tiek teorinės, tiek praktinės problemos, atsirandančios praktikoje, nuosprendžio priėmimo ir paskelbimo klausimu. Keitėsi baudžiamojo proceso kodeksai su jais atsirasdavo naujovių, susiformavo nauji institutai tokie kaip: baudžiamasis teismo įsakymas, bylos nutraukimas ir pan. Lietuvoje šia tema nėra parašytos nei vienos disertacijos.

Magistrinio darbo **tikslas** – atskleisti teismo nuosprendžio priėmimo ypatumus, pateikti svarbiausias ir aktualiausias su tuo susijusias problemas, jas išanalizuoti ir pasiūlyti sprendimo būdus.

Šiam tikslui pasiekti keliami tokie **uždaviniai**:

- išanalizuoti ir apibūdinti teismo nuosprendžio sampratą ir reikšmę;
- ištirti ir apibrėžti nuosprendžio priėmimo tvarkos ir sąlygų specifiką;

¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341).

² Lietuvos Respublikos Konstitucija (Valstybės žinios, 1992, Nr.33-1014).

- išstudijuoti ir apibrėžti nuosprendžio, kaip ypatingo dokumento, sukeliančio tam tikrus teisinius padarinius, surašymo tvarką, formą ir paskelbimą;
- išnagrinėti svarbiausius procesinius ypatumus priimant ir paskelbiant teismo nuosprendį, radus trūkumų, suformuoti rekomendacijas. Išnagrinėti teismo nuosprendžio priėmimo tvarką, nuosprendžio formą ir turinį.

Darbo tyrimo **metodai**. Magistriniame darbe taikyti bendrieji moksliniai pažinimo metodai: aprašymas, palyginimas, loginiai metodai: analizė, apibendrinimas, taip pat istorinis, lyginamasis, loginis, sisteminis, statistinis ir kai kurie kiti metodai.

Darbo **struktūra**. Magistrinio darbo tikslas ir uždaviniai lėmė darbo struktūrą. Darbas susideda iš įžangos, trijų pagrindinių skyrių, išvadų.

Pirmasis darbo skyrius skirtas nuosprendžio sampratai ir reikšmei išnagrinėti. Čia analizuojama, apibūdinama nuosprendžio sąvoka, aptariami nuosprendžio teisėtumo ir pagrįstumo reikalavimai, bei šių sąvokų turinys. Antrajame darbo skyriuje išdėstyta nuosprendžio priėmimo tvarka ir sąlygos, analizuojant klausimus, kurie yra išsprendžiami priimant nuosprendį. Aptariamas teisėjų kambario slaptumas, teisėjų pasitarimo ir balsavimo tvarka bei atskiros nuomonės reikšmė. Trečiasis darbo skyrius skirtas darbas teismo nuosprendžio paskelbimo analizavimui, apibendrinimui, šiame skyriuje aptariamas nuosprendžio nuorašų įteikimas. Darbas baigiamas išvadamis, pateikiamas panaudotų šaltinių sąrašas.

Šaltiniai. Pagrindiniai šio darbo šaltiniai – Lietuvos Respublikos ir tarptautiniai teisės aktai, mokslinės studijos, publikacijos, teismų praktika. Šiame darbe analizuojami, cituojami ir nurodomi norminiai aktai, mokslinės publikacijos ir baudžiamosios bylos. Rašant darbą remiausi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo paskelbtomis nutartimis, įvairiais norminiais teisės aktais, tame tarpe Lietuvos Respublikos baudžiamuoju kodeksu, (toliau tekste – BK), Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksu (toliau tekste – BPK), Vokietijos³, Rusijos Federacijos⁴ baudžiamaisiais kodeksais.

³ Germany Criminal Code [interaktyvus] [žiūrėta balandžio 4 d]. Prieiga per internetą:< <http://www.iuscomp.org>>.

⁴ Уголовный кодекс Российской Федерации [interaktyvus][žiūrėta d]. Prieiga per internetą:< <http://www.consultant.ru>>.

1. Nuosprendžio samprata ir reikšmė

Baudžiamojo proceso metu yra įprasta, jog baudžiamosios bylos nagrinėjimas pirmos instancijos teisiama jame posėdyje užbaigiamas teismo nuosprendžio priėmimu. Teismo nuosprendis baudžiamosiose bylose yra pats svarbiausias dokumentas, kuriuo baudžiamoji byla išsprendžiama iš esmės, t.y. kaltinamasis pripažįstamas kaltu arba nekaltu. Priklausomai nuo to ar kaltinamasis pripažįstamas kaltu ar ne, priimamas atitinkamas nuosprendis. Vienu atveju – apklatinamasis, kitu – išteisinamasis. Be minėtų nuosprendžių rūšių, byla gali būti nutraukiama. Priimant byloje apkaltinamąjį nuosprendį, kaltinamajam juo paskiriama bausmė, gali būti atleidžiamas nuo bausmės ar nuosprendžiu atidedamas bausmės vykdymas, išteisinamuojų nuosprendžiu – kaltinamasis išteisinamas.

Nuosprendžio sąvoką išplėstinai reglamentuota Lietuvos Respublikos BPK 29 str. Nagrinėjant nuosprendžio definiciją galima išskirti jį kaip dokumentą, kuriame fiksuojami patys svarbiausi procese priimti sprendimai. Įsiteisėjus nuosprendžiui, pasikeičia ir kaltinamojo statusas: priėmus apkaltinamąjį nuosprendį, nustoja veikti nekaltumo prezumpcija kaltinamojo atžvilgiu, pradedama taikyti nuosprendyje numatyta sankcija. Priėmus išteisinamąjį nuosprendį, nekaltumo prezumpcija galioja, kadangi kaltinamasis yra nekaltas ir teismo sankcijos nėra taikomos. Remiantis minėtu straipsniu, numatyta, kad teismo įsakymas laikytinas nuosprendžiu, kuris priimamas supaprastinta tvarka.

Teismui priimant nuosprendį, privalu teisingai pritaikyti baudžiamąjį įstatymą, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo būtų teisingai nubaustas paskiriant bausmę pagal padarytą nusikalstamą veiką ir jokių būdu nebūtų nuteistas nekaltas asmuo. Asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymų nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu⁵ skelbia Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnis. Konstitucija įtvirtina nekaltumo prezumpcijos principą, jis įtvirtintas ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje, bei Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje. Galima teigti, jog nekaltumo prezumpcija yra pagrindinis ir visuotinai pripažįstamas baudžiamojo proceso principas. Nekaltumo prezumpcijos laikomasi tiek Rusijos Federacijoje, tiek Europoje, pavyzdžiui, Vokietijoje, remiantis nekaltumo prezumpcijos principu, kaltinamasis negali būti kaltu iki apkaltinamojo nuosprendžio įsiteisėjimo, o visos abejonės, kaip ir Lietuvos Respublikos įstatymuose, turi būti traktuojamos kaltinamojo naudai. Rusijos Federacijoje

⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucija (Valstybės žinios, 1992, Nr.33-1014).

nekaltumo prezumpcija įtvirtinta tiek Konstitucijoje, tiek BPK, kur sakoma, jog kaltinamasis nekaltas padaręs nusikaltimą, kol neįrodyta priešingai ir nėra įsiteisėjęs apkaltinamasis teismo nuosprendis. Galima išskirti pagrindinius nekaltumo prezumpcijos elementus, t.y.: 1) visais atvejais, kol nėra apkaltinamojo nuosprendžio, joks asmuo negali būti laikomas kaltu; 2) kad priimti apkaltinamąjį nuosprendį ir asmenį paskelbti kaltu, turi būti atlikta daug procesinių veiksmų tiriant baudžiamąją bylą; 3) taikant procesines prievartos priemones iki nuosprendžio įsiteisėjimo, jos negali būti traktuojamos kaip bausmė ar turėt bausmės elementų; 4) remtis iš romėnų teisės perimta nuostata *in dubio pro reo*, kuri reiškia, kad visos abejonės kylančios sprendžiant bylą, turi būti vertinamos kaltinamojo naudai. Neužtenka priimti apkaltinamąjį nuosprendį, kad nustotų galioti nekaltumo prezumpcija, tam būtina, kad būtų įsiteisėjęs teismo nuosprendis, paprastai jei nuosprendis apskundžiamas apeliacine tvarka, gali praeiti nemažai laiko iki nekaltumo prezumpcijos pabaigos. Apeliacinei instancijai priėmus išteisinamąjį nuosprendį, vietoj buvusio apkaltinamojo, ar nutraukus bylą - nekaltumo prezumpcija kaltinamajam liks galioti, ji aplanai nebus paneigta.

Lietuvos Respublikos BPK traktuojama, kad „teismo nuosprendis – svarbiausiais teisingumo aktas. Jis priimamas vadovaujantis principu, kad įstatymui ir teismui visi asmenys lygūs nepaisant kilmės, socialinės ir turtinės padėties, tautybės, rasės, lyties, išsilavinimo, kalbos, religinių ar politinių pažiūrų“⁶, todėl darytina išvada, jog visi kiti procesiniai aktai nuosprendžio atžvilgiu turi tik pagalbines reikšmes, sudarydami visas būtinas sąlygas teismo nuosprendžio priėmimui. Įsiteisėjęs teismo nuosprendis turi įstatymo galią, yra privalomas visiems piliečiams, įstaigoms ir organizacijoms.

Apibrėžiant teismo nuosprendžio sąvoką, manyčiau galima pažymėti, kad teismo nuosprendis susideda iš dviejų sprendimų, t.y. iš sprendimo dėl kaltės ir sprendimo dėl bausmės. Priklausomai nuo valstybėje egzistuojančios teisinės sistemos, šie du sprendimai gali būti sujungiami į vieną arba priimami atskiri sprendimai dėl kaltės ir dėl bausmės. Jei kalbėsime apie romanų – germanų teisinę sistemą, šiuo atveju paprastai kaltės ir bausmės klausimai sujungiamai į vieną sprendimą. Lietuvos Respublika priklauso romanų – germanų teisinei sistemai, dėl šios priežasties baudžiamosiose bylose priimamas vienas nuosprendis, apjungiantis kaltės ir bausmės klausimus. Nagrinėjant kitą teisinę sistemą – *common law*, reiktų atkreipti dėmesį į tai, jog įtvirtinta atskyrimo sistema „teismas pirmiausia priima sprendimą dėl kaltės, o po to, jei kaltė pripažįstama, dar vieną sprendimą dėl bausmės. Sprendimą dėl kaltės priima prisiekusieji, o dėl bausmės – teisėjas.“⁷

⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras 2 dalis. Vilnius, 2003, p.185.

⁷ Pradel Jean. Lyginamoji baudžiamoji teisė. Vilnius, 2001, p.480.

Skirtingais baudžiamojo proceso teisės raidos etapais teismo nuosprendžio sąvoka kito, tačiau jos esmė liko ta pati. Lietuvos Respublikos BPK 29 straipsnyje nuosprendis apibrėžiamas, „kaip pirmos instancijos teismo teisiama jame posėdyje priimtas dokumentas, kuriuo kaltinamasis pripažįstamas kaltu ar nekaltu.“⁸ Baudžiamuoju įsakymu kaltinamajam skiriama bausmė, kaip ir teismo nuosprendžiu, nes juo kaltinamasis yra pripažįstamas kaltu, tiesiog baudžiamojo įsakymo atveju byla nagrinėjama supaprastinta tvarka. Šiuo metu galiojančiame Lietuvos Respublikos BPK, lyginant su anksčiau galiojusiais BPK, yra plačiai apibrėžta nuosprendžio sąvoka. Iki 2003 m. gegužės 1 d. galiojusiam Lietuvos Respublikos BPK 25 str.1d. 14p. nuosprendis buvo apibūdinamas, kaip „teismo priimtas teisiama jame posėdyje sprendimas šiais klausimais: yra ar nėra nusikaltimas, kaltas ar nekaltas teisiama jame ir, jeigu kaltumas yra nustatytas,- skiriama ar neskiriama teisiama jame bausmė,“⁹ o apeliacinės instancijos išnagrinėjusios baudžiamąją bylą priimti sprendimai buvo vadinami - nutartimis. Po Lietuvos Respublikos Nepriklausomybės atkūrimo, nuosprendžiu buvo pradėta vadinti ir apeliacinės instancijos teismo sprendimą, kuriuo pakeičiamas ar panaikinamas pirmos instancijos teismo sprendimas. Analizuojant nuosprendžio sąvoką istoriniu metodu, darytina išvada, kad šiuo metu galiojančiame BPK yra pakankamai plačiai apibrėžta nuosprendžio sąvoka, lyginant su anksčiau galiojusiais BPK, taip pat manyčiau, teigiamas dalykas, kad nuosprendžiu vadinami ne tik pirmos instancijos teismų priimti nuosprendžiai, bet ir apeliacinės instancijos nuosprendžiai, kurie savo sprendimu keičia pirmos instancijos nuosprendį. Taip pat prasiplėtė sąvoka kadangi atsirado supaprastinta tvarka priimamas nuosprendis – teismo įsakymas kurį galima įvardyti paprastesne, greitesne ir pigesne proceso vykdymo forma.

Sąvoka „nuosprendis“ yra vartojamas tik kalbant apie baudžiamąsias bylas, nagrinėjant civilines ir administracines bylas, pirmos instancijos teismas visada priima sprendimus. Tačiau galima išvelgti gana nemažai panašumų tarp teismo sprendimų, nutarčių, nuosprendžių, visi jie: valstybės prievartos priemonės, priimamos įstatymų nustatyta tvarka bei turintys privalomą teisinę galią. Darytina išvada, kad nuosprendžiu siekiama įgyvendinti teisingumą nubausti visuomenei pavojingas veikas padariusius asmenis, arba konstatuoti, jog kaltinamasis yra nekaltas ir jį išteisinti teismo nuosprendžiu.

Kad nuosprendį būtų galima laikyti didelės teisinės galios dokumentu įgyvendinant jam skirtą misiją, jis privalo būti teisėtu, pagrįstu, taip pat įtikinančiu bei teisingu.

Teisėtu nuosprendžiu galima būtų vadinti tokį nuosprendį, kuris buvo priimtas laikantis visų baudžiamojo proceso įstatymo reikalavimų, taip pat tiksliai pritaikius baudžiamąjį įstatymą konkrečioje byloje. Jei byloje išaiškinamos visos aplinkybės, o sprendimai ir išvados pagrįsti

⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341).

⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341).

teisiamajame posėdyje, toks priimtas sprendimas bus *pagrįstas*. *Teisingas* nuosprendis – kai teismas paskiria bausmę kaltinamajam atsižvelgiant į nusikalstamos veikos pavojingumą, kaltinamojo asmenybę. *Įtikinantis* nuosprendis yra tuomet, kai jis motyvuotas, konkrečiais įrodymais pagrįstos teismo išvados ir sprendimai. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad „kiekvienas teismo nuosprendis turi būti grindžiamas teisiniais argumentais (motyvais). Argumentavimas turi būti racionalus, teismo nuosprendyje negali būti ir nutylėtų argumentų, nenurodytų aplinkybių, turinčių reikšmės teisingo nuosprendžio priėmimui. Teismo nuosprendžiai turi būti aiškūs byloje dalyvaujantiems ir kitiems asmenims.“¹⁰ Tik motyvuotai surašytas teismo nuosprendis bus pagrįstas ir įtikinantis.

Minėtos savybės nors ir yra skirtingos, tačiau visos jos yra tarpusavyje susijusios, sąlygojančios viena kitą. Šių savybių ryšį rodo tai, kad „išsamų bylos aplinkybių nustatymą ir pagrįsto nuosprendžio priėmimą sąlygoja tikslus procesinio įstatymo normų laikymasis; nuo nešališko aplinkybių nustatymo priklauso ir teisingas bausmės paskyrimas“¹¹ apkaltinamojo nuosprendžio atveju ir asmens išteisinimas – išteisinamuoju nuosprendžiu. Lyginant Lietuvos Respublikos BPK su Rusijos Federacijoje BPK, Rusijos Federacijoje BPK nustato eilę reikalavimų, kurių teismui privalu laikytis priimant nuosprendį baudžiamosiose bylose. Pagrindinis keliamas reikalavimas „nuosprendis turi būti teisėtas, pagrįstas ir teisingas.“¹²

Tiek teismus, tiek jų sistemą galima išskirti, kaip vieną iš pagrindinių valstybės institucijų. Bet iki 18 a. pabaigos niekas nemanė, kad teismai galės tapti valstybės valdžios dalimi. Net 1918 m. lapkričio 2d. Lietuvos Respublikos Konstitucijos pamatiniuose dėsniuose nebuvo nieko užsimenama apie teismus. Teismai nebuvo reglamentuoti ir 1919 m. balandžio 4 d. priimtuose laikinuosiuose pamatiniuose Konstitucijos dėsniuose bei Steigiamojo Seimo 1920 m. birželio 10 d. priimtoje laikinojoje Konstitucijoje. Kyla klausimas kodėl? Gal tiesiog valdžios nenoras teismams įtvirtinti deramą vietą valstybėje? Pasak M.Romerio iškeltos prielaidos, „besikuriančios Lietuvos valstybės valdžia sąmoningai norėjo išlaikyti teismą Vyriausybės žinioje, neišskirti jo autonominės funkcijos su atskiromis autonominėmis institucijomis.“¹³ 1922 m. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje pirmą kartą reglamentuota, kad valstybės valdžią vykdo Seimas, Vyriausybė ir Teismas.

¹⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas. Dėl privataus kaltinimo ir dėl asmens, kurio atžvilgiu atsisakyta kelti baudžiamąją bylą, teisės apskusti prokuroro nutarimą. 2006 m. sausio 16 d. (Valstybės žinios, 2006, Nr. 7-254).

¹¹ Goda G., Kazlauskas M., Kuconis P., Baudžiamojo proceso teisė. Vadovėlis. Vilnius, 2005, p.461.

¹² Прикалов А.. Уголовный процесс Российской Федерации. Москва, 2005.

¹³ Birmontienė T., Jarašiūnas E., Kūris E., Maksimaitis M ir kt. Lietuvos Konstitucinė teisė. Vadovėlis, Vilnius, 2001, p. 774.

Tačiau dabar, kai egzistuoja demokratinės ir teisinės valstybės principai nepriklausomo teismo buvimas yra būtinas, nes tai demokratinės ir teisinės valstybės požymis. Lietuvos Respublikoje trečioji valstybės valdžia – Teismas, kurio pagrindinis uždavinys nagrinėjant bylas – įgyvendinti teisingumą. Šį principą įtvirtina ir pagrindinis šalies įstatymas - Lietuvos Respublikos Konstitucija, kurioje nustatyta, kad „teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai.“¹⁴ Ši norma pakartota ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 6 straipsnyje, bei Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 1 straipsnyje „Įgyvendindamas teisingumą, teismas privalo būti nešališkas, nepriklausomas, vadovautis tik įstatymu ir būti tik „burna tarianti įstatymo žodžius.“¹⁵ Lietuvos Aukščiausias Teismas savo nutartyje yra nurodęs, jog „pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109str.1d. teismas, sprenddamas bylas, privalo siekti, kad jo sprendimai būtų ne tik teisėti, bet ir teisingi,“ taip pat įtvirtina ne tik teismo teisę, bet ir pareigą kiekvieną bylą spręsti remiantis teisingumo principu.“¹⁶ Demokratinėje ir teisinėje valstybėje, teismai vykdydami savo funkcijas nėra pavaldūs nei įstatymų leidžiamajai, nei vykdomajai valdžiai. Manau, kad negalima suabsoliutinti teismų savarankiškumo ir nepriklausomumo, kadangi vis tiek teisminę valdžią su kitomis valdžiomis sieja ryšiai, pavyzdžiui įstatymų leidžiamoji valdžia priima įstatymus, kurie nustato teismų sistemą, bylų nagrinėjimo tvarką ir t.t. Tai pat, tiek vykdomoji, tiek įstatymų leidžiamoji valdžia dalyvauja formuojant teismus. Manau, kad visos šios valdžios yra tarpusavyje susijusios tam tikrais ryšiais ir negali būti, kad teismai kaip valdžia yra visiškai savarankiška ir nepriklausoma, taip galima išsireikšti tik tam tikru aspektu, pavyzdžiui, nei viena iš kitų valdžių negali kištis į teismų veiklą.

Lietuvos Respublikos teismai nuosprendį priima Lietuvos Respublikos vardu, reglamentuoja Lietuvos Respublikos BPK 297 straipsnis. Tokiu būdu „teismas valstybės vardu išsprendžia, ar yra nusikalstama veika, ar kaltas kaltinamasis ir kokia bausmė jam skiriama.“¹⁷ Nuosprendis paskelbtas valstybės vardu, stiprina šio procesinio dokumento autoritetą ir taipogi didina teisėjų atsakomybę už tinkamą teisingumo vykdymą. Lietuvai buvus TSRS sudėtyje, teismų, veikusių Lietuvos TSR teritorijoje nuosprendžiai, buvo priimami Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos vardu.¹⁸ Manychiau, kad nuosprendis, priimtas nešališko ir neutralaus teismo (tertum super partes), būtų viena iš teisingumo vykdymo prielaidų. Kadangi teismo nuosprendžiai yra priimami valstybės vardu, tai juose turėtų matytis valstybės politika kovojant su nusikalstamumu.

¹⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucija (Valstybės žinios, 1992, Nr.33-1014).

¹⁵ Lietuvos Respublikos teismų įstatymas. (Valstybės žinios, 1994, Nr. 46-851).

¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 1999 m. gegužės 12 d. nutartis. Nr. B3-115.

¹⁷ Goda G., Kazlauskas M., Kuconis P. Baudžiamojo proceso teisė. Vadovėlis. Vilnius, 2005, p.461.

¹⁸ Danisevičius P., Kazlauskas M., Palskys E., Lietuvos TSR baudžiamasis procesas. Vilnius, 1978, p.54.

„Teismo nuosprendžio priėmimu įgyvendinami teisingumo uždaviniai kiekvienoje konkrečioje baudžiamojoje byloje. Sovietmečio laikotarpiu literatūroje buvo ypač pabrėžiama auklėjamoji nuosprendžio reikšmė, vertinant jį kaip ypatingą kovos su nusikalstamumu priemonę.“¹⁹

Nepriklausomai nuo Lietuvoje egzistavusios santvarkos, nuosprendis kaip procesinis dokumentas, skirtingai nuo kitų teismo priimamų dokumentų, visuomet buvo laikomas teisingumo įgyvendinimo aktu, kuris turi didelę auklėjamąją bei visuomeninę reikšmę. Teismo nuosprendžiu gali būti skiriama ne tik konkreti bausmė, bet baudžiamojo poveikio ar auklėjamojo poveikio priemonės, taip pat asmuo gali būti atleidžiamas nuo bausmės, atidedamas bausmės vykdymas konkrečiam terminui ar išsteisinamas kaltinamąsis. Koks bebūtų priimtas teismo nuosprendis, visais atvejais jis daro auklėjamąjį ir prevencinį poveikį bylos dalyviams, bet ir informuoja visuomenę apie vieną ar kitą priimtą nuosprendį. Iš viso to sprendžiant atsiranda nauda visuomenei, kuri išmoksta gerbti įstatymus, tinkamai juos vykdyti, neigiamai žiūrėti į nusikalstamas veikas, pasitikėti teisėsaugos institucijomis ir pan. Mano manymu, vykdyti teisingumą moraliniu požiūriu yra kur kas sunkiau, nei materialiuoju. Kvalifikuotam teisėjui nėra sudėtinga teisingai išaiškinti ir taikyti teisę, tačiau sunku teisingai išspręsti bylą tuo atveju, kai nagrinėjant bylą, nėra aiški teisės norma. Tokiu atveju, manyčiau, jog teismo teisingumo suvokimą galima būtų prilyginti barometrui, o teisėjo priimtą nuosprendį – vieninteliu teisingu sprendimo variantu.

Apibendrinant norėčiau pažymėti, kad didelė reikšmė yra skiriama teismo nuosprendžiui, kas įtakoja skirti ypatingą dėmesį nuosprendžio priėmimui ir surašymui. Priimant teismo nuosprendį yra privalu laikytis baudžiamojo proceso normų, kurios reglamentuoja šio dokumento priėmimo svarbą.

2. Nuosprendžio priėmimo tvarka ir sąlygos

2.1. Nuosprendžio priėmimo tvarka

Teismo nuosprendis turi didelę procesinę ir visuomeninę reikšmę, todėl įstatymų leidėjas nuosprendžio surašymui nustatė priėmimo tvarka ir sąlygas. Visa tai reglamentuota tam, jog remiantis nustatytais reikalavimais, būtų priimtas teisėtas nuosprendis. Išskirtinos dvi pačios svarbiausios sąlygos, kurios užtikrintų teismo nuosprendžio teisėtumą ir pagrįstumą, tai – teisėjų pasitarimo slaptumas ir įrodymų panaudojimas nuosprendyje, jų ribos.

¹⁹ Матвиенко Е.А. Приговор суда и его исполнение, Минск, 1968, р.4.

Po paskutinio kaltinamojo žodžio, teismas išeina priimti nuosprendžio. Lyginant dabar galiojantį Lietuvos Respublikos BPK su iki 2003 m. gegužės 1 d. galiojusi Lietuvos Respublikos BPK 329 straipsniu yra panašiai reglamentuojama teisinė norma apie Teismo išėjimą į pasitarimų kambarį priimti nuosprendį „išklauses kaltinamojo paskutinį žodį, teismas iš karto išeina į pasitarimų kambarį priimti nuosprendžio.“²⁰ Dabar galiojančiame Lietuvos Respublikos BPK 296 str. numatyta, jog „teismas išeidamas priimti nuosprendžio, praneša apie nuosprendžio paskelbimo laiką ir vietą.“²¹ Teisėjai baudžiamosiose bylose nuosprendžius priima pasitarimų kambaryje, kas teisėjams garantuoja pasitarimų slaptumą. Iki 2003 m. gegužės 1 d. galiojusiame Lietuvos Respublikos BPK 332 straipsnyje nurodoma, taip pat kaip ir dabar galiojančiame Lietuvos Respublikos BPK (298 straipsnis), kad nuosprendis priimamas pasitarimų kambaryje, kuriame būna tik teisėjai, kurie yra konkrečios bylos sudėtyje. Pasitarimų kambarys pagal reikalavimus, turi būti įrengtas teismo patalpose ir izoliuotas nuo visų kitų patalpų: teismo posėdžių salės, ūkinių ir kitų patalpų. Paprastai tokių specialių patalpų teismuose nėra, tokiu atveju teisėjas išeina į savo kabinetą priimti nuosprendžio. Nebus jokio pažeidimo, jei nuosprendis bus priimtas teisėjo kabinete, kuris taps pasitarimų kambariu, tačiau tokiu atveju jame turi nebūti pašalinių asmenų. Remiantis anksčiau galiojusi BPK, kai po paskutinio kaltinamojo žodžio teismas išeidavo priimti nuosprendžio, ir tol kol nuosprendis nebus priimtas teisėjai negalėdavo nagrinėti kitų bylų, tokiu atveju svarbus buvo teisėjų slaptumo garantas. Teismui išėjus į pasitarimų kambarį priimti nuosprendžio, visas dėmesys ir turėjo būti suteiktas šio svarbaus procesinio dokumento priėmimui. Todėl priimant nuosprendį teisėjui (ar teisėjams) buvo draudžiamas bendravimas su kitais asmenimis tiek betarpiškai, tiek telefonu, tiek kitomis ryšio priemonėmis.

Tačiau analizuojant dabar galiojantį BPK, visai kita situacija. Teismas po kaltinamojo paskutinio žodžio, paskelbęs nuosprendžio paskelbimo vietą ir datą eina priimti nuosprendžio. Tam Teismas turi laiko iki numatytos nuosprendžio paskelbimo datos, bet skirtingai nei pagal anksčiau galiojusį BPK, gali bendrauti, kalbėtis telefonu, galų gale nagrinėti kitas bylas. Taigi, pasitarimo kambario slaptumas, nėra sureikšminamas, paprastai nuosprendis priimamas teisėjo kabinete, svarbu, kad niekas iš pašalinių asmenų neįtakotų dėl nuosprendžio priėmimo. Siekiant išsaugoti visišką pasitarimo slaptumą, nėra rašomas nuosprendžio priėmimo protokolas, neskelbiami balsavimo rezultatai. Teisėjai neturi teisės pagarsinti nuomonių, kurios buvo pareikštos priimant nuosprendį. Teisėjų nepriklausomumas būtinas priimant nuosprendį, jis įtvirtintas Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 str. 2 dalis „šios taisyklės pažeidimas laikomas teisėjų pasitarimo

²⁰Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341).

²¹Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341).

paslapties atskleidimu.“²² Pasitarimo slaptumo nesilaikymas yra pagrindas skusti nuosprendį ir panaikinti tokį nuosprendį kasacine tvarka.

Anksčiau galiojusiam BPK, esant didesnės apimties bylai, reikėdavo daugiau laiko nuosprendžio surašymui, nes per dieną tai padaryti buvo neįmanoma. Teisėjai turėjo teisę daryti pertraukas: poilsiui, valgymui, parvykimui namo iki kitos darbo dienos pradžios ir pan., tačiau buvo draudžiama pertraukos metu nagrinėti kitas bylas, bendrauti su asmenimis, kurie susiję su priimamu nuosprendžiu, teismas turi pertraukas naudoti pagal tikslinę jų paskirtį– priimti nuosprendį. Neigiama šio baudžiamojo įstatymo reglamentacijoje buvo ta, kad teismas nepriėmęs nuosprendžio vienoje byloje, negalėjo nagrinėti kitų bylų, kas buvo trukdys spartesniam bylų sprendimui.

Remiantis dabar galiojančiu Lietuvos Respublikos BPK, užtenka po paskutinio kaltinamojo žodžio paskelbti posėdžio datą, kada bus skaitomas nuosprendis, o iki tos datos teisėjas turi teisę nagrinėti kitas bylas. Ši formalumą būtina išlaikyti tam, kad visi proceso dalyviai galėtų atvykti išklaudyti nuosprendžio. Tokiu atveju, kai laiką iki nuosprendžio paskelbimo teisėjas gali skirti ir kitų bylų nagrinėjimui, yra teigiama, nes bylos greičiau išnagrinėjamos, jos nėra nevilkinamos.

Daugelio užsienio valstybių baudžiamajam procesui yra būdingas pasitarimo slaptumo principas. Pavyzdžiui, Rusijos Federacijoje pasitarimo slaptumo principas įtvirtintas BPK 298 straipsnyje. Tačiau yra ir specifinių taisyklių, pavyzdžiui, Anglijoje “į procesą įtraukiamas visuomenės elementas ir jam patikima priimti sprendimą dėl kaltės pripažinimo, į kurį profesionalūs teisėjai nesikiša. Prieš tai, kai prisiekusieji išeina pasitarti, teisėjas išaiškina jiems užduotį: jis apibendrina faktus ir kaltinimus, paaiškina, koks įstatymas taikomas ir kuriai šaliai tenka įrodinėjimo našta, gali nurodyti kokių įrodymų trūksta.”²³

Palyginus baudžiamojo proceso teisę su civilinio proceso teise galima išvelgti skirtumų sprendimų priėmimo. Skirtingai nei baudžiamajame teismo procese, nagrinėjant civilinę bylą teismui leidžiama „neišeinant į sprendimų priėmimo kambarį nutarti atidėti sprendimo, prireikus – ir nutarties priėmimą ir paskelbimą.“²⁴

Apie nuosprendžio *teisėtumą* galima kalbėti tada, kai nuosprendis atitinka įstatymus, *pagrįstu* teismo nuosprendis laikytinas tuomet, kai jis atitinka faktines bylos aplinkybes, ištirtus įrodymus teisiame posėdyje bylos nagrinėjimo metu. Imperatyviai reglamentuota įstatymų nuostata, jog „teismas nuosprendį pagrindžia tik tais įrodymais, kurie buvo išnagrinėti teisiame posėdyje.“²⁵

Įrodymai, jų ribos, kokie duomenys priimant nuosprendį pripažįstami įrodymais

²² Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras 2 dalis. Vilnius, 2003, p.188.

²³ Pradel Jean. Lyginamoji baudžiamoji teisė. Vilnius, 2001, p.480.

²⁴ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. (Valstybės žinios, 2002, Nr.36–1340).

²⁵ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. (Valstybės žinios, 2005, Nr. 81-2945).

Priimant teismo nuosprendžius dažnai keliamas klausimas ar byloje esančius duomenis galima pripažinti įrodymais ar ne, ar esamais įrodymais galima pagrįsti teismo išvadas.

Turint tikslą apibrėžti įrodymų sąvoka, įrodymų leistinumą, jurisprudencijoje išskyla būtinybę nustatyti, kaip šie institutai buvo reglamentuoti teisės doktrinoje anksčiau, kaip kito jų reglamentavimas ir kokia šių institutų samprata vyrauja dabartiniu metu.

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (toliau tekste – LDK) teisėje svariausias įrodymas buvo laikomas teismo prisipažinimas, kitaip vadinamas - „įrodymų karaliene“, kuriam išgauti buvo naudojami net kankinimai įstatymų leidėjo leidimu. Nei Lietuvos Statutuose, nei privilegijose, taip pat ir kituose LDK teisės šaltiniuose nėra įrodymų sąvokos apibrėžimų, skirtingai nei dabar galiojančiame Lietuvos Respublikos BPK. Sprendžiant iš publikuotos LDK teismų medžiagos, įrodymų sąsajumo (liečiamumo) principo pasaulietiniuose teismuose buvo laikomasi, bet negalima to pasakyti apie įrodymų leistinumą principą. Dažniausiai patys bylininkai rinkdavo įrodymus ir patys teikė juos teismui, pasitaikydavo atvejų kai jiems talkindavo teismo pareigūnas (vižas, diečkus, vaznys). Teismas vertino surinktus įrodymus, tačiau jų netikrindavo, kaip jie buvo surinkti. „Paprastai pakakdavo papasakoti ir parodyti smurto žymes kaimynams, kad šie paliudytų teisme.“²⁶ 1933 m. buvo išleistas Baudžiamojo įstatymo komentaras, jo 119 str. buvo teigiama, kad „teismas negali paremti savo sprendimą liudytojų parodymais tik duotais policijai kvočiant, bet Teismas turi teisę lyginti parodymus, duotus Teisme su parodymais, duotais kvotos metu, ir padaręs tokį lyginimą, priėti išvadą, jog kvotos metu liudytojas pasakė teisybę, teisme gi sako neteisybę. Šiuo atveju nesiremiama parodymais liudytojų, duotais kvotos metu, o yra liudytojų parodymų įvertinimas, kurį teisėjai daro vaduodamiesi savo sąžine.“²⁷ Apibendrinant šias nuostatas, remiantis dabar galiojančiu Lietuvos Respublikos BPK, teisėjai vertindami įrodymus, turi teisę vadovautis savo vidiniais įsitikinimu, pagrįstu „išsamiu ir nešališku visų bylos aplinkybių išnagrinėjimu.“²⁸ Nagrinėjant tarybiniais metais baudžiamojo proceso mokslininkų suformuotą įrodymų sąvoką, ji buvo apibūdinama skirtingai, pavyzdžiui, M. Jokubas rašė: „Įrodymus tarybiniame baudžiamajame procese suprantame dvejopa prasme – pirma, tai įstatymų numatyti procesiniai šaltiniai, kurių pagalba nustatomi turintys reikšmės bylai faktai, ir antra, įrodomieji faktai, t.y. faktai, nustatantys arba paneigiantys aplinkybes.“²⁹ M. Strogovičius rašė: „Įrodymai yra visi faktiniai duomenys, kurie

²⁶ Machovenko J. Įrodymai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teisėje // Teisė, 2005 m. Nr.55

²⁷ Baudžiamojo proceso įstatymas su komentarais, sudarytas iš Rusijos Senato bei Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprendimų ir kitų aiškinimų, liečiančių Didž. Lietuvos ir Klaipėdos krašto baudžiamojo proceso teisę Redagavo M. Kavolis. Kaunas, Literatūros knygynas 1933 m. p. 107.

²⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341).

²⁹ Карев Д. С. Советский уголовный процесс. Москва, 1953, p. 50.

įstatymo nustatytomis procesinėmis formomis nustato ar paneigia nusikalstamą įvykį, įkaltina ar teisina patrauktus baudžiamojon atsakomybėn asmenis ir nustato jų atsakomybės laipsnį.³⁰

Iki pat Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo, Lietuvos įrodymų teorija ir praktika buvo įtakojama Rusijos. Visais atvejais įrodymai byloje turėjo būti gaunami įstatymo nustatyta tvarka (priemonėmis). Įrodymai tai tokie duomenys, kurie patvirtina ar paneigia bent vieną aplinkybę, turinčią reikšmės bylai išspręsti teisingai (BPK 20 straipsnio 3 dalis), šiuo išsireiškimu įtvirtinamas įrodymų sąsajumo, kartais vadinamo liečiamumu, reikalavimas. Jei vertinsime duomenų leistinumą, didelę reikšmę turės galimybės patikrinti duomenis, juos įvertinti. D. Sabonis pažymi, kad „pagal BPK nereikia tokiu būdu vertinamų duomenų tikrinti, o tik įvertinti pačią tokio patikrinimo galimybę, kuri turi būti reali ir konkrečiai nusakoma, o ne spėjama.“³¹ Išnagrinėjus įrodymų sąvoką, jos ypatumus priėjau išvadų, kad byloje esantys įrodymai - reikšminga baudžiamojo proceso kategorija, kurios pagalba visais laikais buvo siektina tinkamai įgyvendinti baudžiamojo proceso tikslus, taip pat atsiradus aiškiai suformuluotai įstatyme įrodymų sąvokai būdas sumažinti praktikoje dėl to kylančias klaidas.

Grįžtant prie nagrinėjamo klausimo, ką laikysime įrodymais, svarbu nustatyti jų ribas.

Įrodymai turi būti teisėtais būdais gauti, turint galimybę juos patikrinti, taikant BPK normas, tačiau įrodymai gali būti gauti remiantis kitais teisės aktais „gynėjas gali reikalingus gynybai dokumentus gauti Advokatūros įstatymo 38 str. numatyta tvarka.“³² Teisėjo tvirtas įsitikinimas, paremtas bylos aplinkybėmis, turi būti išreikštas teismo nuosprendžiu. Siekiant priimti pagrįstą nuosprendį - kaip reglamentuota Lietuvos Respublikos BPK 20 str. 5 d. „teisėjai įrodymus įvertina pagal savo vidinį įsitikinimą<...>“. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarime išaiškinta, kad „nagrinėdamas bylą pirmoje instancijoje teismas įvertina įrodymus pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusiškumu, pilnutiniu ir objektyviu visų bylos aplinkybių išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymu ir teisine sąmone.“³³ Įrodymų įvertinimas yra išimtinė teismo teisė – tokiu atveju nagrinėjant šį klausimą pažymėčiau, kad „vidinis įsitikinimas privalo turėti objektyvų pagrindą ir negali būti tapatinamas su vidine nuojauta, intuicija ar laisve vertinti įrodymus pagal savo asmeninius norus.“³⁴ Įsitikinimas susiformuoja tik pačiam teisėjui smulkiai išnagrinėjus bylą, patikrinus informaciją. „Reikalavimas vadovautis įstatymu, reiškia, kad vidinis įsitikinimas turi formuotis neignoruoiant procesinių taisyklių bei materialiujų teisės normų.“³⁵

³⁰ Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса. Москва, 1958, p. 160.

³¹ Sabonis Darius. Vidinis įsitikinimas kaip įrodymų ir duomenų vertinimo kriterijus. Teisės problemos, 2006, t. 2 (52), p. 49.

³² Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas. (Valstybės žinios, 2001, Nr.108-3903).

³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarimas Nr.15, 1998 m. gruodžio 22 d.

³⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras 1 dalis. Vilnius, 2003, p. 47.

³⁵ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras 1 dalis. Vilnius, 2003, p. 47.

Įrodymų panaudojimo nuosprendyje ribos, kaip jau esu minėjusi, yra kone svarbiausia sąlyga priimant nuosprendį baudžiamojoje byloje. Iš to išplaukia, kad teismas priimamą nuosprendį gali pagrįsti tik tokiais įrodymais, kurie buvo nagrinėti byloje teisiamaajame posėdyje. Kas reikštų, jog įrodymai esantys konkrečioje byloje privalo nagrinėjant bylą būti tiesiogiai ištirti. Pavyzdžiui, apklaustų kaltinamųjų, nukentėjusiųjų ir liudytojų parodymai, ekspertų ir specialistų išvados ir paaiškinimai, daiktiniai įrodymai ir dokumentai, kurie buvo ištirti teismo posėdyje ir pan. Kuriuos teisiamaajame posėdyje ištirtus duomenis galima laikyti įrodymais sprendžia Teismas priimdamas nuosprendį baudžiamojoje byloje, remiantis įrodymų leistinumą ir liečiamumą (sąsajumą) savybėmis. Duomenys, kuriais įrodoma arba paneigiama, bylai reikšminga aplinkybė, pavyzdžiui, nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės, kaltę įrodančios ar paneigiančios ir pan., bus laikytinos įrodymais. Lyginant baudžiamąjį procesą su civiliniu, civiliniam procesui įstatymo leidėjas reglamentuoja tokius pat reikalavimus: „teismo sprendimas turi būti teisėtas ir pagrįstas.“³⁶ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentare nurodoma, jog „ kiekvienas teismo sprendimas turi būti pagrįstas įstatymu, nurodant jo normą.“³⁷ Lietuvos Respublikos Aukščiausio Teismo Senato 1997m. birželio 13d. nutarimas Nr.5 „Dėl įstatymų reguliuojančių teismo sprendimo priėmimo ir išdėstymo tvarką, taikymo teismų praktikoje“ apibendrina reikalavimus ir pasisako, kad „sprendimas laikomas teisėtu, jeigu jis priimtas nepažeidus ir tinkamai taikius materialiosios ir proceso teisės normas.“³⁸

Teismo nuosprendis yra ypatingos reikšmės procesinis dokumentas, turintis specialiai numatytą jo priėmimo procedūrą. Jei nuosprendis baudžiamojoje byloje priimamas teisėjų kolegijoje, jis priimdinėjamas organizuojant teisėjų pasitarimą dėl nuosprendžio priėmimo, užtikrinant kiekvienam teisėjui pareikšti savo nuomonę byloje. Jei bylą nagrinėja vienas teisėjas viskas vyksta paprasčiau, t.y. nuosprendį teisėjas priima pasitarimų kambaryje, pats vienas apsvarstydamas su nuosprendžiui susijusius įrodymus, klausimus.

Lietuvos Respublikos BPK 299 straipsnis reglamentuoja teisėjų pasitarimo ir balsavimo tvarką kai nuosprendis priimamas teisėjų kolegijoje. Lyginant nuosprendžio priėmimą vieno teisėjo ir teisėjų kolegijos, teigčiau, jog kolegialiai nagrinėjant bylas, nuosprendžio priėmimas turi ypatumų. Nuosprendį priimant kolegialiai, vyksta teisėjų pasitarimas ir balsavimas pasitarimų kambaryje. Tiek teisėjų balsavimui, tiek pasitarimui vadovauja teisiamaajo posėdžio pirmininkas, kuris užtikrina įstatymine tvarką priimant nuosprendį; nustato pasitarimo ir balsavimo tvarką. Visi

³⁶ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras II-III. Vilnius, 2005, p. 154.

³⁷ Įstatymų, nustatančių teismo sprendimo priėmimo ir išdėstymo tvarką, taikymo teismų praktikoje apžvalga // Teismų praktika. 1997, Nr.7, p. 22.

³⁸ Lietuvos Respublikos Aukščiausio Teismo Senato 1997m. birželio 13 d. nutarimas Nr.5 „Dėl įstatymų reguliuojančių teismo sprendimo priėmimo ir išdėstymo tvarką, taikymo teismų praktikoje“.

klausimai yra sprendžiami balsų dauguma, dėl kiekvieno klausimo balsuojant atskirai. Susilaikyti, nebalsuoti dėl vieno ar kelių klausimų teisėjas neturi teisės. Pirmininkas turi formuluoti klausimus taip, kad į užduotus klausimus teisėjai galėtų atsakyti tik taip arba ne. Tačiau yra klausimų į kuriuos teigiamai arba neigiamas nėra įmanoma atsakyti, pavyzdžiui, „Kokia būtent bausmė turi būti skiriama kaltinamajam?“³⁹ Esant taip suformuluotam klausimui kiekvienas iš teisėjų išsako savo nuomonę. Pirmininkui uždavus klausimą, pirmiausiai balsuoja teisėjas, turintis mažiausią darbo stažą, pirmininkas balsuoja paskutinis nežiūrint į tai, koks jo darbo stažas. Visi klausimai sprendžiami balsų dauguma. Tačiau jei sprendžiamas klausimas dėl laisvės atėmimo iki gyvos galvos, toks sprendimas priimtas vienbalsiai, tai įsakmiai reglamentuoja ir BPK „laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmė kaltinamajam gali būti paskirta tik bendru sutarimu.“⁴⁰

Užsienio šalyse, kaip ir Lietuvoje esant teisėjų kolegijai nuosprendis priimamas paprastos daugumos principu. Tačiau ten kur yra prisiekusiųjų teismai, taikomi kitokie sprendimo principai: „Kanadoje, JAV kaltei pripažinti reikalingas dvylikos prisiekusiųjų balsų vieningumas. Prancūzijoje prisiekusiųjų teismo sprendimui reikalingi aštuoni balsai iš dvylikos (susideda teismas iš devynių prisiekusiųjų ir trijų teisėjų).“⁴¹

Jeigu pagal anksčiau galiojusį Lietuvos Respublikos BPK teisėjas ar teisėjų kolegija negalėjo išeiti iš pasitarimo kambario tol, kol nebus surašytas teismo nuosprendis. Dabar nėra reikalavimo, kad teisėjas priimdamas nuosprendį negalėtų pasišalinti iš pasitarimo kambario kur rašomas nuosprendis, iki jis bus visas surašytas, kad ir kiek laiko jis būtų rašomas, nėra būtina visai kolegijai laukti kol bus surašytas teismo nuosprendis. Praktikoje nagrinėjant baudžiamąją bylą teisėjų kolegijai, organizuojami pasitarimai, kad išnagrinėjus bylą būtų atsakyta į visus reikalingus priimti nuosprendžiui klausimus, balsuojama, o teismo nuosprendį gali surašyti vienas teisėjas, nėra būtinybės visiems kartu laukti pasitarimo kambaryje kol bus surašytas nuosprendis. Nuosprendis išdėstomas raštu, lietuvių kalba, jį galima surašyti ranka arba atspausdinti, bet esant dabartinėms technologijoms dažniausiai spausdinamas. Nuosprendis turi būti surašytas be jokių ištaisymų. Jei nuosprendyje įsivėlusį klaidą yra nereikšminga, pavyzdžiui, dėl laisvės atėmimo bausmės trukmės, dėl laisvės atlikimo vietos ar pan., perrašomas atitinkamas lapas arba „nuosprendžio ištaisymai turi būti pačiame nuosprendyje aptarti ir visų teisėjų pasirašyti.“⁴² Nepriklausomai nuo to, ar teismas nuosprendį priima kolegialiai, ar priima jį vienas teisėjas – surašytą nuosprendį pasirašo visi bylos svarstyme dalyvavę teisėjai. Surašytas nuosprendis turi būti ne tik glaustas, bet kartu ir išsamus, suprantamas bei logiškas.

³⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras 2 dalis. Vilnius, 2003, p. 189.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341).

⁴¹ Pradel Jean. Lyginamoji baudžiamoji teisė. Vilnius, 2001, p. 481.

⁴² Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341).

Jei nuosprendžio priėmimo metu vienas iš teisėjų (nagrinėjant bylą kolegijoje) laikosi kitokios nuomonės, nei likusieji teisėjai, tokiu atveju teisėjas turi teisę išdėstyti savo nuomonę raštu, kaip atskirą nuomonę, nurodant nesutikimo motyvus. Atskiroji nuomonė teismų praktikoje yra gan retas reiškinys, tačiau pavyko surasti šiais metais rašytą Konstitucinio Teismo teisėjo Egidijaus Šileikio atskirą nuomonę, kurioje nurodyta, kad teisėjas išdėsto atskirą nuomonę dėl vienuolikos bylos nagrinėjimo aspektų, „dėl principinio nesutikimo su Konstitucinio Teismo verdikto (jį vertinant kaip visumą) koncepcija. Nesutinku su Konstitucinio Teismo nutarime atsispindinčiu nusistatymu ypač tuo požiūriu, kad: a) <.....>“⁴³ Atskiroji teisėjo nuomonė pridedama prie nuosprendžio, tačiau skelbiant nuosprendį – ji neskaitoma. Nors teisėjas, kaip nepriklausomas asmuo, turintis savo atskirą nuomonę, tačiau jis, kaip ir kiti kolegijos teisėjai, pasirašo priimtą nuosprendį. Atskiroji nuomonė turi būti surašyta iki teismo nuosprendžio surašymo pabaigos, „neleidžiama paskelbus nuosprendį ar nutartį surašyti atskirą nuomonę.“⁴⁴

Praktikoje labai retai pasitaiko bylų su atskiromis teisėjų nuomonėmis, todėl daryčiau išvadą, kad teisėjai atskirosios nuomonės nerašo todėl, kad tai tik deklaratyvi teisė, suteikianti galimybę pareikšti byloje savo poziciją, kuri neturi jokių galių, pasekmių ir pan. Dėl to, atskiros nuomonės rašymas, tik užimtų teisėjo darbo laiką. Tačiau galima daryti išvadą, kad visais atvejais teisėjai priimdami bylose nuosprendžius yra vieningos nuomonės, o tokiais atvejais nėra būtinybės reikšti atskirą nuomonę.

Šiuo metu Lietuvos Respublikos Seimui yra pateiktas projektas, dėl atskiros nuomonės, papildant BPK 369 str.1 dalį 3 punktu, iš ko seka, jog pagal šią nuostatą jei byloje pareikšta atskira teisėjo nuomonė Lietuvos Aukščiausias Teismas privalėtų nagrinėti kasacinius skundus, tokiu būdu praplečiant piliečių galimybes ginti savo teises Lietuvos Aukščiausiam Teisme. Nesutikčiau su tokia pozicija, kadangi esant byloje atskirai teisėjo nuomonei būtų privalu bylą nagrinėti Lietuvos Aukščiausiam Teisme.

Mano manymu, atskiroji teisėjo nuomonė sunkiai skinasi kelią Lietuvos teisės raidoje. Atskiroji nuomonė neturėtų būti suprasta, kaip bandymas sumenkinti teismo priimtą nuosprendį baudžiamojoje byloje, tačiau jos pareiškimas turi turėti tam tikrą svorį. Išnagrinėjus atskirosios nuomonės klausimą priėjau išvados, kad atskirosios nuomonės pareiškimas galimas: nesutinkant su teisiniais bylos aspektais, taikytinos teisės normos parinkimu, nepritariant byloje esančių įrodymų vertinimui, kas gali sukelti abejones dėl priimto nuosprendžio pagrįstumo. Todėl siūlyčiau numatyti teisės aktuose, kad apskundus tokį nuosprendį, kurį priimant buvo surašyta teisėjo atskiroji nuomonė, apeliacinė instancija turėtų atsižvelgti į ją nagrinėjant apskūsta nuosprendį, nustatyti dėl

⁴³ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo Teisėjo E. Šileikio atskiroji nuomonė. Vilnius, 2009 m. kovo 3 d.

⁴⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras 2 dalis. Vilnius, 2003, p. 191.

kokių priežasčių ji buvo pareikšta. Taip pat kelčiau klausimą dėl teisėjo, pareiškusio atskirą nuomonę byloje, pasirašymo priimtame nuosprendyje. Gal būt tokiu atveju pasirašant, reiktų pažymėti, kad teisėjas yra pareiškęs atskirą nuomonę. Mano manymu, pareikšta atskiroji teisėjo nuomonė ateityje turėtų turėti daugiau svertų, nebūti tik deklaracija.

2.2. Klausimai kurie išsprendžiami priimant nuosprendį

Nagrinėjant baudžiamąsias bylas, kiekvienoje jų teisėjui tenka išspręsti aibę klausimų, kurie yra susiję su nagrinėjama byloje nusikalstama veika. Būtų be galo paprasta, jei reiktų konstatuoti tik faktą, pavyzdžiui, A.M. smogė savo sugėrovui kelis kartus į krūtine peiliu, dėl ko pastarasis B.K. netrukus mirė. Tačiau konstatuoti tokį faktą galėtų bet kuris įvykio liudininkas. Priimant nuosprendį teismui neužtenka tik konstatuoti faktą, kad būtų galima priimti teisingą nuosprendį. Tam keliami atitinkami reikalavimai išsiaiškinti įvairaus pobūdžio, sudėtingus su byla susijusius klausimus.

Nei dabar galiojančiame BPK, nei galiojusiame BPK iki 2003 metų gegužės 1d. nėra konkrečiai išvardytų klausimų, kurie būtini spręsti teisėjui nagrinėjant baudžiamąją bylą. Tokie klausimai buvo griežtai reglamentuoti BPK (333 – 335 straipsniuose) galiojusiame iki 2003 metų gegužės 1 d. Nežiūrint į tai, kad galiojančiame BPK nėra griežtai nurodytų klausimų kuriuos būtina išspręsti priimant nuosprendį, tačiau be spręstinių klausimų būtų sunku priimti sprendimą byloje. Manychiau, tai tinkamas įstatymų leidėjo sprendimas, kadangi sprendžiamos bylos yra skirtingos ir ne visose bylose yra sprendžiami vienodi klausimai, nagrinėjami būtent aktualūs klausimai konkrečiai bylai.

Lietuvos Respublikos CPK, taip kaip ir BPK, nėra nurodyta konkrečių klausimų, kuriuos būtina spręsti kiekvienoje byloje „, priimdamas sprendimą, teismas įvertina įrodymus, konstatuoja, kurios aplinkybės, turinčios reikšmės bylai, yra nustatytos ir kurios nenustatytos, <...>.“⁴⁵ Toks reglamentavimas teismą įpareigoja išspręsti pakankamai daug klausimų, kad galima būtų priimti teisėtą ir pagrįstą sprendimą.

Visi klausimai, kurie sprendžiami teisėjų pasitarimų kambaryje yra suskirstomi į tris grupes: pirma-susijusieji su nusikalstama veika ir asmens kalte; antra – klausimai susiję su bausme; trečia – kiti papildomai nagrinėjami klausimai.

Pirmiausiai Teismas aiškinasi, klausimus *susijusius su nusikalstama veika*:

- ar kaltinamojo padaryta veika (veikimas ar neveikimas) yra uždrausta baudžiamuoju įstatymu (nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas). Sprendžiant

⁴⁵ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. (Valstybės žinios, 2002, Nr. 36–1340).

ši klausimą teismas nustato ar buvo kaltinamojo atlikti veiksmai, kokie jie, ar nusikalstama veika atlikta neveikimu.

- „ar kaltinamasis dalyvavo darant nusikalstamą veiką, ar kaltas kaltinamasis to veikos padarymu, kokia jo kaltės forma.“⁴⁶ Sprendžiant šį klausimą, Teismas vadovaujasi įrodymais, surinktais konkrečioje byloje, kurie patvirtintų kaltinamojo dalyvavimą darant konkrečią nusikalstamą veiką. Nustatoma, kodėl kaltinamasis padarė nusikalstamą veiką: padarė nusikalstamą veiką tyčia, ar dėl neatsargumo, ar dėl būtiniosios ginties ir pan. Atsakoma į klausimus: ar tai baigtinis nusikaltimas, ar tik rengėsi nusikaltimui, kėsinosi daryti nusikaltimą. Taip pat atkreipiamas dėmesys ar nusikalstama veika padaryta bendrininkaujant, ar kaltinamasis yra sulaukęs amžiaus, dėl ko jį būtų galima traukti baudžiamojon atsakomybėn. Šios sąvokos apibūdintos Lietuvos Respublikos BK. Ar nusikaltimas, baudžiamasis nusižengimas yra padarytas tiesiogine tyčia. Ar kaltinamasis suvokė pavojingą nusikalstamos veikos pobūdį ir norėjo taip veikti, ar numatė, kad dėl jo veikimo ar neveikimo gali atsirasti baudžiamajame įstatyme žalingi padariniai ir jų norėjo, sąmoningai to siekė.

Teismas be aukščiau minimų klausimų priimdamas nuosprendį sprendžia ar kaltinamasis pakaltinamas, ar gali atsakyti už padarytą nusikalstamą veiką. Jei į visus minėtus klausimus teismas atsako teigiamai, tuomet yra pereinama prie antros grupės klausimų, kadangi ištyrus byloje įrodymus ir esant pirmos grupės klausimuose neigiamų atsakymų – nėra jokios prasmės aiškintis kitų grupių klausimų.

Toliau nagrinėjami *klausimai susiję su bausme*:

- ar baudžiamas kaltinamasis už padarytą nusikalstamą veiką, kokia bausmė turi būti paskirta kaltinamajam;
- kokia bausmė skiriama, kur kaltinamasis bausmę atliks. Atsakydamas į šiuos klausimus, teismas atsižvelgia į kaltinamojo asmenybę, sunkinančias ir lengvinančias bylos aplinkybes, padarytos nusikalstamos veikos pavojingumą, visas kitas aplinkybes kurios turi reikšmės skiriant bausmę, atsižvelgia į aplinkybes, numatytas Lietuvos Respublikos BK 54 str. Jei teismas nustato, kad nusikalstamos veikos metu buvo padarytos kelios nusikalstamos veikos – sprendžiamas klausimas kokia bus pakirta galutinė bausmė.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamojos proceso kodekso komentaras 2 dalis. Vilnius, 2003, p. 189.

Teismas, be minėtų klausimų, išsprendžia ir civilinio ieškinio (jei toks yra pareikštas baudžiamojoje byloje) klausimus: ar turi būti atlyginta nusikalstama veika padaryta žala, ar ji turi būti pašalinta; ar tenkintinas civilinis ieškinys ir kieno naudai, kokio dydžio. Visi šie klausimai sprendžiami tik tuomet, jei yra pareikštas civilinis ieškinys.

Kiti papildomai sprendžiami teismo klausimai:

- klausimai susiję su daiktiniais įrodymais. Kaip su jais pasielgti, reglamentuojama Lietuvos Respublikos BPK 94 str. „priemonės, kurių imamas dėl daiktų, turinčių reikšmės nusikalstamai veikai tirti ir nagrinėti, nutraukiant procesą ir priimant nuosprendį.“⁴⁷ Priėmus nuosprendį, Teismas jame nusprendžia, kaip pasielgti su daiktiniais įrodymais. Pavyzdžiui, daiktai gali būti konfiskuojami, sunaikinami, perduodami valstybės institucijoms, įstaigoms, asmenims, jei jie to prašo ir pan. Tačiau visais atvejais privalu išspręsti šį klausimą priimant byloje nuosprendį „įstatymas konkrečiai įpareigoja teismą išspręsti daiktinių įrodymų klausimą tiek priimant nutartį nutraukti baudžiamąją bylą (BPK 235str. 1dalis), tiek priimant nuosprendį (BPK 307str. 6dalies 2 punktas).“⁴⁸
- klausimai dėl proceso išlaidų išieškojimo, koks bus šių išlaidų dydis konkrečioje byloje. Proceso išlaidų detalus reglamentavimas atsispindi BPK 103–106 straipsniuose, o dydžius nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas, priimtas 2003 metų balandžio 25 d. „Dėl liudytojams, ekspertams, specialistams ir vertėjams išmokėtinų sumų dydžio nustatymo ir apmokėjimo baudžiamųjų bylų procese ir administracinių teisės pažeidimų teisenoje tvarkos patvirtinimo.“⁴⁹ Teismas sprendžia ar išieškoti su procesu susijusias išlaidas. Jei nusikalstamoje veikoje dalyvavo keli asmenys, kiek iš kiekvieno kaltinamojo turi būti išieškota, atsižvelgiant į kiekvieno kaltinamojo kaltę, bausmės dydį. Išteisinus kaltinamąjį baudžiamojoje byloje, kuri pradėta tik dėl nukentėjusiojo pareiškimo, teismas gali nuspręsti, jog išlaidas susijusias su procesu apmoka nukentėjusysis pateikęs pareiškimą ir t.t.
- klausimas dėl kardomosios priemonės taikymo. Juo sprendžiama ar kaltinamajam iki nuosprendžio įsiteisėjimo bus taikomos kardomosios priemonės.

Jei nuosprendžio priėmimo metu, sprendžiant klausimus: dėl kaltės įrodymo, veikos kvalifikavimo, bausmės skyrimo ir pan., atsiranda neišsamiai ištirtų aplinkybių, dėl ko teismas

⁴⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341).

⁴⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras 1 dalis. Vilnius, 2003, p. 243.

⁴⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 25d. nutarimas. (Valstybės žinios, 2003, Nr. 40-1843).

negali priimti teisėto ir pagrįsto sprendimo – teismas gali atnaujinti įrodymų tyrimą, kuriuo bus papildomai tiriamos bylos aplinkybės.

Yra daug teismui spręstinių klausimų, kad galėtų priimti teisėtą ir pagrįstą nuosprendį kiekvienoje baudžiamojoje byloje. Kadangi įstatymas nereglamentuoja, kokie klausimai turi būti išspręsti priimant nuosprendį, esant reikalui, sprendžiami įvairūs klausimai, kurie reikalingi teisingam nuosprendžiui priimti.

Palyginus klausimų išsprendimą priimant nuosprendį, Lietuvoje ir Rusijos Federacijoje, rasime skirtumų. Rusijos Federacijos BPK 299 str. yra detalios išvardyti klausimai, į kuriuos būtina teisėjui atsakyti priimant nuosprendį baudžiamojoje byloje, pavyzdžiui „įrodyta, kad kaltinamasis atliko nusikaltimą; ar priklauso kaltinamajam bausmė už padarytą nusikaltimą; kaip pasielgti su daiktiniais įrodymais ir t.t.“⁵⁰

2.3. Nuosprendžių rūšys

Kalbant apie nuosprendžio priėmimą ir paskelbimą, svarbu aptarti nuosprendžių rūšis. Teismas, nagrinėjantis pirmąją instanciją baudžiamąsias bylas, gali priimti tokių rūšių nuosprendžius:

- apkaltinamąjį;
- išteisinamąjį;
- nuosprendis, kuriuo baudžiamoji byla nutraukiama;
- teismo įsakymą. Tai galima sakyti yra naujovė tarp nuosprendžių rūšių, tai vienintelis dokumentas, kurio pavadinime nėra žodžio „nuosprendis“, tačiau nežiūrint į tai atlieka nuosprendžio funkcijas.

Apkaltinamasis nuosprendis

Apkaltinamasis nuosprendis kaltinamojo atžvilgiu priimamas tuomet, kai teismas tirdamas įrodymus nustato nusikalstamos veikos požymius kaltinamojo veikoje ir įrodo, jog kaltinamasis yra kaltas, padaręs nusikalstamą veiką. Šis nuosprendis priimamas, kai įrodoma, kad kaltinamasis padarė nusikalstamą veiką nebūdamas nepakaltinamas, toks nuosprendis grindžiamas tik patikimais įrodymais. Šiuo nuosprendžiu gali būti paskirta reali įstatymo numatyta bausmė už padarytą nusikalstamą veiką. Tačiau galimi atvejai, kai apkaltinamuoju nuosprendžiu kaltinamasis atleidžiamas nuo bausmės atlikimo. Atleidimas nuo bausmės taikomas tokiais atvejais, kai

⁵⁰ Комментарий к уголовно – процессуальному кодексу Российской Федерации. Москва, 2002, р. 480.

kaltinamasis serga sunkia, nepagydoma liga ir pan. Jei asmuo apkaltinamuoju nuosprendžiu yra atleidžiamas nuo bausmės dėl sunkios ir nepagydomos ligos, ji turi būti patvirtinta sveikatos įstaigos pažyma arba ekspertų išvada, kurioje atsispindėtų ligos diagnozė. Apkaltinamuoju nuosprendžiu nuteistajam gali būti atidėtas bausmės vykdymas nuo vienerių iki trejų metų. Bausmės vykdymo atidėjimo taikymas reglamentuotas BPK. Dažniausiai praktikoje apkaltinamuoju nuosprendžiu yra skiriama įstatymų nustatyta laisvės atėmimo bausmė.

Išteisinamasis nuosprendis

Išteisinamasis nuosprendis baudžiamojoje byloje priimamas šiais atvejais:

- kai nepadaryta nusikalstama veika turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių. Kitaip tariant kai nėra nusikalstamos veikos. Šiuo atveju teismas priima išteisinamąjį nuosprendį kaltinamojo atžvilgiu, jei paaiškėja, kad nebuvo nusikalstamos veikos, arba ji buvo tačiau nėra visų reikalingų požymių, kad nusikalstamą veiką galimą būtų vertinti kaip padarytą nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą.
- kai baudžiamojoje byloje trūksta įrodymų, kad kaltinamasis dalyvavo ar padarė nusikalstamą veiką. Šiuo atveju teisiama jame posėdyje nustatoma, kad buvo padaryta nusikalstama veika, tačiau nėra nustatoma, kad kaltinamasis dalyvavo toje veikoje.

Priimant išteisinamąjį nuosprendį, abiem atvejais teismas vadovaudamasis įstatymu nurodo, jog kaltinamasis yra išteisinamas. Visais atvejais neįrodytas kaltumas prilyginamas įrodytam nekaltumui. Tai atspindi nekaltumo prezumpcijos nuostatoje, kuri įtvirtinta Lietuvos Respublikos Konstitucijoje. Tokiame nuosprendyje galimos formuluotės su tikimybėmis, pavyzdžiui, tikėtina, kad kaltinamojo / nukentėjusiojo nurodytos aplinkybės nebuvo.

Nuosprendis, kuriuo byla nutraukiama

Toks nuosprendis priimamas BK bendroje dalyje ir specialioje dalyje nustatytais pagrindais, atleidžiant kaltinamąjį nuo baudžiamosios atsakomybės. Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės - savarankiškas baudžiamosios teisės institutas. Ši nuosprendžio rūšis betarpiškai

susijusi su nusikalstama veika. „Nutraukiant baudžiamąją bylą, sprendimas kaltinamąjį pripažinti nekaltu nepriimamas. Kai teismas nutraukia bylą, civilinis ieškinys paliekamas nenagrinėtas.“⁵¹

Kaltinamasis gali būti teismo nuosprendžiu atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės, nutraukiant bylą šiais atvejais:

- nukentėjusiajam ir kaltinamajam susitaikius (BK 38 str.);
- dėl nusikalstamos veikos mažareikšmiškumo (BK 37 str.);
- pagal laidavimą (BK 40 str.);
- nepilnamečio atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės (BK 93 str.);
- jei nusikalstama veika prarado pavojingumą (BK 36 str.);
- esant lengvinančioms aplinkybėms ir t.t.

Nuosprendžiu teismas neskiria bausmės, nepripažįsta kaltu, atleidžia kaltinamąjį nuo baudžiamosios atsakomybės ir bylą nutraukia. Rezoliucinėje teismo nuosprendžio dalyje, nėra pažymėta apie asmens pripažinimą kaltu. Asmenys, nuosprendžiu atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės, neturi teistumo. Tokiu atveju, jei kaltinamasis po kažkurio laiko padarytų nusikalstamą veiką ir būtų teisiamas, jis būtų teisiamas kaip asmuo, pirmą kartą padaręs nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą.

Atleisti kaltinamąjį nuo baudžiamosios atsakomybės greičiau yra teismo teisė, o ne pareiga. Tam teismas priimant nuosprendį remiantis minėtu straipsniu turi įvertinti bylos aplinkybes ir kaltinamojo asmenybę. Nuo baudžiamosios atsakomybės atleistam kaltinamajam, teismas turi teisę taikyti baudžiamojo poveikio ar auklėjamojo poveikio priemones. Jei nuo baudžiamosios atsakomybės atleidžiamas nepilnametis asmuo, teismas gali taikyti auklėjamojo poveikio priemones. Jei asmenį atleidžia nuo baudžiamosios atsakomybės dėl lengvinančių aplinkybių, kaltinamasis tokiu atveju gali būti padaręs tik baudžiamąjį nusižengimą.

Tačiau nuo baudžiamosios atsakomybės negali teismas atleisti recidyvisto, net jei jo padaryta nusikalstama veika atitinka visas įstatyme nurodytas sąlygas.

Nuosprendis nutraukti bylą priimamas laikantis įprastų priėmimo sąlygų ir tvarkos.

Teismo įsakymas

Teismo įsakymas - apkaltinamasis nuosprendis, tačiau jo pavadinime nefigūruoja žodis „nuosprendis“.

⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2003 m. birželio 20 d. nutarimas Nr. 40 „Dėl teismų praktikos taikant Baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias nuosprendžio surašymą“. Teismų praktika, 2003, Nr.19.

Analizuojant teismo baudžiamąjį įsakymą istoriniu metodu, pažymėčiau, kad dar 1919 m. Lietuvoje galiojęs Rusijos imperijos baudžiamosios teisenos įstatymas numatė, jog teismo procesą galima buvo užbaigti teismo įsakymu. Teismo įsakymas, kaip nuosprendžio rūšis, buvo numatyta ir įtvirtinta 1877 m. Vokietijos, 1985 m. Norvegijos, taip pat ir 1947 m. Japonijos, bei 1989 m. Italijos baudžiamuosiuose proceso kodeksuose. Lietuvos Respublikos teisiniuose aktuose taip pat reglamentuota teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procedūra. Tuo tarpu Norvegijoje, teismas į procesą nėra įtraukiamas, šį procesinį dokumentą surašo prokuroras, tačiau paskirtos baudos nesumokėjęs per vieną mėnesį pradedamas įprastas teismo procesas. Nors užsienio šalių teisės aktai skirtingai reglamentuoja baudžiamojo įsakymo priėmimo procesus, pagrindus bei tvarką, vis tik manyčiau, kad jo reikšmė nesikeičia, ji lieka tokia pat – proceso pigumas ir greitumas.

Baudžiamasis procesas gali būti užbaigiamas teismo baudžiamuoju įsakymu, tik esant šioms sąlygoms:

- už konkrečią nusikalstamą veiką BK yra nustatyta bauda arba bauda gali būti skiriama kaip alternatyvinė bausmė;
- kaltininkas atlygina ar pašalina žalą, jei ji buvo padaryta arba įsipareigoja tokią žalą atlyginti ar pašalinti;
- prokuroras pareiškia iniciatyvą užbaigti bylą teismo įsakymu, o kaltinamasis tam neprieštarauja;
- bylos aplinkybės yra aiškios, kaltinamasis sutinka su baudos paskyrimu ir nereikalauja bylos nagrinėjimo teisme.

Teismo įsakymas nuo paprasto apkaltinamojo nuosprendžio skiriasi tuo, kad jį galima priimti tik tuomet kai kaltinamasis sutinka su tokia proceso užbaigimo tvarka ir pats pripažįsta savo kaltę. Teismo įsakymas pagreitina sprendimo baudžiamojoje byloje priėmimą ir atpigina patį procesą, dėl to šį nuosprendį leidžiama priimti paprastesne tvarka. Tačiau kaltinamajam pageidaujant, kad byla būtų nagrinėjama žodiniame teismo posėdyje, turi būti rengiamas bylos nagrinėjimas bendrąja tvarka.

Kadangi baudžiamojo įsakymo atveju nėra rašomas kaltinamasis aktas, kurio nuorašas atiduodamas kaltinamajam, šiuo atveju kaltinamasis negauna jokio dokumento nuorašo. Bylos nagrinėjimo teisme atveju, prokuroras kaltinimo esmę išdėsto remdamasis ne kaltinamuoju aktu, o pareiškimu dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, Klaipėdos apylinkės teismo pareiškimu, priėmė nutarimą dėl keliamo klausimo ar BPK 425 str. 2 dalis neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui? „Pagrindinis momentas baudžiamojo įsakymo atveju– kaltinamojo laisva valia pateiktas prisipažinimas atlikus nusikalstamą veiką, už kurią numatyta bausmės rūšis bauda. Konstitucinis

Teismas išaiškina ir konstatuoja, kad teismo įsakymo priėmimo procesas – supaprastintas baudžiamasis procesas. Tai specifinis baudžiamojo proceso modelis, būdingas daugelio Europos valstybės teisei, tačiau įvairiose nacionalinės teisės sistemose turi ypatumų.⁵² Nepažeidžiamos jokios kaltinamojo teisės, nes jei kaltinamasis nesutinka su baudos paskyrimu baudžiamuoju įsakymu, turi teisę kreiptis į teismą su prašymu reikalaujantis surengti baudžiamosios bylos nagrinėjimą pagal bendrąsias taisykles. Konstitucinis Teismas pasisakė, kad nagrinėjimo teisme metu, vietoj kaltinamojo akto skaitymo, kaltinimo esmė išdėstoma remiantis pareiškimu dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu, o tai taip pat neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Teismo baudžiamojo įsakymo priėmimas skiriasi nuo kitų teismo nuosprendžių priėmimo. Pirmiausia, priimant teismo baudžiamąjį įsakymą, byla nėra nagrinėjama teisme, teisėjas baudžiamąjį įsakymą surašo su prokuroro pateiktais dokumentais. Antra, baudžiamojo įsakymo atveju nerašomas kaltinamasis aktas, o pati iniciatyva užbaigti baudžiamąjį procesą baudžiamuoju aktu priklauso prokurorui. Ir trečia, baudžiamuoju įsakymu visada kaltinamasis pripažįstamas kaltu, dėl šios priežasties jis panašus į apkaltinamąjį nuosprendį. BPK 419 str. yra reglamentuotas prokuroro pareiškimo turinys, kuriuo procesas užbaigiamas baudžiamuoju įsakymu.

Remiantis Aukščiausiojo Teismo Senato nutarimu „aprašomojoje dalyje trumpai išdėstoma kaltinamojo veikla, dėl kurios padarymo kaltinamasis baudžiamas, kaltinamojo parodymai, kiti jo kaltę patvirtinantys duomenys, baudžiamasis įstatymas, numatantis atsakomybę už padarytą nusikalstamą veiką.“⁵³ Įsakymo aprašomojoje dalyje yra nurodoma, kad baudžiamoji byla baigiama teismo baudžiamuoju įsakymu, o rezoliucinėje nuosprendžio dalyje nurodomas baudos dydis, pavyzdžiui, 2007-12-20 Vilniaus miesto 3 –asis apylinkės teismas paskelbė nuosprendį baudžiamojame byloje, kurioje „T.J. sutinka su prokuroro sprendimu užbaigti procesą teismo baudžiamuoju įsakymu. Procesas užbaigtinas teismo baudžiamojo įsakymo priėmimu.“ Ir „T.J. pripažinti kaltu padarius nusikaltimą, numatytą Lietuvos Respublikos BK 307 str. 1 d. ir paskirti 15 MGL (nusikalstamos veikos įvykdymo metu 1MGL buvo 125Lt), tai yra 1875 Lt baudą.“⁵⁴ „Teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procesas yra praktika pasiteisinusi supaprastinto proceso forma.“⁵⁵

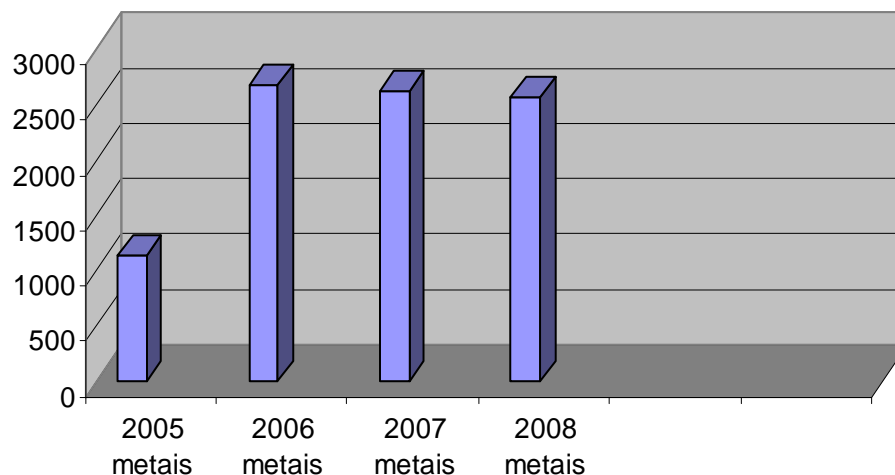
⁵² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos BPK 425 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. 2008 m. sausio 24 d. (Valstybės žinios, 2008, Nr. 11-388).

⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2003 m. birželio 20 d. nutarimas Nr. 40 „Dėl teismų praktikos taikant Baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias nuosprendžio surašymą“. Teismų praktika, 2003, Nr.19.

⁵⁴ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-747-506/07.

⁵⁵ Goda G. Baudžiamojo proceso forma: optimalių procesinių taisyklių paieškos galimybės ir ribos // Teisė. Nr.65. 2007, p. 61.

*2005-2008 metais teismo baudžiamosiose bylose priimta baudžiamųjų teismo įsakymų*⁵⁶

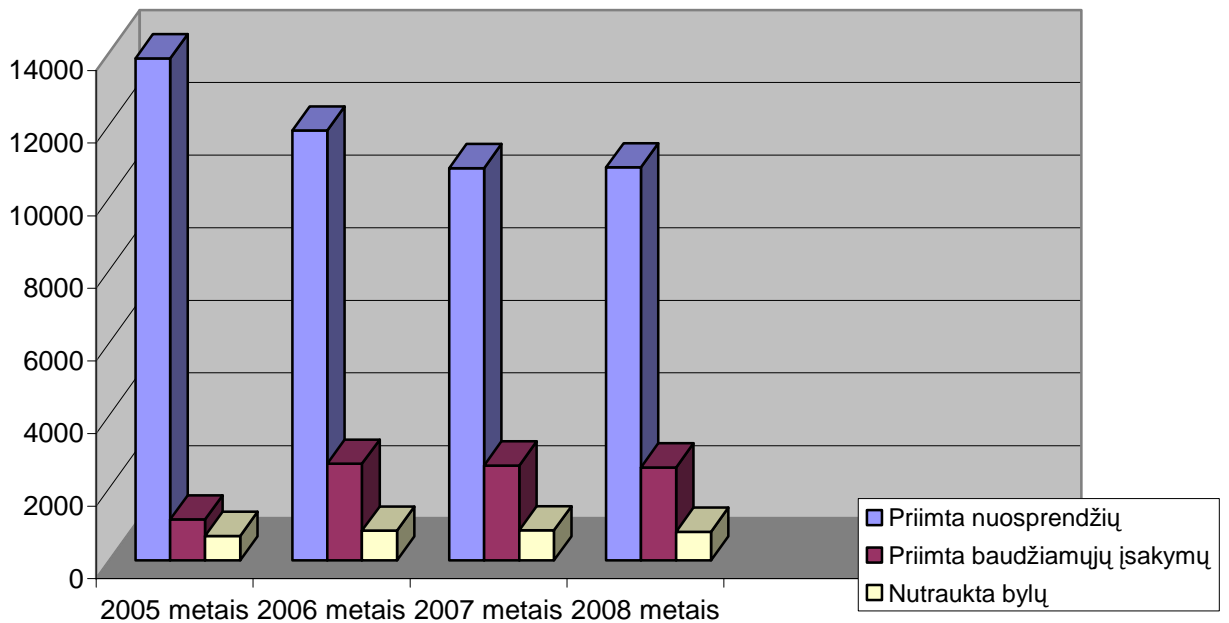


Iš pateiktų nacionalinės teismų administracijos duomenų matyti, kad 2005 m. teismai priėmė 1131 teismo baudžiamąjį įsakymą. 2006 m. priimta net 2680 teismo įsakymų, tai net 1549 baudžiamaisiais įsakymais daugiau, nei 2005 m. 2007 m. priimta 2618 baudžiamųjų teismo įsakymų, o 2008 m.- priimti 2568 baudžiamieji įsakymai. Nors Lietuvos baudžiamojo proceso teisėje šis institutas naujas, tačiau kaip matyti iš pateiktos diagramos, padaugėjo bausmės skyrimų teismo baudžiamųjų įsakymų pagrindu. Darytina išvada, kad teismo baudžiamieji įsakymai greitai ir noriai taikomi teismų praktikoje. Greito ir ekonomiško proceso reikalauja ne tik didžiulis pagreitis, bet ir dideli teisėjų darbo krūviai.

Bausmių taikymas baudžiamosiose bylose priklauso nuo įvairių sąlygų. Atkreipčiau dėmesį, kaip baudžiamųjų teismo įsakymų institutas įtakojo kitų teismo sprendimų pasiskirstymą. 2005 m. iš viso priimta 13837 nuosprendžiai baudžiamosiose bylose, iš jų: 678 nuosprendžiai, kuriais bylos nutrauktos ir 1131 baudžiamasis įsakymas. 2006m. priimta 11845 nuosprendžių iš kurių: 821 nuosprendžių, kuriais bylos nutrauktos ir 2670 baudžiamųjų įsakymų. 2007 m. išnagrinėjus baudžiamąsias bylas, 10808 priimta nuosprendžių, iš jų 830 nutrauktų bylų ir 2618 baudžiamųjų įsakymų. 2008 m. teismai priėmė 10829 įvairių rūšių nuosprendžius, iš kurių 792 nuosprendžiai kuriais bylos nutrauktos ir 2568 baudžiamieji įsakymai.

⁵⁶ Nagrinėtų bylų ataskaita. [interaktyvus][žiūrėta 2009m.balandžio 2d]. Prieiga per internetą:< <http://www.teismai.lt>>.

*Baudžiamosiose bylose priimta
nuosprendžių⁵⁷*



Lyginant diagramoje pateiktą teismo nuosprendžių, baudžiamųjų įsakymų priėmimą ir bylų nutraukimo statistiką 2005–2008 metais matyti, kad daugėja baudžiamųjų bylų baigimas baudžiamuoju įsakymu, tuo pačiu mažėja priimamų nuosprendžių (apkaltinamųjų, išteisinamųjų), nutrauktų bylų skaičius išlieka panašus.

Visais atvejais, vienoje baudžiamoje byloje priimamas vienas nuosprendis, nežiūrint į tai, kiek veikų yra padaryta, kiek asmenų dalyvavo, kadangi tuo pačiu nuosprendžiu kaltinamasis dėl vienos veikos gali būti išteisintas, o dėl kitos - apkaltintas. Priklausomai nuo nuosprendžio rūšies, priklauso ir nuosprendžio surašymo būdas.

Teigiamai vertinu teismo įsakymo, kaip baudžiamosios teisės institutą. Manychiau, kad efektyvu jį naudoti teismų praktikoje, kadangi kaltinamasis yra tikras, kad jam kita bausmė nei bauda nebus paskirta, tuo pačiu išvengia viešumo. Teisingumo vykdymas baudžiamuoju įsakymu leidžia paspartinti baudžiamąjį procesą ir bylą išnagrinėti per įmanomai trumpiausią laiką, kadangi baudžiamoji byla nagrinėjama supaprastintu procesu.

⁵⁷ Nagrinėtų bylų ataskaita. [interaktyvus][žiūrėta 2009m.balandžio 2d]. Prieiga per internetą:< <http://www.teismai.lt.>>.

2.4. Nuosprendžio surašymas, jo forma ir turinys

Teisės aktuose yra reglamentuotas nuosprendžio turinys. Nuosprendžio turinys ir forma privalo būti teisingi, tam, kad atliktų procesinę paskirtį.

Nuosprendžio turinys – jame išdėstytos bylos aplinkybės, taip pat išdėstyti teismo sprendimai dėl bylos aplinkybių, kai jos ištiriamos, patikrinti ir įvertinti įrodymai byloje.

Nuosprendžio formą galima apibūdinti, kaip nuosprendžio surašymo būdą, kalbą, logiką, taip pat atskirų nuosprendžio dalių eiliškumą ir kiekvienos dalies teiginių dėstymo logiką ir eiliškumą. Apibendrinant teigčiau, kad nuosprendžio forma turi atskleisti ir atitikti nuosprendžio turinį.

Nuosprendis turėtų būti formuluojamas aiškiai, suprantamai, kad kiekvienam iš bylos dalyvių, būtų suprantama koku pagrindu remiantis kaltinamasis nuosprendžiu yra išteisinamas ar nuteisiamas, ar atleidžiamas nuo bausmės, ar atidedamas bausmės vykdymas. Skiriant realią bausmę, turi būti aišku kokia bausmė paskirta. Atitinkamai pagal nuosprendžio turinį ir formą teismo nuosprendis privalo būti teisėtas, pagrįstas, tuo pačiu ir teisingas bei įtikinamas. Nuosprendis turi būti logiškas, trumpas ir aiškus, kaip išaiškinama BPK komentare „jame kiekvienas teiginys privalo turėti loginį ryšį su prieš taiėjusiu, neturėtų būti prieštaringų išvadų, nereikalingų ir pernelyg detalių parodymų, pateiktų liudytojų, ekspertų, taip pat paaiškinimo kartojimo.“⁵⁸ Nuosprendžio formai keliami išskirtinai reikalavimai, nes nuosprendis turi būti ne tik trumpas, išsamus, logiškas, bet ir suprantamas ne tik teisininkui, be to jame negali būti gramatinių bei stiliaus klaidų. Teisiniai ir kiti specialūs terminai nuosprendyje vartojami tik esant būtinybei ir labai tiksliai. Nevartotini teismo nuosprendyje nepriimtini sutrumpinimai. Nesilaikant formos reikalavimų, nuosprendis negali perteikti savo turinio. Rusų mokslininkai nuosprendžio formą apibūdina, kaip „1) pati nuosprendžio dalių išdėstymo tvarka tiek kaip visumos, tiek kaip atskirai kiekvienos iš jų ; 2) visų nuosprendžio dalių elementų logiškas išdėstymas kartu su jų motyvavimu; 3) nuosprendžio turinio išdėstymo gramatinė kalba.“⁵⁹

Tam, kad teismo nuosprendyje aplinkybių konstatavimas netaptų chaotiškas, nuosprendžio turinys turi aiškia struktūrą, nepriklausomai nuo to, kokį nuosprendį tenka surašyti teismui. Nuosprendžio turinio privalomosios dalys:

- įžanginė dalis;
- aprašomoji dalis;
- rezoliucinė dalis.

⁵⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras 2 dalis. Vilnius, 2003, p. 195.

⁵⁹ Дорохов В.Ю., Николаев В.С. Обосновательность приговора. Москва, 1959, p. 20.

Visos šios dalys nuosprendyje turi derintis tarpusavyje, sudarant vieningą visumą. Nusikalstamos veikos aplinkybės, kaip ir įrodymai bei teismo išvados nuosprendyje turi būti išdėstytos nuosekliai, kad nuosprendis būtų pakankamai aiškus.

Tuo tarpu civiliniame procese surašant sprendimą, skirtingai nei baudžiamojo proceso atveju, sprendimo turinį sudaro keturios dalys: įžanginė, aprašomoji, motyvuojamoji ir rezoliucinė.

Įžanginė teismo nuosprendžio dalis

Nesvarbu koks nuosprendis rašomas, ar apkaltinamasis, ar išteisinamasis, ar nuosprendis, kuriuo nutraukiama baudžiamoji byla - visų nuosprendžių įžanginei daliai keliami vienodi reikalavimai.

Iškarto po dokumento pavadinimo, prasideda įžanginė nuosprendžio dalis, kuri surašoma laikantis įstatyme nustatytos eilės tvarkos. Lietuvos Respublikos BPK 304 straipsnyje detalai reglamentuota, kas turi būti nurodyta šioje dalyje:

1) Visuomet nuosprendžio įžanginė dalis prasideda - *nuosprendis priimamas Lietuvos Respublikos vardu*, tai šiam dokumentui suteikia ypatingos svarbos valstybine reikšme, kadangi jokia kita institucija sprendimų nepriima valstybės vardu. Toks pats reglamentavimas buvo ir galiojusiam iki 2003 m. gegužės 1 d. BPK (345 str. 1d.), o Lietuvos TSR 1961 m. BPK nurodoma, jog „nuosprendis skelbiamas Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos vardu.“

2) Toliau nurodomas *nuosprendžio priėmimo laikas ir vieta*.

Nuosprendžio priėmimo laikas – nurodomas ne bylos nagrinėjimo, nuosprendžio surašymo laikotarpis, bet nurodoma diena, kada nuosprendis yra pasirašomas bylą nagrinėjusio teisėjo, ar teisėjų kolegijos ir paskelbiamas. Apibendrinant pažymėčiau, kad „nuosprendžio priėmimo laiku reikia laikyti konkrečią datą (metus, mėnesį, dieną), kada jis pasirašomas.“⁶⁰ Dažniausiai nuosprendžio pasirašymas sutampa su paskelbimo laiku.

Nuosprendžio priėmimo vieta – nurodomas miesto pavadinimas, kuriame buvo nagrinėjama byla.

Pavyzdžiui, „VILNIAUS M. 3 APYLINKĖS TEISMAS, Lietuvos Respublikos vardu, 2007 m. gruodžio 20 d., Vilnius.“⁶¹

3) Toliau nurodomas *nuosprendį priėmusio teismo pavadinimas, nurodomi bylos nagrinėjimo teisme dalyviai*.

⁶⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras 2 dalis. Vilnius, 2003, p. 201.

⁶¹ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-725-498/07.

Nuosprendį priėmusio teismo pavadinimas užrašomas tiksliai, jo netrumpinant, pavyzdžiui: Vilniaus miesto trečiasis apylinkės teismas; Trakų rajono apylinkės teismas; Kauno apygardos teismas ir t.t.

Jei baudžiamąją bylą nagrinėjo teisėjų kolegija, tokiu atveju pirmiausiai rašoma pirmininkaujančio teisėjo vardas ir pavardė, tuo pačiu nurodant, kad šis teisėjas yra pirmininkaujantis, toliau rašomi likusių kolegijos teisėjų vardai ir pavardės. Jei baudžiamojoje byloje nukentėjusiajam, ar liudytojui, ar keliems asmenims buvo taikytas anonimiškumas, tokiu atveju nuosprendyje jie įvardijami numeriu, laikantis teisės normų.

Jei bylos nagrinėjimo metu buvo pakviestas atsarginis teisėjas, jis nurodomas tik tuo atveju, jei jis pakeičia pasišalinusį teisėją ir dalyvauja bylos nuosprendžio priėmimo. Taip pat „jei teisiama jame posėdyje buvo daroma pertrauka ir jos metu pasikeitė teisiama jame posėdžio sekretorius, prokuroras ar gynėjas, turi būti nurodyti šių asmenų vardai ir pavardės.“⁶²

4) Toliau, kaip reglamentuoja įstatymas, yra nurodomi šie duomenys: *kaltinamojo vardas, pavardė, gimimo data ir vieta, asmens kodas, pilietybė, tautybė ir gyvenamoji vieta, išsilavinimas, duomenys apie šeimyninę padėtį, kaltinamojo darbą, teistumą ir kitokie reikšmingi bylai duomenys.*

Asmeninai kaltinamojo duomenys, tokie kaip: vardas, pavardė, asmens kodas, gimimo data ir vieta, pilietybė, tautybė, nurodomi remiantis įrašu asmens dokumentuose. Jei kaltinamasis pakeitęs vardą ar pavardę – nurodomi visi vardai ir pavardės. Nuosprendyje taip pat nurodoma informacija apie gyvenamąją vietą „vietovės, kur jis nuolat gyveno, adresas nusikalstamos veikos metu, tačiau pagal nuosprendžio priėmimo metu galiojančią administracinę teritorinę pasiskirstymą,“⁶³ duomenys apie išsilavinimą nurodomi trumpai: vidurinis, aukštasis ir pan.

Nuosprendžio įžanginėje dalyje nurodomas kaltinamojo teistumas, „nuosprendžio priėmimo data, BK straipsniai, pagal kuriuos asmuo buvo nuteistas, paskirta bausmė, jos atlikimo pabaigos data, lygtinis atleidimas prieš laiką, bausmės vykdymo atidėjimas, gražinimas į laisvės atėmimo vietas, amnestijos taikymas, duomenys apie jo pripažinimą pavojingu recidyvistu.“⁶⁴ Visi šie duomenys, susiję su teistumu, nurodomi tikslūs, taip pat nuosprendžio įžanginėje dalyje būtina pažymėti ar teistumas išnykęs ar tebegaliojantis. Pavyzdžiui, „2001-02-21 pagal Lietuvos Respublikos BK 272 str. 3 d., 271 str. 2 d., 42 str. laisvės atėmimu 3 metams, 2003-06-20 nutartimi veikos perkvalifikuotos atitinkamai į naujo BK 180 str. 2 d., 178 str. 1 d., BK 63 str. paskirta galutinė bausmė – laisvės atėmimas 2 metams; 2005-02-24 pagal BK 178 str.1 d. laisvės atėmimu 6

⁶² Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras 2 dalis. Vilnius, 2003, p. 202.

⁶³ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras 2 dalis. Vilnius, 2003, p. 202.

⁶⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras 2 dalis. Vilnius, 2003, p. 202

mėnesiams, bausmes atlikęs, teistumai neišnykę.⁶⁵ Neteisingas būtų toks abstraktus nurodymas, pavyzdžiui „ankščiau teistas tris kartus“ arba „teistas 2002 m.“

Nuosprendyje galima nurodyti duomenis apie nuosprendžius „priimtus kaltinamojo atžvilgiu po jam inkriminuojamos veikos padarymo, bet iki nuosprendžio priėmimo nagrinėjamoje byloje, nurodant nuosprendžių priėmimo datas, Lietuvos Respublikos BK straipsnius, pagal kuriuos asmuo buvo nuteistas, paskirtas bausmes ir kt.“⁶⁶ Kita informacija, turinti reikšmės byloje apie kaltinamąjį galėtų būti tokia: kaltinamojo duomenys apie turimą neįgalumą, karinius laipsnius, darbovietę, esamus apdovanojimus.

Visa informacija apie kaltinamąjį, kuri yra įrašoma į įžanginę dalį, turi būti tiksli, patvirtinta dokumentais ar kitokiu patikimu būdu, kad nekeltų abejonių dėl informacijos tikrumo.

5) Įžanginės dalies pabaigoje nurodomas *baudžiamasis įstatymas, numatantis nusikalstamą veiką, kuriuos padarymu ir yra kaltinamas kaltinamasis.*

Nurodomas BK straipsnis, konkreti jo dalis ir punktas, kuris konkretizuoja nusikalstamą veiką, kuria kaltinamasis yra kaltinamas. Jei įstatymo redakcija pasikeitė, kol byla nagrinėjama teisiama jame posėdyje, nurodoma galiojusi veikos padarymo metu įstatymo redakcija. Kai byloje yra keli, o ne vienas kaltinamieji asmenys, tai duomenys apie kaltinamuosius ir baudžiamojo įstatymo taikymą nuosprendžio įžanginėje dalyje išdėstomi kiekvieno atskirai.

Taip pat šioje dalyje nurodoma kokiame teisiama jame posėdyje buvo nagrinėjama baudžiamoji byla : viešame ar neviešame.

Lyginant istoriniu metodu, nuo pat LTS baudžiamojo proceso kodekso 1961m., taip pat BPK galiojusiame iki 2003 m. gegužės 1d. ir kitų, reikalavimai teismo nuosprendžio įžanginės dalies surašymui nekito, visuomet buvo panašūs. Lyginant BPK su CPK didelių skirtų neįžiūrėsime, įvertinant, kad civilinio proceso metu sprendžiami civilinio pobūdžio ginčai ir tokiuose ginčiuose yra šalys, o BPK - kaltinamasis ir pan., tačiau išskirtinių reikalavimų nėra išskiriama.

Šioje teismo nuosprendžio dalyje padaromų klaidų, surašant teismo nuosprendį, kai nėra laikomasi baudžiamojo įstatymo reikalavimų. Dažniausiai pasitaikančios klaidos: nurodomas netikslus teismo pavadinimas; vietoje teisėjų vardų rašomas tik jų pirmosios raidės; neišsamūs duomenys apie kaltinamojo teistumą ir pan.

Nuosprendžio įžanginė dalis baigiama nurodant baudžiamąjį įstatymą, t.y. BK straipsnį, dalį, punktą, kuris numato nusikalstamą veiką, kuo ir yra kaltinamasis kaltinamas pavyzdžiui, „A.Č. kaltinamasis pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 178 str. 2 d.“⁶⁷

⁶⁵ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-612-99/07.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras 2 dalis. Vilnius, 2003, p. 202.

⁶⁷ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-626-576/07.

Įžanginė dalis su kita- aprašomąja teismo nuosprendžio dalimi sujungiama sakiniu: „Teismas, išnagrinėjęs baudžiamąją bylą, **nustatė**.....“

Aprašomoji teismo nuosprendžio dalis.

Šios dalies surašymui keliami reikalavimai reglamentuoti Lietuvos Respublikos BPK 305 str. Tai pati svarbiausia nuosprendžio surašyme dalis, dar vadinama centrine dalimi, kurioje vertinami įrodymai, išdėstomos bylos aplinkybės. Tinkamai aprašomosios teismo nuosprendžio dalies surašymas - svarbiausia teisėtumo ir pagrįstumo sąlyga. Aprašomoji nuosprendžio dalis susideda iš kelių pagrindinių dalių: pirma, pripažintos nusikalstamos veikos aplinkybių aprašymo (kitai dar vadinama – nustatomąja dalimi) taip pat įrodymų šaltinių, kuriais paremtos aplinkybės analizė, jų išdėstymas privalo būti tikslus ir aiškus; antroji - motyvuojamoji dalis, kurioje priimami teismo sprendimai ir išvados motyvuojami. “Teismo nuosprendžio motyvavimas yra vienas iš svarbiausių etapų surašant nuosprendį, nes neretai nuo to, kaip gerai surašyti nuosprendžio motyvai, priklauso ar nuosprendis bus įtikinamas, nekels jokių abejonių dėl jame padarytų išvadų pagrįstumo ir paties teismo pozicijos dėl nuosprendyje išdėstytų išvadų tvirtumo.”⁶⁸ Apibendrinant manau, jog būtent motyvai atspindi konkrečios baudžiamosios bylos ypatumus; parodo ar pakankamai gerai teismas įvertino visus įrodymus, kaip juos įvertino, ar patikrino ir kodėl. “Be motyvų neįmanoma patikrinti, ar nuosprendis yra teisėtas ir pagrįstas, o paskirta bausmė – teisinga.”⁶⁹

Atsižvelgiant į tai koks nuosprendis rašomas, aprašomosios nuosprendžio dalies turinys turi skirtumų, priklausomai koks nuosprendis: apkaltinamasis, išteisinamasis ar tai būtų nuosprendis, kuriuo nutraukiama byla.

Apkaltinamojo nuosprendžio aprašomoji dalis

Analizuojant Lietuvos Respublikos BPK 305 straipsnio 1 dalį nurodyta, jog rašant apkaltinamąjį nuosprendį aprašomoje dalyje turi būti nurodoma:

- 1) *įrodytos pripažintos nusikalstamos veikos aplinkybės*. Nusikalstamos veikos aplinkybių supratimas apimtų: nusikalstamos veikos padarymo laiką, vietą, būdą, padarinius ir kitas svarbiais aplinkybes. Šioje dalyje, be veikos padarymo laiko, vietos, būdo, padarinių, nurodomi ir motyvai bei kaltės forma. Dėstant nuosprendyje nusikalstamos veikos aplinkybes surašomi visi nusikalstamos veikos sudėties požymiai, tiek pagrindiniai, tiek

⁶⁸ Šumskas A. Baudžiamųjų bylų nagrinėjimas teisme. Vilnius, 2000, p. 298.

⁶⁹ Радева Р., Кирай Т., Пирес Р. и др. Проверка законности и обосновательности приговоров. Киев, 1991, p. 16.

šalutiniai, kurių pagalba būtų galima apibūdinti konkrečios nusikalstamos veikos stadiją, ir tai padėtų deramai kvalifikuoti nusikalstamą veiką, o kartu ir teisingai parinkti bausmę. Šioje nuosprendžio dalyje turi būti tiksliai, aiškiai ir trumpai aprašytos kaltinamojo padarytos nusikalstamos veikos aplinkybės, aiškiai ir suprantamai išdėstyta pati nusikalstama veika, nurodyta jos esmė. Laikytinas apkaltinamojo nuosprendžio trūkumu, jei bylos aprašomojoje dalyje yra per daug platus, netikslus nusikalstamos veikos aprašymas, nereikšmingų bylai detalių nurodymas arba atvirkščiai – visiškai paviršutiniškas, abstraktus nusikalstamos veikos aplinkybių išdėstymas. Aprašant nuosprendyje nusikalstamos veikos aplinkybes, reikia tiksliai ir aiškiai nurodyti laiką ir vietą. Kalbant apie nusikalstamos veikos padarymo laiko pažymėjimą, jis turi būti nurodytas kiek galima konkretesnis, t.y. nurodant metus, mėnesį, dieną, valandą, o kartais nurodomos ir minutes. Nesant galimybei nurodyti tikslaus nusikalstamos veikos laiko, belieka nurodyti apytiksliai laiką kiek galima konkretesnę pavyzdžiui, „2007m. gegužės 22d., apie 9-10 valandą“⁷⁰, „2007-06-01, apie 17.30 val.“⁷¹ Sudėtingiau tuomet, jei nėra galimybių nurodyti valandos, tada nurodoma dienų, mėnesio tikslumu, pavyzdžiui, „2007 metų rugpjūčio mėnesį“⁷² ir t.t. Laikas yra vienas iš objektyvios pusės požymių, dėl to jei nenustatomas nusikalstamos veikos laikas, tai faktiškai negalima kaltininko veiksmuose nustatyti ir nusikaltimo požymių. Jeigu nusikalstama veika tęsiasi kažkurį laikotarpį, o ne tam tikrą momentą, tokiu atveju nurodomas nusikalstamos veikos laikotarpis – pradžia ir pabaiga. Pavyzdžiui, „laikotarpiu nuo 2007-05-15 18.30 val. iki 2007-05-17 19.15 val.“⁷³ Nuosprendyje svarbu kuo tiksliau nurodyti nusikalstamos veikos laiką, kitu atveju kai laikas neapibrėžtas tiksliai, manoma, jog nėra žinoma kada veika buvo atlikta, o tai būtų pažeista kaltinamojo teisė į gynybą, dėl ko atsirastų pagrindas panaikinti nuosprendį. Laikas svarbus ir tuo, jog remiantis nusikalstamos veikos padarymo laiku daroma išvada koks baudžiamasis įstatymas, pagal galiojimą, turi būti taikomas skiriant bausmę.

Keičiant nusikalstamos veikos laiką, keičiasi ir faktinės nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo aplinkybės, kurios yra reikšmingos sprendžiant klausimą dėl baudžiamosios atsakomybės.

Nusikalstamos veikos padarymo vieta nurodoma kuo tikslesnė, kur įvyko nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas – miestas, rajonas, kaimas, gatvė, butas. Priklausomai nuo

⁷⁰ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-707-170/06.

⁷¹ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-630-628/07.

⁷² Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-733-119/07.

⁷³ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-725-498/07.

nusikalstamos veikos padarymo, gali reikėti nurodyti apibrėžiant dar tikslesnę vietą, kur padaryta nusikalstama veika.

Nurodžius teismo nuosprendyje laiką ir vietą pereinama prie pačios nusikalstamos veikos aprašymo: jos būdo, padarinių ir pan. Aprašant nusikalstamą veiką reikia atkreipti dėmesį į tai, kad čia reikalinga nurodyti ne tik pagrindinius, bet ir fakultatyvius nusikalstamos veikos sudėties elementus, nurodomas ir nusikalstamos veikos įvykdymo laipsnis. Veika aprašoma taip, kaip ji buvo išnagrinėta teisiamejame posėdyje. Nusikalstamos veikos būdas parodo kaip pats nusikaltimas ar nusižengimas buvo įvykdytas: žiauriai, slaptai, atvirai ir panašiai. Nusikalstamos veikos padarymo būdas apsprendžia pavojingumo laipsnį, t.y. nustatoma kiek nusikaltimas buvo pavojingas.

„Nusikalstamos veikos padariniai – tai žala, kuri atsiranda kėsinantis į baudžiamojo įstatymo saugomus objektus.“⁷⁴ Teismo nuosprendyje padariniai turi būti nurodyti tais atvejais, kai atliekant nusikalstama veiką buvo padaryta žala asmeniui, ar keliems asmenims. Dažnai nuo nusikalstamų padarinių atsiradusių darant nusikalstamą veiką, priklauso nusikalstamos veikos kvalifikavimas, pagal padarinius nustatomas nusikalstamų veiksmų pavojingumas. Sprendžiant civilinio ieškinio klausimą, aprašomojoje dalyje būtina vardinti kiekvieną asmenį, kuriam padaryta žala, konkrečiu nusikaltimu ar baudžiamuoju nusižengimu, nurodyti žalos dydį, negalima tik bendrai nurodyti žalą kaip faktą, turi būti konkretizuotas žalos išdėstymas.

Nuosprendyje pažymima kaltės forma, kaip nusikalstama veika įvykdyta (tyčia, dėl neatsargumo ir pan.). Nusikalstama veika padaryta tyčia, gali būti tiesioginė ar netiesioginė, apibrėžta arba neapibrėžta. Nurodant kaltės formą nurodomi ir kaltinamojo motyvai ir tikslai atliekant šį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą (ko kaltinamasis siekė, kodėl taip pasielgė ir pan.). Pavyzdžiui, „P.R. turėdamas tikslą pagrobti svetimą turtą.“⁷⁵ Nusikaltimo motyvas, kaip ir tikslas, turi būti nustatyti ir pagrįsti byloje surinktais įrodymais.

Jeigu teismo yra nustatoma, jog atlikta ne viena nusikalstama veika, o kelios nusikalstamos veikos, visos veikos, kurios buvo pagrįstos ir pripažintos įrodytomis turi būti išdėstytos šioje dalyje chronologine tvarka, išdėstymo tvarka nėra griežtai reglamentuota. Pirmiausia nurodomos ir aprašomos tos nusikalstamos veikos, dėl kurių kaltinamasis pripažintas kaltu, po to nurodomos kitos veikos, kuriomis kaltinamasis buvo kaltinamas. Nėra jokio reikalo smulkiai aprašyti nusikaltimus asmeniui, aprašant smulkius veiksmus, perpasakojant pokalbius. Manychiau, jog pakanka šioje dalyje tokio išdėstymo „V.S. 2006-09-18 apie

⁷⁴ Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Antrasis papildytas leidimas. Vilnius, 1998, p.177.

⁷⁵ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-614-119/07.

22.00val., name, esančiame Žibuoklių g. 33, Vilniuje, išgertuvių metu tyčia sudavė vieną kartą nukentėjusiajai A.V. alkūne į veidą, o pastarajai nuo smūgio nukritus ant grindų, koja apie du tris spyrė A.V. į veidą, padarydamas jai dešinio žandikaulio lūžį, tai yra nesunkiai sutrikdė jos sveikatą.⁷⁶

Jeigu byloje yra keli, o ne vienas kaltinamasis, nežiūrint, kad jie veikė bendrai, kiekvieno iš jų atlikti veiksmai aprašomi taip, kad nekiltų nesusipratimų, abejonių kokius kuris kaltinamasis atliko nusikalstamus veiksmus. Kiekvienam iš bendrai veikiančių kaltinamųjų nuosprendyje atskirai neinkriminuojamos tos pačios veikos, užtenka aprašant nusikalstamą veiką tiksliai pažymėti kiekvieno iš kaltinamųjų atliktus veiksmus. Svarbu, kad rašant nuosprendį teisėjas laikytųsi sistemos, nuoseklumo, nusikalstamą veiką apibūdintų suprantamai.

2) *Įrodymai, kuriais grindžiamos teismo išvados, ir motyvai, kuriais vadovaudamasis teismas atmetė kitus įrodymus.* Šiame skyriuje aprašomi teisiamejame posėdyje išnagrinėti įrodymai, padaromos išvados iš nustatytų aplinkybių. BPK 20 straipsnyje reglamentuojama: „įrodymai baudžiamajame procese yra įstatymų nustatyta tvarka gauti duomenys. Ar gauti duomenys laikytini įrodymais, kiekvienu atveju sprendžia teisėjas ar teismas, kurio žinioje yra byla.“⁷⁷ Nepakanka įrodymus išdėstyti, jie turi būti išanalizuoti atskleidžiant jų turinį, o įrodymų pagrindu nustatytos aplinkybės. Bylose būna prieštaringų įrodymų, bet nuosprendyje prieštaravimus privaloma motyvuotai pašalinti, tam turi būti teismo paaiškinta kodėl vienus įrodymus laiko įrodymais, o kitus atmeta. Atmetamus įrodymus teismas nuosprendyje turi išsamiai motyvuoti. Skirtingai nei civilinio proceso atvejais, baudžiamajame – negalima perkelti įrodinėjimo naštos kaltinamajam, taip pat abejonės kurių nepašalino teismo nagrinėjimo metu yra kaltinamojo naudai. Jei yra, nustatomos atsakomybę lengvinančios ir sunkinančios aplinkybės.

Įrodymų dėstymas, kuriais grindžiamos teismo išvados pradedamas nuo kaltinamojo parodymų dėl jam iškeltų kaltinimų. Jeigu pats kaltinamasis prisipažįsta padaręs nusikalstamą veiką, ar kaltinamasis neigia savo kaltę, abiem atvejais teismas įpareigotas nurodyti įrodymus kurie patvirtintų kaltinamojo kaltę, nepakanka kaltinamojo prisipažinimo atlikus nusikalstamą veiką. Jei kaltinamasis prisipažįsta padaręs nusikalstamą veiką nuosprendyje nurodomos pagrindinės aplinkybės, pavyzdžiui, „Kaltinamasis V.J. savo kaltę pripažino pilnai ir parodė, kad 2006 05 09 apie 07.35 val. jis vairavo automobilį VW Caravelle, v/n FAB 020, važiuavo Geologų gatve, t.y. šalutiniu keliu. Įvažiuodamas į Metalų – Geologų g. sankryžą, nepastebėjo iš kairės pusės pagrindiniu keliu įvažiuojančio į sankryžą automobilio BMW 520 ir su juo

⁷⁶ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-270-506/07.

⁷⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamosios proceso kodeksas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341).

susidūrė, priekine dalimi įvažiavęs į automobilio BMW dešinią šoną. Automobilio BMW 520 nepastebėjo, nes jį tuo metu apakino saulė. Dėl padarytos nusikalstamos veikos nuoširdžiai gailisi.“⁷⁸

Jei kaltinamasis neprisipažįsta atlikęs nusikalstamą veiką, nuosprendyje tai trumpai nurodoma ir išdėstomi jo paaiškinimai dėl jam inkriminuojamo nusikaltimo.

Po šių įrodymo surašymo, seka kitų įrodymų rašymas, kuriais būtų galima pagrįsti teismo išvadas, tokie kaip: nukentėjusiojo, po to liudytojų parodymai, ekspertų ir/ar specialistų išvados, jei buvo tiriami daiktai ir dokumentai – ištirtų daiktinių įrodymų bei dokumentų rezultatai. Įrodymai surašomi trumpai, nurodant faktus, turinį, nes perpasakojimai, citatos, nereikšmingos bylai detalės daro nuosprendį platų, neįtikinamą, o tai tuo pačiu menkina ir nuosprendį kaip išskirtinį aktą, priimtą valstybės vardu. Iš nukentėjusiųjų, liudytojų parodymų, nurodoma ta dalis, kuri patvirtina arba paneigia įrodytas pripažintos nusikalstamos veikos aplinkybes, jei kelių liudininkų parodymai sutampa, nėra reikalo jų perrašinėti, svarbu, kad būtų pažymėta, jog liudytojai nurodė vienodas aplinkybes. Esant byloje išlaptintam (anonimiškam) nukentėjusiam ar liudininkui, yra svarbūs jų parodymai, tačiau apkaltinamasis nuosprendis negali būti grindžiamas tik jų parodymais. Toks atvejis galimas tik tuomet, jei šių asmenų parodymus patvirtina kiti įrodymai, tai detalčiai reglamentuoja LR BPK 301 str. 2 dalis, šiuo klausimu yra pasisakęs ir Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nurodydamas, jog „išlaptintų liudytojų parodymai negali būti vieninteliai lemiami įrodymai, pagrindžiantys apkaltinamąjį nuosprendį.“⁷⁹

Be liudininkų bei nukentėjusiojo parodymų kaltinamojo kaltė gali būti pagrįsta eksperto ar specialisto išvadomis, daiktų ir dokumentų tyrimo rezultatais, pavyzdžiui, „2007-08-27 specialisto išvada nustatyta, kad J. C. padarytas nežymus sveikatos sutrikdymas (13 b.l.).“⁸⁰ Esant byloje daiktams ar dokumentams, kaip įrodymais, jie aprašomi nurodant jų pavadinimą, nustatytas aplinkybes, trumpai aprašant turinį, o taip pat būtina nurodyti baudžiamosios bylos lapą, kur būtų minimi dokumentai ar daiktų apžiūros protokolai. Remiantis dokumentuose fiksuotomis aplinkybėmis, visi įrodymai, surašant nuosprendį, sujungiami į vieną eilę, laikantis nuoseklumo, taip atskleidžiant jų ryšį ir padedant padaryti išvadas teisiomojo kaltę patvirtinančias išvadas.

⁷⁸ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-393-628/07.

⁷⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamosios procedūros kodekso 118¹, 156¹ straipsnių, 267 straipsnio 5 punkto ir 317¹ straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai. 2000m. rugsėjo 19d. (Valstybės žinios, 2000, Nr. 80-2423).

⁸⁰ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-674-498/07.

Jei byloje yra ne vienas nusikalstamos veikos epizodas, aprašymas pradedamas nuo visų inkriminuojamų epizodų, toliau aprašant kiekvieną epizodą patvirtinančius įrodymus. Daugiaepizodinių bylų atvejais, kiekvienam epizodui galima suteikti pavadinimą tam, kad būtų galima suprasti kokios nusikalstamos veikos įrodymais aprašomi, pavyzdžiui, „epizodas dėl sukčiavimo UAB „Sąstato prekyba“ atžvilgiu „, epizodas I. R. gamybos ir paslaugų firmos „Aksira“ atžvilgiu“⁸¹ ir pan.

3) *nusikalstamos veikos kvalifikavimo motyvai ir išvados.*

Nusikalstamos veikos kvalifikavimas – tai teisinis nusikalstamos veikos įvertinimas, kai teismas išnagrinėjęs baudžiamąją bylą, išanalizavęs įrodymus, padaro išvadą ar padaryta veika yra nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas. Kitaip tariant, tai baudžiamuoju įstatymu uždraustos veikos požymių nustatymas. Aprašomojoje nuosprendžio dalyje nurodomi motyvai, kuriais vadovaudamasis teismas kvalifikavo nusikalstamą veiką pagal konkretų straipsnį. Kvalifikuojant nusikalstamą veiką, nurodomas Lietuvos Respublikos BK straipsnis, jo punktas, dalis. Surašydamas nuosprendį teismas motyvuoja išvadą, kurios pagrindu būtų matyti, jog kaltinamasis padarė šį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą. Motyvuojuojant išvadą privalu, kad ji atitiktų baudžiamajame įstatyme numatytus nusikalstamos veikos požymius, nustatytas aplinkybes, kurios atitiktų nusikalstamos veikos požymius. Motyvai nuosprendyje išdėstomi konkrečiai ir aiškiai, kad būtų suprantama kaip teismas vertina kiekvieną iš įrodymų, priima jį ar atmeta, kokiais motyvais remiantis patvirtina kaltinamojo kaltę. Jei teismo nuosprendis priimamas dėl kelių kaltinamųjų arba dėl kaltinamojo kuris padaręs ne vieną, o kelias nusikalstamas veikas, tokiais atvejais kiekvieno kaltinamojo arba kiekvienos nusikalstamos veikos kvalifikavimo motyvai yra šioje dalyje nurodomi atskirai. Priimant apkaltinamąjį nuosprendį, būtina motyvuoti nusikalstamos veikos kvalifikavimą, taip pat ir tais atvejais, kai perkvalifikuojama veika, jeigu tai nekeičia veikos kvalifikacijos. Perkvalifikuojant veiką, Teismas privalo nuosprendyje nurodyti iš kuriuos baudžiamojų įstatymo normos nusikalstama veika perkvalifikuojama, nurodant perkvalifikavimo motyvus. Tinkamai surašytas nuosprendžio motyvavimas užtikrina, kad nuosprendis bus įtikinamas, nekels jokių abejonių dėl padarytų jame išvadų pagrįstumo.

4) *bausmės, baudžiamosios priemonės ar auklėjamojo poveikio priemonės skyrimo motyvai.*

Bausmės skyrimas pats sudėtingiausias, atsakingiausias teismo nuosprendyje momentas, kadangi remiantis baudžiamuoju įstatymu, Teismas parenka kaltinamajam bausmės rūšį, ir jos dydį. Lietuvoje bausmė skiriama remiantis Lietuvos Respublikos BK. Tuo tarpu Anglijoje nėra įstatymo

⁸¹ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-669-119/07.

reglamentuojančio bausmių skyrimą, skiriant bausmę „teisėjas yra visiškai laisvas vertindamas bet koki byloje esantį veiksni, neįeinantį į nusikaltimo sudėtį. Jis net neįpareigotas pagrįsti, kodėl skyrė atitinkamą bausmę. Teisėjas gali pasiteisinti, kad tai normali bausmė už padarytą nusikaltimą.“⁸² Bausmių skyrimas gali būti detalai reglamentuotas, pavyzdžiui, JAV leidžiamas vadovas, kuriame apibendrina teismų praktiką, veiksmų įtaką „Šie veiksniai itin svarbūs nustatant bausmės dydį. Šių taisyklių teismai turi laikytis.“⁸³

Lietuvos Respublikos BK 54 straipsnyje numatyti bausmės skyrimo pagrindai. Iš ko seka, kad teismas skirdamas bausmę atsižvelgia į eilę elementų: kaltės formą, kaltės rūšį, nusikalstamos veikos pavojingumo laipsnį, lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes, ar kaltinamasis vienas atliko nusikaltimą ar kartu veikė su bendrininkais ir t.t. „Tinkamai įvertinti kaltininko asmenybę yra svarbi teisingos bausmės parinkimo sąlyga.“⁸⁴ Parenkant bausmės dydį ir rūšį, Teismas turi atkreipti dėmesį į tai, kodėl nusikaltimas padarytas: dėl kitų asmenų įtakos, atsitiktinai, tyčia siekiant padarinių ir pan., o skiriant bausmę gali atsižvelgti į tokius požymius kaip: amžius, lytis, išsilavinimas, sveikatos būklė, šeimyninė padėtis ir pan. Viena iš bausmės individualizavimo sąlygų - atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių nustatymas kaltinamojo atžvilgiu, į minėtas aplinkybes atsižvelgiama remiantis Lietuvos Respublikos BK 59 str. 1 d. ir 60 str. 1 d. Lengvinančias atsakomybę aplinkybes reglamentuoja BK 59 str. 1 d. Išskiriamos šios lengvinančios aplinkybės: 1) kaltininkas suteikė nukentėjusiam asmeniui pagalbą arba kitais veiksmais išvengė ar bandė išvengti sunkesnių padarinių; 2) kaltininkas prisipažino padaręs baudžiamąjį įstatymo numatytą veiką ir nuoširdžiai gailisi arba padėjo išsiaiškinti šią veiką ar joje dalyvavusiems asmenims; 3) kaltininkas savo noru atlygino ar pašalino padarytą žalą; 4) nusikalstama veika padaryta dėl labai sunkios turtinės padėties arba beviltiškos kaltininko padėties; 5) veika padaryta dėl psichinės ar fizinės prievartos, jeigu tokia prievarta nepašalina baudžiamosios atsakomybės; 6) veikos padarymui tokos turėjo provokuojantis ir rizikingas nukentėjusiojo asmens elgesys; 7) veika padaryta nukentėjusio asmens, kurio būklė beviltiška, prašymu; 8) veika padaryta pažeidžiant nusikalstamą veiką padariusio asmens sulaikymo, būtinoji reikalingumo, profesinės pareigos arba teisėsaugos institucijų užduoties vykdymo, gamybinės ar ūkinės rizikos, mokslinio eksperimento teisėtumo sąlygas; 9) veika padaryta peržengiant būtinąsias ginties ribas, kai baudžiamasis įstatymas numato atsakomybę už būtinąsias ginties ribų peržengimą; 10) veika padaryta dėl didelio susijaudinimo, kuri nulėmė neteisėti nukentėjusio asmens veiksmai; 11) veiką padarė ribotai pakaltinamas asmuo; 12) veiką padarė prieš jo valią nugirdytas ar apsvaigintas asmuo; 13)

⁸² Walker N. Sentencing: Theory, Law and Practice. London: Butterworth and Co., 1985, p. 7.

⁸³ Federal Sentencing Guidelines Manual. United States Sentencing Commission. 1998 Edition. St. Paul, MN: West Group, 1998.

⁸⁴ Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Vilnius, 2008, p. 273.

nepavykęs savanoriškas atsisakymas padaryti nusikalstamą veiką. Nors visos šios aplinkybės yra išvardytos BK, tačiau jų sąrašas nėra baigtinis, skirtingai nei kaltinamojo padėtį sunkinančios aplinkybės, kurių sąrašas baigtinis, reglamentuotas BK 60 str. 1 d.

Sunkinančios atsakomybę aplinkybėmis laikytinos: 1) veiką padarė bendrininkų grupė; 2) veiką padarė organizuota grupė; 3) veika padaryta dėl chuliganiškų ar savanaudiškų paskatų; 4) veika padaryta kankinant nukentėjusį asmenį ar tyčiojantis iš jo; 5) veika padaryta mažamečiui; 6) veika padaryta asmeniui, kuris dėl ligos, neįgalumo, senatvės ar kitų priežasčių buvo bejėgiškos būklės, be jo prašymo; 7) veika padaryta nėščiai moteriai, kai akivaizdu, kad ji nėščia; 8) veika padaryta pasinaudojant visuomenine ar kito asmens nelaimę; 9) veiką padarė asmuo apsvaigęs nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų, jeigu šios aplinkybės turėjo įtakos veikos padarymui; 10) veika padaryta visuotinai pavojingu būdu arba naudojant sprogmenis, sprogstamąsias medžiagas arba šaunamuosius ginklus; 11) dėl padarytos veikos atsirado sunkių padarinių.

Teismas, skiriant bausmę, įvertina atskirai kiekvienos aplinkybės reikšmę, o įvertinęs lengvinančias ir sunkinančias kaltinamojo baudžiamąją atsakomybę aplinkybes, taip pat ir kitas aplinkybes – motyvuotai parenka bausmės rūšį bei dydį. Analizuojant lengvinančias ir sunkinančias atsakomybę aplinkybes lyginant Lietuvoje esančią praktiką su Europoje esančia praktika, darytina išvada, kad ne visose Europos valstybėse yra detalios reglamentuotos lengvinančios ar sunkinančios atsakomybę aplinkybės, tačiau visuomet skiriant bausmę į jas atsižvelgia. Pavyzdžiui, Danijoje nėra atsakomybę sunkinančių aplinkybių sąrašo, tačiau atsižvelgiant į veiksnius turinčius įtakos atsakomybės sunkumui: „remiantis lengvinančiomis, bet dažniau atsakomybę sunkinančiomis aplinkybėmis formuluojamos kvalifikuotos sudėty, kurių sankcijose nustatoma griežtesnė bausmė esant šiems požymiams.“⁸⁵ Vokietijoje taip pat nėra pateikto atsakomybę lengvinančių ar sunkinančių aplinkybių sąrašo, esant lengvinančioms aplinkybėms bausmė yra švelninama, atsižvelgiant į veiksnius, turinčius įtakos nusikaltimo sunkumui numatomos griežtesnės bausmės.

Motyvuojant nuosprendį bausmės skyrimą, teisėjai turi aiškiai pažymėti kokios aplinkybės leidžia švelninti bausmę, ir kokios bylos aplinkybės turi reikšmės griežtinant bausmę. Parenkant kaltinamajam bausmę baudžiamajoje byloje teismui nuosprendyje privalu motyvuoti: „1) laisvės atėmimo bausmės skyrimas, jeigu BK numato ir kitas bausmes, nesusijusias su laisvės atėmimu; jeigu teismas skiria šią bausmę pirmą kartą teisiaram už nesunkų ar apysunkį tyčinį nusikaltimą; 2) kaltinamojo pripažinimas pavojingu recidyvistu; 3) švelnesnės negu įstatymo numatyta bausmės skyrimas; 4) baudos, arešto ar laisvės atėmimo vykdymo atidėjimas; 5) laisvės atėmimo bausmės

⁸⁵ The Danish Criminal Code. English version by Martin Spencer and Gitte Hoyer. Copenhagen, 1987.

atlikimo įstaigos parinkimas.⁸⁶ Pirmiausia nuosprendyje nurodomos atsakomybę lengvinančios aplinkybės. Teismų praktikoje kaltininko nuoširdus gailėjimasis, kaltinamojo kreipimasis į policiją ir prisipažinimas padarius nusikaltimą, jei kaltinamasis padeda atskleisti nusikaltimą, bus pripažįstama lengvinančiomis aplinkybėmis. Kiekviena nuosprendyje pažymėta lengvinanti aplinkybė turi būti motyvuojama, negalima apsiriboti tik pažymint, kad asmeniui taikoma viena ar kita lengvinanti atsakomybę aplinkybė. Motyvuojant nuosprendyje lengvinančią aplinkybę, būtina nurodyti, dėl kokių aplinkybių, priežasčių galima laikyti aplinkybę lengvinančia. Jei nusikalstamą veiką padarė nėščia moteris ar nepilnametis asmuo lengvinančios aplinkybės byloje turi būti patvirtintos konkrečiais dokumentais, kuriais remiantis galima būtų daryti išvadą, kad ši aplinkybė laikytina lengvinančia.

Toliau tokia pačia tvarka, kaip lengvinančios aplinkybės, motyvuojamos sunkinančios atsakomybę aplinkybės, jei tik tokių byloje yra. Nurodoma sunkinanti aplinkybė, kuri turi būti motyvuota, dėl kokių priežasčių ji laikoma sunkinančia aplinkybe.

Remiantis BK, kai kaltinamasis pripažįstamas kaltu, nuosprendžiu skiriamos šios pagrindinės bausmės:

- laisvės atėmimas;
- pataisos darbai, be laisvės atėmimo;
- bauda.

Kartu su pagrindinėmis bausmėmis, gali būti skiriamos papildomos: turto konfiskavimas; bauda ar teisės atėmimas eiti tam tikras pareigas. Vokietijoje skiriamos pagrindinės bausmės: laisvės atėmimas ir piniginė bauda, kaip papildoma bausmė gali būti skiriamas uždraudimas vairuoti transporto priemonę. Tiek Lietuvoje, tiek Vokietijoje, visos bausmės, nežiūrint į tai ar ji pagrindinė, ar papildoma, skiriamos tik įstatymo numatytais atvejais. Be to, kiekvienu atveju bausmė skiriama atsižvelgiant į padarytą nusikalstamą veiką, kaltinamojo asmenybę, į lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes. Surašant nuosprendį turi būti konkrečiai nurodyta, dėl kokių aplinkybių kaltinamajam skiriama viena ar kita bausmė. Skiriant bausmę, bausmės skyrimo motyvuose turėtų būti atsižvelgiama ir į tokią aplinkybę, kaip ankstesni kaltinamojo teistumai.

Tačiau, jei kaltinamąjį pripažįstame pavojingu recidyvistu neužtenka nurodyti teistumus. Būtina nurodyti aplinkybes, kurias įvertinus teismas priėjo prie išvados, jog kaltinamąjį būtina pripažinti pavojingu recidyvistu. Recidyvistų įtaka skiriant bausmę Europos valstybėse sprendžiama nevienodai. Vokietijoje, Danijoje, Suomijoje, panašiai kaip ir Lietuvoje, recidyvizmas laikomas sunkinančia aplinkybe. Italijos baudžiamajame įstatyme išskirtas skirsnis, kur įtvirtintos bausmės

⁸⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras 2 dalis. Vilnius, 2003, p.208.

recidyvistams, bausmių skyrimo taisyklės. Tuo tarpu Anglijoje „recidyvistas oficialiai nepripažįstamas aplinkybe, sunkinančia kaltininko atsakomybę. Bausmė negali būti griežtinama remiantis vien šiuo pagrindu.“⁸⁷

Tam tikrais atvejais, bausmes tenka subendrinti pagal kelis teismo nuosprendžius. Tokiu atveju, pažymima pagal kokius BK straipsnius, kokia bausme kaltinamasis buvo nuteistas, pažymint nuosprendyje, kad nustatant galutinę bausmę ji bus bendrinama. Jei paskirtos bausmės yra skirtingos, nuosprendžio šioje dalyje nurodoma koku būdu jos bus bendrinamos: sudedant ar pakeičiant bausmę. Pavyzdžiui, „paskirtos ir neatliktos bausmės ir galutinę subendrintą bausmę paskirti laisvės atėmimą šešeriems metams.“⁸⁸

Nuosprendžio aprašomojoje dalyje esant apkaltinamajam nuosprendžiui, užtenka nurodyti bausmės skyrimo motyvus ir bausmės rūšį, kurios trukmė nurodoma nuosprendžio rezoliucinėje dalyje. Jei apkaltinamuoju nuosprendžiu kaltinamajam skiriama laisvės atėmimo bausmė, teismas savo nuožiūra sprendžia dėl bausmės atlikimo įstaigos parinkimo, atsižvelgiant į kaltininko asmenybę, padaryto nusikaltimo pobūdį ir pavojingumą. Teismas nustato tik bausmės atlikimo įstaigos rūšį, ją motyvuoja, o konkrečią pataisos įstaigą parenka Kalėjimų departamentas. Pavyzdžiui, „Bausmę skirti atlikti pataisos namuose.“⁸⁹

Priimant nuosprendį baudžiamojoje byloje, teismui priklauso išimtinė teisė nuspręsti dėl skiriamos bausmės sumažinimo, ar bausmės vykdymo atidėjimo.

Skiriant teismui *baudžiamojo poveikio priemonę* - privalu ją motyvuoti. Šis institutas baudžiamajame įstatyme yra gana nesenai, tik nuo 2003 metų. Šiomis priemonėmis neskiriant realios bausmės, siekiama įgyvendinti bausmės tikslus. Baudžiamojo poveikio priemonės dažniausiai skiriamos pilnamečiui asmeniui, kuris atleistas nuo bausmės ar baudžiamosios atsakomybės. Lietuvos Respublikos BK 67 str. detaliai nurodyta, kokios baudžiamojo poveikio priemonės galimos: 1) uždraudimas naudotis specialia teise; 2) turinės žalos atlyginimas ar pašalinimas; 3) nemokami darbai; 4) įmoka į nukentėjusių nuo nusikaltimų asmenų fondą; 5) turto konfiskavimas. Pavyzdžiui, Pakruojo rajono apylinkės teismo baudžiamojoje byloje, kurioje kaltinamasis N.Š. teisiamas už apysunkius nusikaltimus nuosprendžiu skiriama baudžiamojo poveikio priemonė „Paskirta trijų mėnesių laisvės atėmimo bausmė ir galutinė subendrinta bausmė paskirta – laisvės atėmimas septyniems mėnesiams. Pritaikius BK 75 straipsnį bausmės vykdymas

⁸⁷ Walker N. Sentencing: Theory, Law and Practice. London, 1985, p. 44-45.

⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. Baudžiamoji byla Nr.2K-499/2006.

⁸⁹ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-626-576/07.

N.Š. atidėtas vieneriems metams, įpareigojant nuteistąjį be institucijos priežiūros bausmės vykdymo atidėjimą, sutikimo neišvykti iš gyvenamosios vietos ilgiau kaip septynioms paroms.“⁹⁰

Jei juridiniam asmeniui skiriama baudžiamojo poveikio priemonė, dažniausiai tai būna turto konfiskavimas. Esant būtinybei, taikomos kelios baudžiamojo poveikio priemonės, kurios turi būti tarpusavyje suderinamos.

Kalbant apie *auklėjamojo poveikio priemones*, būtina pabrėžti, jog šios priemonės skiriamos nepilnamečiams, asmenims, kurie nusikalstamas veikas padarė nesulaukus aštuoniolikos metų, tačiau yra išimčių kai šios priemonės teismo gali būti taikomos ir asmenims, kuriems darant nusikalstamą veiką jau buvo suėję aštuoniolika metų. Auklėjamųjų priemonių taikymas numatytas Lietuvos Respublikos BK 82 str., kuriame reglamentuota, jog jos skiriamos nepilnamečiui, padariusiam baudžiamąjį nusižengimą arba nusikaltimą padariusiam ir nuo baudžiamosios atsakomybės atleistam ar bausmės vykdymą atidedant, nepilnamečiui. Auklėjamosios priemonės gali būti šios: 1) išpėjimas; 2) turtinės žalos atlyginimas arba jos pašalinimas; 3) nemokami auklėjamojo pobūdžio darbai. Jie skiriami nepilnamečiui sutikus, nuosprendyje nurodoma kiek valandų turės dirbti; 4) atidavimas tėvams ar kitiems fiziniams ar juridiniams asmenims, kurie rūpinasi vaikais, ugdyti ir prižiūrėti; 5) elgesio apribojimas; 6) atidavimas į specialią auklėjimo įstaigą. Gali būti taikomos kelios auklėjamo pobūdžio priemonės, tačiau Teismas negali skirti daugiau nei trijų ir jos turi būti tarpusavyje susijusios. Vykdamas paskirtas auklėjamo pobūdžio priemones, jos gali būti keičiamos. „Nepilnamečiui laisvės atėmimo bausmę teismas gali skirti tik tada, jeigu yra pagrindas manyti, kad kitos rūšies bausmių nepilnamečio nusikalstamiems polinkiams pakeisti nepakanka, arba nepilnamečio padarė sunkų arba labai sunkų nusikaltimą.“⁹¹ Dažnai auklėjamojo poveikio priemonės nepilnamečiams skiriamos taikant bausmės vykdymo atidėjimą, pavyzdžiui „Vadovaujanti BK 63 straipsniu bausmės subendrintos sudedant, galutinė subendrinta bausmė paskirta laisvės atėmimas dvejiems metams penkiems mėnesiams. Pritaikius BK 92 straipsnį bausmės vykdymas atidėtas dvejiems metams, paskiriant auklėjamo poveikio priemones: 60 val. nemokamų auklėjamojo pobūdžio darbų sveikatos priežiūros, globos ir rūpybos ar kitose valstybinėse ar nevalstybinėse įstaigose, organizacijose bei elgesio apribojimas šešiams mėnesiams, įpareigojant Ž.R. būti namuose nuo 22 iki 6 val., tęsti mokslą Jaunimo mokykloje, be bausmės vykdymą kontroliuojančios institucijos žinios nekeisti gyvenamosios vietos.“⁹²

Ne visuomet nuteistajam nuosprendžiu yra skiriamos efektyvios baudžiamojo poveikio priemonės. Pavyzdžiui, nagrinėjant Anykščių rajono apylinkės teismo baudžiamąją bylą, iš kurios

⁹⁰ Pakruojo rajono apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-106-284/2006.

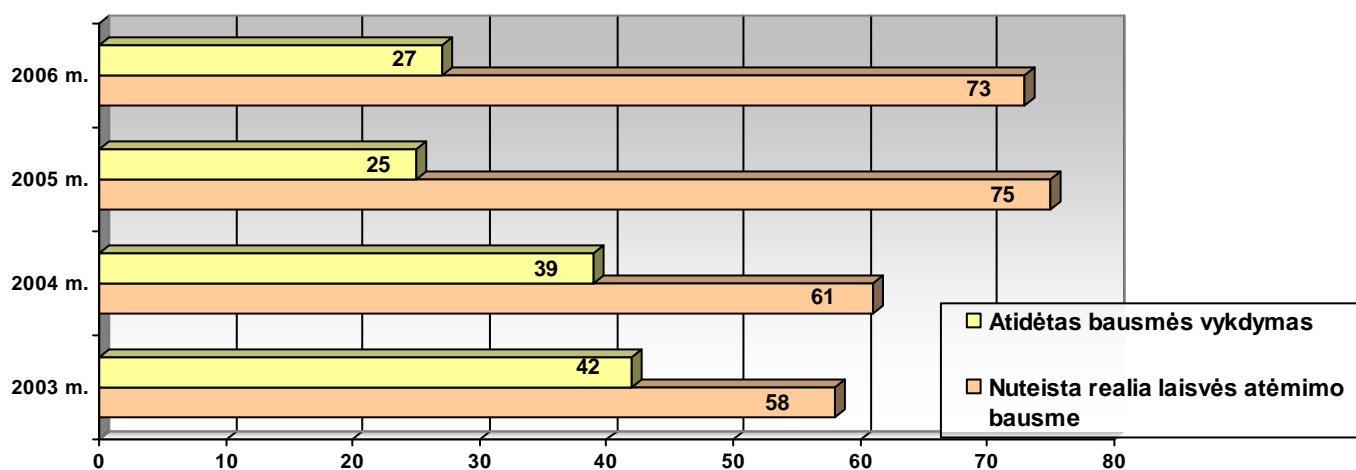
⁹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis. „Teismų praktika“ Nr. 19. Vilnius, 2003, p. 206.

⁹² Alytaus rajono apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1A-482-348/2007.

matyti, kad kaltinamoji I.B. nedirba, darbo neieško, nesirūpina savo dviem vaikais, kurie auga globos namuose, nemoka ir vengia mokėti teismo sprendimu vaikams priteistą išlaikymą, girtauja. Tačiau teismo nuosprendžiu paskirta bausmė, kurios vykdymas atidėtas, o ir su atidėjimu paskirta tik viena baudžiamojo poveikio priemonė „Pritaikius 75 straipsnį I.B. paskirtos bausmės vykdymas atidėtas vieneriems metams, įpareigojant be institucijos, prižiūrinčios bausmės vykdymo atidėjimą, sutikimo neišvykti iš gyvenamosios vietos ilgiau kaip septynioms paroms.“⁹³ Pritariu išsakytai Aukščiausio Teismo Senato nuomonei, jog „Teismo pareiga parinkti baudžiamojo poveikio priemones ir (ar) įpareigojimus arba auklėjamojo poveikio priemones parinkti tokias, kurios užtikrintų ne tik nukentėjusiojo pažeistų interesų atkūrimą, bet ir nuteistojo nubaudimą, skatintų nuteistąjį laikytis įstatymų ateityje.“⁹⁴

Remiantis statistiniais duomenimis matome, kaip išreiškus procentais atrodo bausmių pasiskirstymas atidedant bausmės vykdymą ir skiriant realią laisvės atėmimo bausmę. Vis tik viena iš dažniausiai taikomų bausmių – laisvės atėmimas.

Realia laisvės atėmimo bausme Lietuvoje nuteisti asmenys ir asmenys, kuriems atidėtas bausmės vykdymas remiantis BK 75 ar 92 straipsniais (procentais)⁹⁵



Kaip matome iš pateikto grafiko lyginant nuteistųjų realia bausme ir atleistųjų nuo bausmės vykdymo nepakeitė net BK 75 str. nuostata, kuri suteikė be laisvės atėmimo alternatyvių bausmių atidėjimą, tokių bausmių kaip: arešto ir baudos. Skiriant dažniausiai laisvės atėmimo bausmę, gali kilti problema – pataisos darbų įstaigų perpildymas. Manychiau, jei bausmės tikslai įgyvendinami, atsižvelgiant į konkretų atvejį, plačiau galima būtų taikyti nuosprendžiu baudžiamojo ar

⁹³ Anykščių rajono apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-10-266/2007.

⁹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletėnis „Teismų praktika“ Nr. 28. Vilnius, 2003.

⁹⁵ Realia laisvės atėmimo bausme Lietuvoje nuteisti asmenys ir asmenys, kuriems atidėtas bausmės vykdymas remiantis BK 75 ar 92 straipsniais (procentais) [interaktyvus] [žiūrėta 2009 m. sausio 20 d.]. Prieiga per internetą :< www.nplc.lt>.

auklėjamojo poveikio priemonės, taip išvengiant pataisos įstaigų perpildymo, suteikiant didesniam nuteistųjų asmenų skaičiui išsaugoti šeimą ir kitas socialines geroves.

Išteisinamojo nuosprendžio aprašomoji dalis

Lietuvos Respublikos BPK 305 str. 3 d. įtvirtinta, jog išteisinamojo nuosprendžio aprašomojoje dalyje turi būti išdėstyta:

1) kaltinimo, dėl kurio byla buvo perduota nagrinėti teisme, esmė.

Rašant išteisinamojo nuosprendžio aprašomąją dalį, pradedama kaltinimo išdėstymu, dėl kurio byla ir buvo perduota teismui. Būtinai kaltinimo išdėstymas, nes teismo nuosprendyje bus atsakyta į klausimą ar kaltinamasis kaltas dėl veikų, kurios buvo inkriminuojamos ikiteisminio tyrimo metu, ar kaltinamasis laikomas nekaltu. Dėstymas turi būti trumpas ir tikslus, surašant esmę, nėra jokio reikalo detaliai dėstyti kaltinimo aplinkybes.

2) teismo nustatytos bylos aplinkybės.

Dėstomos teismo nustatytos aplinkybės teismo posėdžio metu. Šioje dalyje yra būtina išdėstyti aiškiai, trumpai kaltinamojo veiksmus, ypatingai tuomet jei kaltinamasis išteisinamas, dėl to, kad jo veiksmuose nėra nusikaltimo ar nusižengimo požymių.

3) įrodymų vertinimo motyvai.

Pateikiami teismo įrodymai, kurių pagrindu kaltinamasis baudžiamojoje byloje yra išteisinamas. Taip pat teismas nurodo motyvus, kuriais remiantis buvo atmestas kaltinimas. Kadangi vieni įrodymai gali prieštarauti kitiems įrodymams, kuriais grindžiamas kaltinimas, teismas turi nurodyti motyvus, dėl ko priimant nuosprendį teismas rėmėsi išteisinamaisiais, o ne apkaltinamaisiais įrodymais. „Išteisinamasis nuosprendis gali būti grindžiamas įrodymu nepakankamumu, abejonėmis, įstatymo nuostatomis, kurios patvirtina, kad kaltinamojo veiksmai neturi nusikalstamo pobūdžio.“⁹⁶ Pavyzdžiui, „Įvertinęs byloje surinktus įrodymus teismas konstatuoja, kad nesurinkta pakankamai neginčytinų įrodymų, jog D.Č. padarė jam inkriminuojamą veiką.“⁹⁷

4) teismo išvados dėl kaltinamojo išteisinimo.

Išvados turi būti surašytos taip, kad negalima būtų suabejoti kaltinamojo nekaltumu. Surašant išteisinamąjį nuosprendį nurodant išvadas reikia pažymėti vieną iš pagrindų: „nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių; nenustatyta, kad kaltinamasis dalyvavo darant nusikalstamą veiką.“⁹⁸

⁹⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras 2 dalis. Vilnius, 2003, p.210.

⁹⁷ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-2-628/07.

⁹⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras 2 dalis. Vilnius, 2003, p.210.

Galimi du išteisinamojo nuosprendžio pagrindai, kurių vienas turi būti pažymėtas nuosprendyje dėl ko kaltinamasis išteisintas. Išteisinimo pagrindais laikytini: *nepadaryta veika* – tokiu atveju visai nebuvo nusikalstamos veikos arba tai buvo administracinės teisės pažeidimas. Civilinis ieškinys Teismo paliekamas nenagrinėtas. Antras, *neįrodyta, kad kaltinamasis dalyvavo padarant nusikalstamą veiką* – nusikalstama veika šiuo atveju yra, tačiau nėra pakankamai duomenų, kad kaltinamasis tai padarė, šią situaciją galima būtų pavadinti ir teisėsaugos „broku“, kadangi visos abejonės dėl nusikalstamos veikos yra kaltinamojo naudai. Jei baudžiamajoje byloje yra pareikštas civilinis ieškinys, šioje situacijoje jis - atmetamas. Europoje išteisinamojo nuosprendžio pagrindas yra vienas vienintelis „nekaltas“, tačiau aš manyčiau, negalima teigti, jog esantis vienas pagrindas rehabilituoja, nes asmuo yra nekaltas, kol jo kaltė neįrodyta, t.y. kol nėra teismo įsiteisėjusio nuosprendžio.

Išteisinamajame nuosprendyje neturi būti formuluočių, kurios keltų abejonių dėl kaltinamojo nekaltumo.

Aprašomoji dalis nuosprendžio, kuriuo nutraukiama baudžiamoji byla

Nuosprendžio reglamentavimas Lietuvos Respublikos BPK 305 str. 4 d. Kai byla nutraukiama teismo nuosprendžiu, jo aprašomojoje dalyje aplinkybės išdėstomos taip, kaip apkaltinamajame nuosprendyje, t.y.:

- įrodytos pripažintos nusikalstamos veikos aplinkybės, nurodoma nusikalstamos veikos vieta, kiek įmanoma konkretesnis laikas, būdas ir padariniai, kitos svarbios aplinkybės;
- įrodymai, kuriais grindžiamos teismo išvados, motyvai kuriais teismas vadovaujantis atmetė kitus įrodymus.

Taip pat nuosprendyje nurodoma bendra išvada apie nusikalstamos veikos kvalifikavimą. Toliau nuosprendyje nurodomi atleidimo nuo nusikalstamos veikos pagrindas ir motyvai. Teismo nuosprendis gali būti grindžiamas visais BK nustatytais atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindais (BK 36-40 str., 93 str., 114 str. 3 d., 259 str.3 d., 291 str. 2 ir 3 d.), atsižvelgiant į bylos aplinkybes bei kaltinamojo asmenybę. Nuosprendyje neužtenka nurodyti atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindą, būtina nurodytą atleidimo pagrindą, motyvuoti, pavyzdžiui, „Vadovaujantis Lietuvos Respublikos BK 38 str., E.P. atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės

pagal Lietuvos Respublikos BK 178 str. 2 d., BK 187 str. 3 d., kaltininkui ir nukentėjusiajam susitaikius, baudžiamąją bylą nutraukti.“⁹⁹

Teismui skiriant baudžiamojo poveikio ar auklėjamojo poveikio priemones taip pat būtina nurodyti šių priemonių skyrimo motyvus, neužtenka tik nurodyti kokia priemonė skiriama kaltinamajam.

Nuosprendis, kuriuo baudžiamoji byla yra nutraukiama, tarsi apkaltinamojo nuosprendžio porūšis, bet šiame nuosprendyje nėra kaltumo rezoliucijos, taip pat nurodoma, jog asmuo atleidžiamas nuo bausmės.

Iki 2007 metų rugsėjo 1d. esant šioms sąlygoms: jei vienas teisėjas nagrinėjo baudžiamąją bylą ir, jei priimamas apkaltinamasis nuosprendis buvo galima surašyti tik sutrumpintą aprašomąją nuosprendžio dalį. Joje pakako išdėstyti: įrodytas pripažintos nusikalstamos veikos aplinkybes, nurodant nusikalstamos veikos padarymo laiką ir vietą, būdą bei padarinius ir kitas svarbias aplinkybes. Sutrumpinta aprašomoji nuosprendžio dalis neatleisdavo teisėjų nuo pareigos surašyti išsamią nuosprendžio aprašomąją dalį, kai asmenys turintys teisę skųsti nuosprendį pateikia prašymą dėl nuosprendžio su nesutrumpinta aprašomąja dalimi. Kadangi baudžiamasis įstatymas numato, jog teismo nuosprendžiai turi būti motyvuoti, o jei nuosprendis surašomas su sutrumpinta aprašomąja dalimi nenurodomi jį pagrindžiantys motyvai, vadinasi toks nuosprendis yra nemotyvuotas. „Pagal Konstituciją teismo priimtas ir paskelbtas nuosprendis tik tuomet yra teisingumo aktas, kai jis yra priimamas, surašomas ir paskelbiamas tiesiogiai, visapusiškai ir objektyviai įvertinus visas bylai reikšmės turinčias aplinkybes, įrodymus, bylos dalyvių argumentus bei reikalavimus ir t.t., t.y. kai nuosprendis paskelbiamas iš karto visas, nurodant jį pagrindžiančius motyvus.“¹⁰⁰ Nuosprendis – vientisas teisingumo aktas su pagrindžiančiais įrodymais aprašomojoje dalyje. Kadangi teisingumo aktas negali būti dalijamas į kelias dalis, tai Konstitucinio Teismo nuspręsta, kad sutrumpinta aprašomoji dalis prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui ir panaikintas straipsnio galiojimas nuo 2007 metų rugsėjo 1 dienos.

Civilinis ieškinys baudžiamojoje byloje

Civilinis ieškinys - tai atsiradusios žalos atlyginimas asmeniui dėl nusikalstamos veikos.

Baudžiamojo proceso metu civilinio ieškinio klausimas sprendžiamas nagrinėjant baudžiamuosius klausimus. Priimant nuosprendį baudžiamojoje byloje teismas privalo išspręsti civilinį ieškinį, jei toks yra pareikštas. Civilinis ieškinys baudžiamojoje byloje gali būti pareikštas remiantis Lietuvos Respublikos BPK 109 str. ir 112 str. Atskiras dokumentas dėl civilinio ieškinio nepriimdinėjamas,

⁹⁹ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-276-576/07.

¹⁰⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas.

pakanka sprendimą dėl civilinio ieškinio suformuluoti pačiame nuosprendyje. Civilinis ieškinytis sprendžiamas vadovaujantis BPK 115 str. 1d. kur numatyta, priimant apkaltinamąjį nuosprendį, teismas:

- 1) Visiškai patenkina pareikštą civilinį ieškinį,
- 2) Iš dalies patenkina pareikštą civilinį ieškinį,
- 3) Civilinį ieškinį atmeta.“¹⁰¹

Sprendžiant žalos atlyginimo klausimą, byloje susilieja du aspektai: baudžiamasis, kuriuo nagrinėjamas klausimas dėl kaltės ir bausmės bei civilinis, sprendžiant byloje klausimą dėl žalos atlyginimo. Nuo 2002 m. civilinis ieškinytis gali būti reiškiamas tiek dėl turtinės žalos atlyginimo, tiek dėl neturtinės žalos atlyginimo. Iki 2002 m. civilinio ieškinio dalyku galėjo būti tik nusikalstama veika patirta turtinė žala.

Civilinio ieškinio klausimai bylose nagrinėjami vadovaujantis CPK normomis. Išsprendus ieškinio klausimą ir priėmus sprendimą, sprendimas gali būti skundžiamas CPK nustatyta tvarka.

Ieškinio dydis nustatomas teismo ištirtais įrodymais nagrinėjant bylą. Priimant byloje apkaltinamąjį nuosprendį civilinio ieškinio išsprendimas būtinas kai nusikalstamos veikos turtinės žalos dydis turi įtakos: „1) nusikalstamai veikai kvalifikuoti, 2) nuosprendžiai dėl švelnesnės negu įstatymo numatytos bausmės skyrimo, 3) nuosprendžiai dėl bausmės atidėjimo ir kitais panašiais atvejais.“¹⁰²

Teismas, gavęs civilinį ieškinį apkaltinamojo pobūdžio baudžiamojoje byloje, sprendžia ar: ieškinį patenkinti iš dalies, tenkinti ieškinį pilnai, perduoti civilinį ieškinį nagrinėti civilinio proceso tvarka, palikti nenagrinėtą ar nutraukti civilinio ieškinio nagrinėjimą baudžiamojoje byloje. Nesvarbu kokią sprendimą priimtų Teismas dėl civilinio ieškinio, tačiau rašant apkaltinamąjį nuosprendį baudžiamojoje byloje, pasirinktą sprendimą būtinai motyvuoja. Teismas patenkinti civilinį ieškinį gali tik priimdamas nuosprendį, jei ieškinytis yra pagrįstas. Patenkinęs civilinį ieškinį, Teismas nuosprendyje nurodo kokia suma priteisiama žalos atlyginimui, kieno naudai tenkinamas civilinis ieškinytis ir kas privalo atlyginti žalą. Kad civilinis ieškinytis būtų tenkintinas yra būtinos šios aplinkybės: asmenims padaryta turtinė ar neturtinė žala; yra nusikalstamos veikos požymių kaltinamojo veikoje, taip pat yra priežastinis ryšys tarp nusikalstamos veikos ir atsiradusios žalos. Jei byloje yra keli kaltinamieji, tuomet nuosprendyje turi būti motyvuotai nurodyta kiekvieno kaltinamojo atžvilgiu žalos dydžio atlyginimas, išdėstant kodėl priteisiamas žalos atlyginimas iš kiekvieno kaltinamojo.

¹⁰¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341).

¹⁰² Goda G., Kazlauskas M., Kuconis P. Baudžiamojo proceso teisė. Vadovėlis. Vilnius, 2005, p. 141.

Vienu ir tuo pačiu civiliniu ieškiniu galima prašyti atlyginti turtinę ir neturtinę žalą. Jei kalbant apie turtinės žalos dalyką, tai apima:

- tiesioginė turtinė žala padaryta kaltinamojo nusikalstama veika, šiuo atveju galėtų būti sunaikintas ar sugadintas turtas, pasisavintas turtas vagystės ar plėšimo atveju);
- nuostoliai patirti dėl nusikalstamos veikos, tai kalbamą apie konkretų materialų nukentėjusio nuo nusikalstamos veikos, pavyzdžiui, dėl nusikalstamos veikos nukentėjusysis sužalotas, dėl ko negavo pajamų, kurias būtų gavęs jei nebūtų sužalojimų ar kitokios sveikatos sutrikdymų ir pan.;
- išlaidos susijusios dėl nusikalstamos veikos padarinių pašalinimu, padariniai gali būti patys įvairiausi, pavyzdžiui gydymo išlaidos, laidojimo išlaidos – nužudymo atveju ir pan.

Neturtinės žalos atvejais, Teismas remiasi Civiliniu kodeksu, kuriame yra detalai reglamentuota, kas yra laikoma neturtine žala (CK 6.250 str. 1d.). Tai asmens fizinis skausmas, nepatogumai, pažeminimas ir t.t. Sprendžiant pirmąsias baudžiamąsias bylas, kuriose buvo civiliniai ieškiniai, neturtinės žalos atlyginimui nebuvo priteisiamos didelės sumos, pavyzdžiui, „Autoavarijos byloje, kurioje 2 asmenys žuvo ir 3 buvo sužaloti, septyniems civiliniams ieškovams iš viso priteista 72 000 litų neturtinės žalos. Apeliacinės institucijos teismas šią sumą sumažino iki 71 000 litų, nusprendęs, kad vienam iš civilinių ieškovų buvo nepagrįstai priteista 1000 litų.“¹⁰³

Priimant teismui *išteisinamąjį nuosprendį* esant baudžiamojoje byloje civiliniam ieškiniui, teismas:

- atmeta ieškinį kai teisiama jame posėdyje neįrodoma, kad kaltinamasis dalyvavo darant nusikaltimą;
- paliekamas civilinis ieškinys nenagrinėtas tuo atveju, kai nuosprendžiu kaltinamasis išteisinamas, nes šiuo atveju nėra nusikalstamos veikos.

Kai dėl kaltinamojo išteisinimo civilinis ieškinys paliekamas nenagrinėtas, civilinis ieškovas turi galimybę pareikšti ieškinį civilinio proceso tvarka. Dažniausiai kaltinamasis nuo baudžiamosios atsakomybės atleidžiamas tuomet kai nusikalstama veika padaryta žala atlyginta arba susitarta dėl jos atlyginimo. Neturi būti sprendimo dėl civilinio ieškinio byloje, kai kaltinamasis atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės, kadangi kaip jau minėjau, visi su žala susiję klausimai išspręsti byloje. Civilinio ieškinio dydį nustato pareiškęs ieškinį asmuo, tačiau teismas atsižvelgdamas į įrodymus gali sumažinti arba padidinti ieškinio dydį, kurį nuosprendyje motyvuoja tiek sumažinus ieškinio sumą, tiek ją padidinus. Jeigu baudžiamojoje byloje yra keli kaltinamieji padarę žalą savo

¹⁰³ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. Baudžiamoji byla. Nr.2K-268/2004.

nusikalstama veika, jie atsako solidariai. Jeigu nusikalstamą veiką padarė nepilnametis asmuo, tokiu atveju esant žalai, ją atlygina nepilnamečio tėvai ar globėjai.

„Teismas, priimdamas apkaltinamąjį nuosprendį, gali civiliniam ieškovui pripažinti teisę į ieškinio patenkinimą ir ieškinio dydžio klausimą perduoti nagrinėti civilinio proceso tvarka, jei išimtiniais atvejais negalima tiksliai apskaičiuoti civilinio ieškinio neatidėjus baudžiamosios bylos nagrinėjimo ar negavus papildomos medžiagos. Tačiau šia BPK 115 str. 2 d. nuostata teismas gali pasinaudoti tik išimtiniais atvejais. Teismas, nuosprendžiu pripažindamas civiliniam ieškovui teisę į ieškinio patenkinimą, o ieškinio dydžio klausimą perduodamas nagrinėti civilinio proceso tvarka, išsprendžia civilinio ieškinio dalį, t.y. išsprendžia ginčą dėl ieškinio pagrindo. Tokiu būdu teismas, kuris nagrinėja civilinio ieškinio dydžio klausimą, jau nebesprendžia, ar yra ieškinio pagrindas, ir negali civilinio ieškinio atmesti.“¹⁰⁴ Atskira civilinė byla tokiu atveju nėra keliami, o priimtas sprendimas dėl žalos dydžio lieka baudžiamojoje byloje. Jei kaltinamasis savanoriškai atlygina žalą, teismas civilinį ieškinį atmeta.

Tačiau bendrosios teisės sistemos šalyse nuo nusikalstamos veikos nukentėjęs asmuo dėl patirtos žalos atlyginimo gali kreiptis tik „pateikdamas ieškinį civilinio proceso tvarka. Pamažu linkstama prie kontinentinės tradicijos šalių praktikos, t.y. civilinio ieškinio galimybės ir žalos atlyginimo baudžiamosiose bylose.“¹⁰⁵

Manau, kad civilinio ieškinio sprendimas nagrinėjant baudžiamąją bylą yra teigiamas dalykas, kadangi iškart įvertinus nusikalstamą veiką bei įrodymus, sprendžiami ir su žala susiję klausimai, be to, tai pigus ir greitas būdas išspręsti visus klausimus viename procese, nes baudžiamųjų bylų atveju nėra žyminio mokesčio. Žinoma, galima išvelgti ir neigiamų dalykų teisėjų atžvilgiu, kadangi teisėjai turi nagrinėti bylas ne tik dėl kaltės, baudmės, bet ir dėl žalų atlyginimo.

Rezoliucinė teismo nuosprendžio dalis.

Tai užbaigiamoji teismo nuosprendžio dalis, rašoma po aprašomosios dalies. Rezoliucinėje dalyje nurodoma teismo sprendimai klausimais, kuriuos teismas turi išspręsti baigęs nagrinėti baudžiamąją bylą. Visi šioje dalyje surašyti sprendimai yra vykdytini, todėl rezoliucinė dalis turi būti surašyta ypač tiksliai ir aiškiai, nesukeliant jokių abejonių, kurias reiktų papildomai aiškinti. Rezoliucinės dalies turinys turi tam tikrų ypatumų, kurie priklauso nuo to kokios rūšies nuosprendis yra rašomas.

¹⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis „Teismų praktika“ Nr. 5-6. Vilnius, 1996. p. 223.

¹⁰⁵ Pradel Jean. Lyginamoji baudžiamoji teisė. Vilnius, 2001, p. 48.

Dažniausiai aprašomoji ir rezoliucinės nuosprendžio dalys sujungiamos sakiniu „ Teismas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksostraipsniais, nusprendė.....“

Apkaltinamojo nuosprendžio rezoliucinė dalis.

Rezoliucinės dalies turinys reglamentuotas Lietuvos Respublikos BPK 307 str. 1 d., kuriuo remiantis nuosprendyje išdėstymas turi būti pagal numatytą minėto straipsnio tvarką:

1) *Kaltinamojo vardas, pavardė* nurodomi duomenys netrumpinami, kiek kaltinamasis turi vardų ar pavardžių, visi duomenys nurodomi pilnai, jų netrumpinant.

2) *Sprendimas pripažinti kaltu, baudžiamasis įstatymas pagal kurį kaltinamasis pripažintas kaltu* - surašant teismo nuosprendį nurodomas baudžiamasis įstatymas, pažymint Lietuvos Respublikos BK specialiosios dalies straipsnį, dalį, punktą, kuriuo remiantis kaltinamasis baudžiamojoje byloje pripažintas kaltu. Jei kaltinamasis baudžiamojoje byloje pripažįstamas kaltu už rengimąsi padaryti nusikalstamą veiką ar bendrininkavimu atliekant nusikalstamą veiką, tokiu atveju nurodomas atitinkamas bendrosios dalies BK straipsnis, dalis, punktas. Pavyzdžiui, „I.A. pripažįstamas kaltu pagal Lietuvos Respublikos BK 22 str. 1d. ir 178 str. 2d.“¹⁰⁶ Jei byloje kaltinamasis pripažįstamas kaltu padaręs kelias nusikalstamas veikas, o veikos kvalifikuojamos pagal tą patį BK straipsnį, tuomet baudžiamasis įstatymas nurodomas tik vieną kartą, nekartojant kelis kartus to paties. Jei kaltinamojo nusikalstama veika kvalifikuojama pagal skirtingus BK straipsnius ar skirtingas to paties straipsnio dalis, tuomet rezoliucinėje nuosprendžio dalyje nurodomi visi kaltinamajam inkriminuojamų nusikalstamų veikų straipsniai, dalys, punktai. Jei baudžiamojoje byloje kaltinamasis kaltinamas pagal kelis BK straipsnius, tačiau kai kurie iš kaltinimų nėra pagrįsti – rezoliucinėje dalyje nurodoma pagal kuriuos BK straipsnius ir punktus kaltinimas, o pagal kuriuos - išteisintas, nurodoma konstruktyviai, motyvavimas paliekamas aprašomojoje dalyje.

3) *sprendimai dėl bausmių, baudžiamojo poveikio priemonių ar auklėjamojo poveikio priemonių taikymo* – nurodomos kaltinamajam skirtos bausmės, baudžiamojo poveikio ar auklėjamojo poveikio priemonės, pagal kiekvieną jam inkriminuojamą pagal BK straipsnį, dalį, punktą pažymint bausmės rūšį (areštas, bauda ir t.t.), dydį (bausmės atveju – nurodant trukmę, o baudos atveju – dydį). Nurodžius visas kaltinamajam skiriamas bausmes ar poveikio priemones pagal nusikalstamas veikas kuo kaltinamasis kaltinamas nurodoma galutinė subendrinta bausmė. Pirmiausia

¹⁰⁶ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-615-271/07.

rezoliucinėje nuosprendžio dalyje nurodoma paskirtos bausmės rūšis, po to nurodomas bausmės dydis, pavyzdžiui, „I.G. pripažinti kaltu padarius nusikaltimą, numatyta Lietuvos Respublikos BK 281str. 2d. ir nuteisti trisdešimties parų arešto.“¹⁰⁷ arba „G. A. pripažinti kaltu pagal Lietuvos Respublikos BK 22 str. 1d., 180 str. 1d. ir skirti jam 1 metus 5 mėnesius laisvės atėmimo.“¹⁰⁸ Esu minėjusi, kad esant kelių bausmių paskyrimui nurodoma galutinė subendrinta bausmė, pavyzdžiui „Remiantis Lietuvos Respublikos BK 64 str. 1 d., 3 d., šiuo nuosprendžiu paskirtą bausmę dalinio bausmių sudėjimo būdu subendrinti su neatlikta bausme, paskirtos 2006-08-01 Marijampolės rajono apylinkės teismo nuosprendžiu, dalimi, galutinę subendrintą bausmę skirti 1 metus 8 mėnesius laisvės atėmimo.“¹⁰⁹ Teismas bausmes bendrina taikant apėmimo ar sudėjimo būdą, konkrečią tvarką teismas pasirenka pats atsižvelgiant į padarytų veikų pobūdį ir jų pavojingumą. „Taigi teismas gali iš pradžių skirtas bausmes sudėti, o vėliau sudėtas bausmes apimti su švelnesnėmis bausmėmis, arba iš pradžių vadovaudamasis Lietuvos Respublikos BK 63 straipsnio 5 dalies nuostatomis bausmes apimti, o vėliau sudėti.“¹¹⁰

Jei teismas už padarytą nusikalstamą veiką skyrė kaltinamajam viešuosius darbus, rezoliucinėje dalyje turi būti nurodyta jų terminas, konkretizuojant valandų skaičių per visą termino atlikimą, pavyzdžiui, „padarius baudžiamąjį nusižengimą, numatyta Lietuvos Respublikos BK 186 str. 2 d. ir nuteisti jį viešaisiais darbais 3 mėnesiams, įpareigojant nuteistąjį neatlygintinai atlikti 42 valandas viešųjų darbų.“¹¹¹ Skiriant baudą, nuosprendžio rezoliucinėje dalyje turi būti nurodytas baudos dydis, atitinkantis tam tikrą minimalų gyvenimo lygių (MGL) dydį, pavyzdžiui, „M.C. skirti 10 MGL (1300 Lt) dydžio baudą.“¹¹² Teismas skirdamas turtinės žalos atlyginimą ar jos pašalinimą nuosprendžio rezoliucinėje dalyje nurodo terminą per kurį žala turi būti atlyginta ar atlikti darbai žalai pašalinti. Pvz., Vokietijoje skiriant piniginę baudą, ji matuojama dienpinigiais, skiriama nuo 5 iki 360 dienpinigių. Skiriant baudą, jos dydį, Vokietijos teismai nustato atsižvelgiant į asmens turtinę padėtį.

Visais atvejais skiriama bausmė nurodoma tiksliai, nesukeliant jokių abejonių dėl jos paskyrimo ar dydžio. Jei skiriama laisvės atėmimo bausmė, paprastai nuosprendžio rezoliucinėje dalyje nurodomas labai konkretus jos terminas: metai, mėnesiai, nurodant kokioje laisvės atėmimo įstaigoje turės atlikti bausmę (nurodant tik įstaigos rūšį), pavyzdžiui „skirti 3 metus 5 mėnesius laisvės atėmimo, bausmę atliekant pataisos namuose.“¹¹³ Kai kaltinamasis kaltinamas dėl kelių

¹⁰⁷ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-639-506/07.

¹⁰⁸ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-674-498/07.

¹⁰⁹ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-674-498/07.

¹¹⁰ Valstybės žinios. 2007. Nr. 81-3309.

¹¹¹ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-612-99/07.

¹¹² Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-733-119/07.

¹¹³ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-725-498/07

nusikalstamų veikų, nuosprendyje nurodoma tik galutinė paskirta bausmė ir įstaigos rūšis, kur kaltinamasis turės atlikti numatytą bausmę. „Pažymėtina, kad teismų praktikoje vyrauja būtent laisvės atėmimo bausmė, sudaranti vidutiniškai 45 proc. visų per metus skiriamų bausmių.“¹¹⁴

Kai nuosprendžiu baudžiamojoje byloje bausmė skiriama juridiniam asmeniui, privaloma nurodyti kokią bausmę skiriama, jei draudžiama verstis tam tikra veikla, rezoliucinėje dalyje turi būti konkretizuota, kokia veikla uždrausta verstis juridiniam asmeniui, taip pat nurodomas konkretus terminas. Skiriant juridinio asmens likvidavimo bausmę, nurodomas terminas, per kurį juridinis asmuo privalo nutraukti visą vykdomą veiklą.

Kaltinamajam skiriant švelnesnę bausmę nei numatytą už padarytą nusikalstamą veiklą, Teismas privalo nurodyti straipsnio dalį ir punktą, kuriuo remiantis kaltinamajam bausmė buvo sušvelninta.

Jei teismas nuosprendžiu asmeniui uždraudžia dirbti tam tikrą darbą ar naudotis tam tikra teise, nurodomas konkretus teisės draudimas ir terminas. Apžvelgus teismų praktiką, šiuo klausimu išsakytą „Uždraudamas naudotis specialia teise, teismas turi konkrečiai nurodyti, kokia teise (pavyzdžiui, laikyti ir nešioti ginklą) ar teisėmis kaltinamajam naudotis uždrausta, ir šio draudimo terminą.“¹¹⁵

Teismui priimant sprendimą dėl turto konfiskavimo, privaloma rezoliucinėje dalyje aiškiai nurodyti konfiskuojamus daiktus arba nurodyti konfiskuoto turto vertę pinigais.

Kai baudžiamojoje byloje kaltinamas nepilnametis, o jam nuosprendžiu skiriamos auklėjamojo poveikio priemonės, nurodoma kokios konkrečios priemonės kaltinamajam skiriamos, nurodomi terminai jų taikymui.

Kai išsprendus bylą apkaltinamuoju nuosprendžiu kaltinamajam atidedamas bausmės vykdymas, nuosprendžio rezoliucinėje dalyje nurodoma bausmės vykdymo atidėjimo trukmė, pavyzdžiui, „Vadovaujantis Lietuvos Respublikos BK 75 str. paskirtos bausmės vykdymą atidėti 1 (vieneriems) metams.“¹¹⁶

Kai kaltinamajam nuosprendžiu paskirta laisvės atėmimo bausmė, tuomet turi būti nuosprendyje nurodyta bausmės atlikimo pradžia.

4) *sprendimas dėl kaltinamojo pripažinimo pavojingu recidyvistu*, kai teismas tai pripažįsta.

Teismas privalo nuosprendžio rezoliucinėje dalyje nurodyti tokio sprendimo pagrindą, remiantis Lietuvos Respublikos BK 27 str. 3d. Toks teismo sprendimas išdėstomas nuosprendyje po skiriamos teismo bausmės už nusikalstamą veiklą, toliau nurodant laisvės atėmimo įstaigą, kur bus atliekama paskirta bausmė. Kaltinamojo pripažinimu pavojingu

¹¹⁴ Švedas G. Bausmių vykdymo teisė. Bendroji dalis. Vilnius, 2003, p. 12.

¹¹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis „Teismų praktika“ Nr. 19. Vilnius, 2003, p. 282.

¹¹⁶ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-685-170/07.

recidyvistu turi įtakos paskirta teismo bausmė už nusikaltimus remiantis BK 26 str., tam byloje būtini teismo nuosprendžių nuorašai, taip pat kiti dokumentai, kurie patvirtintų ankstesnę teistumą.

- 5) *Sprendimas dėl kardomosios priemonės iki kol įsiteisės nuosprendis.* Teismui privalu nurodyti nuosprendžio rezoliucinėje dalyje sprendimą dėl kardomosios priemonės taikymo. Teismo sprendimu suėmimas panaikinamas, kai kaltinamajam skiriama ne laisvės atėmimo bausmė arba jis atleidžiamas nuo bausmės, kai kaltinamajam bausmės vykdymas atidedamas. Pažymėtina, kad jei kaltinamajam buvo paskirtas suėmimas iki teismo nuosprendžio paskelbimo, šis laikotarpis yra įskaitomas į paskirtos bausmės laiką visais atvejais.

Nuosprendyje gali būti nurodytos kitos kardomosios priemonės tokios kaip: rašytinis pasižadėjimas neišvykti arba suėmimas panaikinamas ir asmuo paleidžiamas teismo salėje. Pavyzdžiui, „Kardomąją priemonę – rašytinį pasižadėjimą neišvykti bei dokumento paėmimą palikti nepakeistas.“¹¹⁷

Nuosprendžio rezoliucinėje dalyje glaustai, aiškiai išdėstomas teismo sprendimas dėl *civilinio ieškinio*, jei jis buvo pateiktas nagrinėjant baudžiamąją bylą. Rezoliucinėje dalyje išdėstomi tik patys priimti sprendimai dėl civilinių ieškinių, nurodant konkrečiai kam, iš ko, kokia suma yra priteisiama. Jei byloje civilinį ieškinį pareiškė keli asmenys, turi būti tiksliai nuosprendyje nurodytas patenkinto civilinio ieškinio dydis kiekvienam pareiškusiam asmeniui atskirai.

Išsprendus turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo klausimą baudžiamojoje byloje, toliau nuosprendžio dalyje dėstomi sprendimai dėl daiktinių įrodymų.

Po to sprendžiamas klausimas dėl proceso išlaidų atlyginimo ir išsprendžiamas klausimas dėl užstato grąžinimo. Jei teismo nuosprendžiu priimamas sprendimas dėl užstato grąžinimo, privalu nurodyti procesinį dokumentą pagal kurį sumokėtas užstatas, kokio dydžio ir nurodyti kokia suma ir kam grąžinama.

Paskutinis momentas, kurį pažymi teismas nuosprendžio rezoliucinėje dalyje, kuris turi būti nurodytas, tai nuosprendžio apskundimo apeliacinės instancijos teismui tvarka ir terminas, remiantis Lietuvos Respublikos BPK 349 str. 1 d. 4 p. Dažniausiai nurodoma taip „Nuosprendis per 20 d. nuo jo paskelbimo, o E.S. nuo nuosprendžio nuorašo įteikimo dienos, gali būti skundžiamas Vilniaus apygardos teismui paduodant apeliacinį skundą.“¹¹⁸

Surašius teismo nuosprendžio rezoliucinę dalį, jį pasirašo teisėjas ar teisėjų kolegija, kuri nagrinėjo konkrečią baudžiamąją bylą.

¹¹⁷ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-540-628/07.

¹¹⁸ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr.1-707-170/07.

Surašyto ir paskelbto nuosprendžio jokių būdų negalima perrašyti, taip pat taisyti ar redaguoti, nėra skirtumo kokie būtų pataisymai esminiai ar neesminiai. Jei nuosprendis būtų perrašytas ar taisytas, tai galima būtų įvardinti kaip esminį baudžiamojo proceso pažeidimą.

Sprendimai teismo nuosprendyje dėl daiktinių įrodymų

Sprendžiant šį klausimą, Teismas privalo vadovautis Lietuvos Respublikos BPK 93 straipsniu. Nepriklausomai nuo to koks priimtas teismo nuosprendis: apkaltinamasis ar išteisinamasis, ar nuosprendis kuriuo byla yra nutraukiama, visais atvejais daiktai laikomi iki nuosprendžio įsiteisėjimo. Nuosprendžio rezoliucinėje dalyje išdėstomi sprendimai dėl daiktinių įrodymų likimo, šioje dalyje būtina tiksliai nurodyti konkrečius daiktus, kam jie priklauso ir kam jie bus atiduoti po teismo nuosprendžio, jei reikia daiktus sunaikinti, nurodoma tik daiktai kurie sunaikinami, nedėstant kokių būdų tai turėtų būti padaryta. Pavyzdžiui, „polietileninį paketą Nr.0003915, polietileninį paketą Nr.0009914, polietileninį paketą Nr.0003917, polietileninį paketą Nr.0003916, polietileninį paketą Nr.0003936 sunaikinti. Kompaktinę laikmeną palikti saugoti prie bylos.“¹¹⁹ Daiktai uždrausti naudoti apyvartoje paprastai atiduodami tam tikroms organizacijoms sunaikinimui. Dokumentai, kurie laikomi daiktiniais įrodymais, lieka pridėti prie bylos visą jos saugojimo laiką. Nusikaltimo įrankiai ir priemonės, neatsižvelgiant kieno jie, konfiskuojami. Jei byloje neišsprendžiami klausimai dėl daiktinių įrodymų likimo, dėl ko gali būti atimtos ar suvaržytos proceso dalyvių teisės, tai teismo nuosprendis praranda pagrįstumą ir teisėtumą, pažeidus baudžiamojo proceso įstatymą ir nuosprendis gali būti naikintinas.

Šiuo klausimu yra išimtis, kai dėl kai kurių daiktinių įrodymų (ginklų, nuodingų medžiagų, ar pan.) gali būti priimami specialūs aktai.

Mano manymu, teismo nuosprendžio rezoliucinėje dalyje dėstomas klausimas dėl daiktų, kurie byloje buvo įrodymais nėra tinkamas, tai sumenkina teismo nuosprendžio paskelbimo iškilmingumą, ypačingai tais atvejais kai byla yra didelės apimties, o daiktinių įrodymų yra daug. Siūlyčiau klausimą dėl daiktinių įrodymų surašymo teismo nuosprendyje perkelti į aprašomosios dalies pabaigą, išdėstius motyvus, remiantis daiktiniais įrodymais pagrindžiamos aplinkybės, tai tuo pačiu baigiant nagrinėti aplinkybes, jas motyvuoti prieš pereinant prie rezoliucinės dalis išskiriant punktą „daiktiniai įrodymai“, surašyti kas bus su jais daroma po nuosprendžio paskelbimo arba priimant atskirą nutartį dėl daiktų, kurie byloje buvo įrodymais likimo. Teigiama būtų tai, jog toks daiktinių įrodymų surašymas nesumenkintų nuosprendžio paskelbimo iškilmingumo.

¹¹⁹ Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-90-119/07.

Apkaltinamojo teismo nuosprendžio, kuriuo kaltinamasis atleistas nuo bausmės rezoliucinė dalis

Kaip ir apkaltinamojo teismo nuosprendžio atveju rezoliucinėje dalyje turi būti nurodyta:

- kaltinamojo vardas ir pavardė;
- sprendimas pripažinti kaltinamąjį kaltu;
- baudžiamasis įstatymas, pagal kurį kaltinamasis pripažįstamas kaltu;

Toliau nurodomas sprendimas, kuriuo skiriama bausmė ir teismo sprendimas, atleisti kaltinamąjį nuo bausmės atlikimo, nurodomas sprendimas dėl procesinių prievartos priemonių panaikinimo. Jei skiriamos baudžiamosios poveikio priemonės ar auklėjamosios poveikio priemonės, kai tam yra pagrindas, jos nurodomos nuosprendyje, jei tokios yra skiriamos konkrečiu nuosprendžiu.

Išteisinamojo teismo nuosprendžio rezoliucinė dalis

Lietuvos Respublikos BPK 307 str. 4 d. yra reglamentuota, kas turi būti nurodyta šioje dalyje:

- kaltinamojo vardas ir pavardė;
- sprendimas išteisinti asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės ir to pagrindą,
- dėl procesinių prievartos priemonių panaikinimo. Priimant išteisinamąjį teismo nuosprendį rezoliucinėje dalyje priimamas sprendimas dėl prievartos priemonių panaikinimo, jei tokios priemonės buvo paskirtos ir taikytos. Visais išteisinimo atvejais kaltinamasis paleidžiamas iš teismo salės, negali būti paskirta ar palikta galioti kardomoji priemonė iki nuosprendžio įsiteisėjimo. Tačiau reikia kiekvienu atveju patikrinti ar asmenį galima paleisti, atsiranda atvejų kai tas pats asmuo jau vieną bausmę atlieką laisvės atėmimo įstaigoje, tokiu atveju paleidimas negalimas.
- išsprendžiamas klausimas dėl civilinio ieškinio. Jei nagrinėjant baudžiamąją bylą kaltinamojo kaltė neįrodyta, kad jis dalyvavo atliekant nusikalstamą veiką, tada teismas atmeta civilinį ieškinį. Jei kaltinamasis išteisinamas kai nėra nusikaltimo sudėties, tuomet teismas civilinį ieškinį palieka nenagrinėtą, o asmuo pateikęs civilinį ieškinį gali pateiktį jį civilinio proceso tvarka.

Išteisinamojo nuosprendžio atveju, kaltinamojo atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės atleidimo pagrindai galimi du: nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamosios nusižengimo požymių arba nenustatyta, jog kaltinamasis dalyvavo atliekant nusikalstamą veiką. Nurodomas vienas iš išteisinamųjų pagrindų, aplinkybės, dėl kurių kaltinamasis išteisintas, nuosprendyje nurodant straipsnį numatantį baudžiamąją atsakomybę už vieną ar kitą nusikalstamą veiką, dėl

kurios kaltinamasis išteisintas. Kai teismas priimtame nuosprendyje rezoliucinėje jo dalyje „nenurodė išteisinamojo pagrindo, netinkamai išdėsto išvadas dėl kaltinamojo išteisinimo, padarė esminių baudžiamojo proceso įstatymų pažeidimų.“¹²⁰

Priimamas sprendimas, kaip ir apkaltinamojo nuosprendžio atveju: dėl daiktinių įrodymų klausimo; dėl teismo išlaidų paskirstymo. Išteisinant kaltinamąjį teismo išlaidas padengia valstybė. Pabaigoje nurodoma nuosprendžio apskundimo galimybės, nurodant terminą ir tvarką.

Nuosprendžio, kuriuo nutraukiama baudžiamoji byla rezoliucinė dalis.

Kaip ir kitų nuosprendžių rūšių rezoliucinėse dalyse, taip ir nuosprendžio, kuriuo nutraukiama baudžiamoji byla rezoliucinėje dalyje yra nurodoma: atleisto nuo baudžiamosios atsakomybės asmens vardas ir pavardė; sprendimas, kuriuo kaltinamasis atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės – būtina nurodyti straipsnį, pagal kurį asmuo atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės; sprendimas dėl baudžiamojo poveikio priemonės ar auklėjamojo poveikio priemonės skyrimo – tik tuo atveju jei yra šių priemonių skyrimo pagrindas; sprendimas dėl procesinių prievartos priemonių panaikinimo – taip pat priimamas sprendimas tik tuomet, jei jos buvo taikytos. Taip pat, kaip ir apkaltinamojo ar išteisinamojo nuosprendžių rezoliucinėse dalyse, būtina aptarti ir kitus klausimus, tokius kaip:

- nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo – priimant teismui sprendimą dėl civilinio ieškinio;
- daiktinių įrodymų likimo – sprendimas dėl daiktinių įrodymų priimamas vadovaujantis BPK 94 str. nuostatomis;
- proceso išlaidų atlyginimo klausimo sprendimas;
- nuosprendžio apskundimo tvarka ir terminai. Nurodoma nuosprendyje nuo kada yra skaičiuojamas apskundimo terminas.

Taip pat kaip ir pirmos instancijos teismas, taip ir apeliacinės instancijos teismas nuosprendį surašo laikantis Lietuvos Respublikos BPK numatytų nuostatų, kurios reglamentuoja nuosprendžio surašymo tvarką. Suprantama, kad apeliacinės instancijos nuosprendis yra naujas ir jo dalys jokias būdais nėra identiškios pirmos instancijos teismų nuosprendžio dalims. Papildomai apeliacinės instancijos teismas privalo nurodyti:

¹²⁰ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas baudžiamoji byla Nr.2K-235/2004.

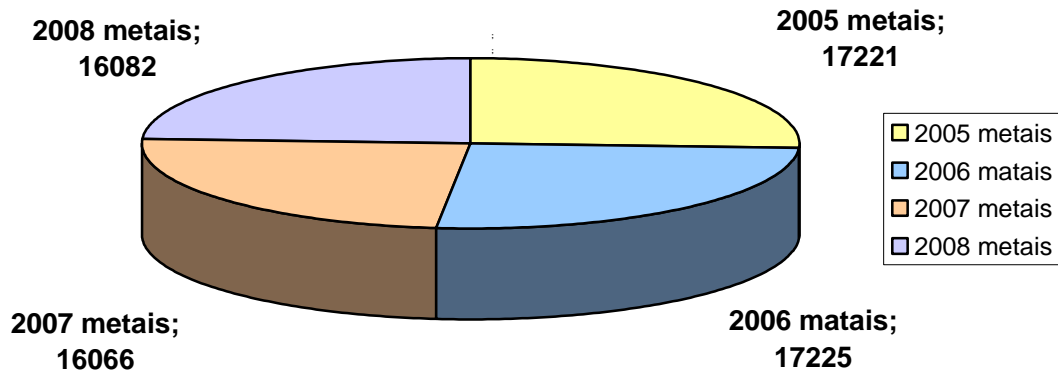
- įžanginėje apeliacinės instancijos nuosprendžio dalyje: pirmos instancijos teismo pavadinimą, taip pat minėto teismo nuosprendžio priėmimo laiką, ir rezoliucinės dalies turinys.
- aprašomojoje dalyje: išdėstomos trumpai apelianto ginčijamos bylos aplinkybės, nurodama pati apeliacinio skundo esmė, taip aplinkybės, kurios nustatytos ar papildomai ištirtos apeliaciniame teisme ir jas pagrindžiantys įrodymai. Kai apeliacinės instancijos teismo skundas atmetamas yra būtina nurodyti motyvus, dėl ko skundas yra atmetamas. Kai apeliacinis teismas priima naują nuosprendį, panaikindamas pirmos instancijos teismo nuosprendį, taip pat privalo nurodyti nustatytas aplinkybes ir įrodymus dėl ko kaltinamasis pripažįstamas nekaltu ir jis išteisinamas ir atvirkščiai. Jei apeliacinio teismo sprendimu yra naikinamas pirmos instancijos nuosprendis ir byla nutraukiama, nurodomas bylos nutraukimo pagrindas ir t.t.
- rezoliucinėje dalyje – nurodomas, aiškiai suformuluotas, apeliacinės instancijos teismo sprendimas.

Daug kruopštumo, analizės reikalauja nuosprendžio surašymo darbas, tačiau teismo nuosprendžiuose pasitaiko trūkumų. Lietuvos Aukščiausio Teismo Senato nutarime „Dėl teismų praktikos taikant Baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias nuosprendžio surašymą“¹²¹ pažymima, jog pasitaiko kai teismai įžanginėje dalyje netiksliai nurodo teismo pavadinimą, kaltinamųjų teistumus; aprašomojoje nuosprendžio dalyje neišsamiai išdėstomos bylos aplinkybės, ne visada tinkamai išdėstomi įrodymai, kartais per plačiai aprašomi asmenų parodymai. Aprašant dokumentus, kaip įrodymus neatskleidžiamas jų turinys ar nenurodoma ryšys su kitais įrodymais. Nepasisako teismai dėl įrodymų vertinimo, nenurodo, kokias aplinkybes laiko nustatytomis. Pasitaiko kai apkaltinamojo nuosprendžio aprašomojoje dalyje Teismų dalis kaltinimų yra nepagrįstų, kartais nepakankamai analizuoja įrodymus ar motyvuoja išvadas. Ne visuomet teismai tinkamai nurodo veikos kvalifikavimo motyvus. Pasitaiko, kad bausmės parinkimas motyvuojamas tik bendro pobūdžio teiginiais apie veiklos pavojingumą ir kaltinamojo asmenybę, nepažymint veikos pavojingumo aplinkybių, nepakankamai motyvuoja nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimą ar kitus priimtus byloje sprendimus.

Apibendrinant pirmos instancijos teismų priimtus nuosprendžius, nutrauktas bylas, pavaizdavau kiek kiekvienais metais yra baigiama nagrinėti baudžiamųjų bylų.

¹²¹ Aukščiausiojo Teismo biuletenis "Teismų praktika" Nr. 19. Vilnius, 2003, p. 202.

Išnagrinėta bylų 2005 - 2008 metais



Pavaizduotoje diagramoje matome koks bylų skaičius yra išnagrinėtas ir priimti atitinkami baudžiamosiose bylose nuosprendžiai pirmos instancijos teismuose. Darytina išvada, kad teisėjams tenka gana ne mažas darbo krūvis, dėl to manyčiau pirmos instancijos teismams galima būtų rašyti glaustesnį, bet išsamų nuosprendį, neišsiplečiant aprašant asmenų parodymus, bausmę, įrodymus ir pan., taip išvengiant klaidų surašant nuosprendį. Plačiau šiais klausimais galėtų ir turėtų pasisakyti apeliacinės instancijos teismai.

3. Teismo nuosprendžio paskelbimas

Tai teismo veiksmas, kuris yra be galo svarbus ir reikalingas, kadangi nepaskelbtas teismo nuosprendis nėra laikomas galiojančiu, tokiu atveju jis nėra teisminis aktas. Tuo pačiu teismo nuosprendžio paskelbimas yra kartu ir teismo nuosprendžio priėmimo baigiamasis momentas, kuriuo paskelbiama, jog baudžiamoji byla išnagrinėta.

Paskelbtas teismo nuosprendis sukelia teises pasekmes, tokias kaip:

- prasideda terminas, per kurį nuosprendį galima apskųsti apeliacinei ar kasacinei instancijai;
- pradedamas skaičiuoti paskirtos bausmės vykdymo atidėjimo laikas;
- nuosprendis tampa procesiniu, teisiniu aktu;
- teismas privalo remiantis LR BPK 309 str. paleisti suimtą asmenį, jei asmuo išteisintas, jei baudžiamoji byla nutraukta ir kitais šiame straipsnyje numatytais atvejais.

Visais atvejais, net ir tokiais kai byla nagrinėjama uždareme teismo posėdyje, nuosprendis skelbiamas viešai. Jei dėl tam tikrų priežasčių buvo nuspręsta bylą nagrinėti uždareme teismo

posėdyje, rezoliucinė dalis tokiu atveju vis tiek yra skeliama viešai, todėl, kad šioje dalyje suformuojamas sprendimas, o aplinkybės rezoliucinėje dalyje nėra dėstomas, dėl kurių atsirado pagrindas nagrinėti bylą uždarame posėdyje. Atsižvelgiant į tai, viešas rezoliucinės teismo nuosprendžio paskelbimas, negali turėti neigiamų pasekmių, tokias pasekmes lemtų tai, jei viešai būtų skelbiamas visas nuosprendis, įskaitant ir aprašomąją teismo nuosprendžio dalį, kurioje išanalizuotos visos bylai svarbios aplinkybės. Tik rezoliucinės dalies skelbimas viešai neprieštarautų Teismų įstatymo nuostatai „bylose priimti teismų sprendimai skelbiami viešai“ (7 str. 2 d.), kadangi visuomenė buvo informuota kaip byla buvo išspręsta. Nagrinėjant nuosprendžio paskelbimo klausimą istoriniu, lyginamuoju aspektu, dar 1864 m. galiojant Baudžiamosios teisenos įstatyme „apylinkės teismo teisėjas dažniausiai surašydavo ir skelbdavo tik rezoliuciją. Paskelbęs rezoliuciją arba nuosprendį, teisėjas pranešdavo bylos dalyviams, kokia tvarka nuosprendis gali būti skundžiamas.“ Panašią situaciją galima išvelgti ir Vokietijoje, pavyzdžiui, 1877 m. Vokietijos BPK normos numatė, kad teisėjas gali skelbti tik bausmės paskyrimą, motyvus paaiškinant laisva forma, visam nuosprendžio surašymui skiriamas laikas penkios savaitės po bausmės paskelbimo. Dabartiniame Vokietijos BPK 268 str. numatyta, jog nuosprendis privalo būti paskelbtas po vienuolikos dienų po teisiamojo posėdžio pabaigos, kitu atveju – bylos teisminis nagrinėjimas pradedamas nuo pradžių.

Nustatant ir paskelbiant nuosprendžio skelbimo datą ir laiką, Teismas privalo atsižvelgti į nuosprendžio apimtį, taip pat ir į sprendžiamų klausimų sudėtingumą. Nuosprendžio paskelbimo laiką teismas paskelbia išeinant į pasitarimų kambarį priimti nuosprendžio. Pasirašytas teismo nuosprendis skelbiamas iš anksto praneštu laiku. Praktikoje pasitaiko, kad dėl bylos sudėtingumo per nustatytą laiką teismas nespėjo priimti nuosprendžio baudžiamojoje byloje, tokiu atveju nukeliamas nuosprendžio paskelbimas, paskelbiant kitą datą. Kyla klausimas ar tai nėra pažeidimas, ar neprieštarauja teisės normoms? Teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje turi būti skelbiamas visas, jokių būdu negali būti išdėstomas sutrumpintai. Skelbiant nuosprendį, teisėjas perskaito visą įžanginę ir rezoliucinę dalis, o aprašomąją dalį gali perskaityti arba žodžiu trumpai paaiškinti motyvus, dėl aprašomosios dalies skelbimo būdo teismas pasirenka savo nuožiūra. Jei nuosprendžiui paskelbti reikia daug laiko, kai jie yra didelės apimties, nuosprendį gali skaityti keli teisėjai pasikeisdami, gali būti daromos pertraukos. Skelbiant teismo priimtą nuosprendį tiek kaltinamasis, tiek jo gynėjas ir prokuroras privalo būti teismo salėje, jei teismas nėra nusprendęs kitaip. Visi bylos dalyviai ir kiti esantys teismo posėdžių salėje asmenys, taip pat ir teisėjai skelbiant teismo nuosprendį išklauso jį stovėdami. Jei kaltinamasis nemoka lietuviškai, skelbiant teismo priimtą nuosprendį, posėdyje dalyvauja vertėjas, kuris tuoj pat išverčia į kaltinamojo gimtąją kalbą ar kitą kalbą, kurią žino ir supranta kaltinamasis.

Paskelbus teisėjui nuosprendį, privaloma išaiškinti teismo nagrinėjimo dalyviams nuosprendžio apskundimo tvarką ir terminus, o kaltinamajam – paskirtų bausmių ypatumus, papildomai paskirtų poveikio priemonių ypatumus, jų pažeidimo pasekmes. Jei byloje nuteistajam bausmės vykdymas atidėtas, išaiškinamos šios bausmės vykdymo atidėjimo sąlygų pažeidimo pasekmes. Perskaičius nuosprendį, teisėjas kreipiasi į kaltinamąjį ar išteisintą asmenį pasiteiraudamas ar jam yra suprantamas nuosprendis, esant poreikiui, teisėjas kaltinamajam paaiškina nuosprendžio esmę.

Nepriklausomai nuo to, koks nuosprendis buvo priimtas, ar kaltinamasis, ar išteisinamasis, teismo nuosprendžio nuorašas turi būti įteiktas tuoj po teismo nuosprendžio paskelbimo išteisinamajam, nuteistajam, ar asmeniui kuriam byla nuosprendžiu nutraukta. Jei minėti asmenys teismo posėdyje skelbiant nuosprendį nedalyvavo, jiems nuosprendžio nuorašai turi būti įteikti ar išsiųsti per penkias dienas nuo teismo nuosprendžio paskelbimo dienos. Atsiranda praktikoje keblumas tokiais atvejais, kai išteisinamasis ar nuteistasis nesupranta lietuvių kalbos, jiems privalu duoti nuosprendžio nuorašą jiems suprantama kalba, t.y. išverčiant, o baudžiamasis įstatymas reglamentuoja, kad tuoj po nuosprendžio paskelbimo privaloma įteikti nuosprendžio nuorašą, kas tokiais atvejais nėra įmanoma. Taip pat pasitaiko praktikoje atveju, kai nuosprendžių nuorašą atsisako priimti iškart po jo paskelbimo, nėra reglamentuota ką tokiu atveju reiktų daryti, paprastai tai pažymima teismo posėdžio protokole ir išsiunčiamas nuosprendžio nuorašas, dėl ko teismai patiria papildomų išlaidų. Visiems kitiems bylos dalyviams nuosprendžių nuorašai jų prašymu išsiunčiami per penkias dienas nuo tokio prašymo gavimo. Siūlyčiau pakeitimą, kad teismas įteiktų bylos dalyviams nuosprendžio nuorašą ne vėliau nei per penkias kalendorines dienas nuo nuosprendžio paskelbimo, nurodant, kad kitą dieną po nuosprendžio paskelbimo, nuosprendžio nuorašą asmenys galima gauti atvykę į teismą, taip sumažinant išlaidas susijusias su nuosprendžių nuorašų išsiuntinėjimu.

Galima kelti klausimą kas turi didesnę baudžiamąją procesinę reikšmę: nuosprendžio surašymas, jo išdėstymas raštu ar surašyto nuosprendžio žodinis paskelbimas? Pritarčiau nuomonei, jog „nuosprendis įgyja teisinę galią būtent nuo jo paskelbimo momento, o pats nuosprendžio turinio raštiškas pateikimas be paskelbimo neturi įstatyminės reikšmės.“¹²²

¹²² Надий Л. Приговор в уголовном процессе. Москва, 1982, p. 13.

Išvados

1. Teismo nuosprendis – pats svarbiausias teisingumo aktas, kuris priimamas Lietuvos Respublikos vardu, vadovaujantis principu: įstatymui ir teismui visi asmenys yra lygūs. Šiuo dokumentu kaltinamasis pripažįstamas kaltu arba nekaltu. Įsiteisėjęs teismo nuosprendis turi įstatymo galią, yra privalomas visiems piliečiams, įstaigoms ir organizacijoms.
2. Nuosprendį galima apibūdinti kaip ypatingos svarbos dokumentą, turintį auklėjamąją ir prevencinę reikšmę: pratina asmenis laikytis įstatymų, tinkamai juos vykdyti, gerbti kitų žmonių teises, neigiamai žiūrėti į nusikalstamas veikas, pasitikėti teisėsaugos institucijomis ir pan.
3. Nuosprendis privalo būti teisėtas, pagrįstas, teisingas ir įtikinantis. Įstatymų leidėjas nurodo reikalavimus nuosprendžio turiniui ir formai, bei nustato jo priėmimo tvarką ir sąlygas. Nuosprendžio turinį sudaro šios dalys: įžanginė, aprašomoji ir rezoliucinė dalis. Visos turinio dalys nuosprendyje sudaro vieningą visumą.
4. Ką laikyti įrodymais, teismo bylos nagrinėjimo metu sprendžia teismas. Būtent jo prerogatyva vieni duomenys pripažįstami įrodymais, kiti ne, tačiau, kad tinkamai ši teismo pareiga būtų įgyvendinama, jurisprudencija šiuo klausimu privalo būti vieninga bei stabili. Mano manymu, svarbu, kad leistinumo kriterijus visada būtų interpretuojamas ir taikomas vienodai, kad nebūtų manipuluojama galimybe duomenų nepripažinti įrodymais. Teismas nuosprendį pagrindžia tik tais įrodymais, kurie buvo išnagrinėti teisiama jame posėdyje.
5. Teismo įsakymo institutas Lietuvos baudžiamojo proceso teisėje, galima sakyti - naujovė tarp nuosprendžių rūšių. Teismo įsakymas greitai priimtas ir noriai taikomas teismų praktikoje, nes bylą išnagrinėti galima per įmanomai trumpiausią laiką, kadangi baudžiamoji byla nagrinėjama supaprastintu procesu.
6. Nuosprendžio priėmimo metu vienam iš teisėjų laikantis kitokios nuomonės, jis turi teisę išdėstyti savo nuomonę raštu. Atskiroji nuomonė pridedama prie nuosprendžio, tačiau skelbiant nuosprendį ji neskaitoma, tokiu atveju ji lieka tik deklaruojama teise, kuri neturi jokios galios. Atskiroji nuomonė neturėtų būti suprasta, kaip bandymas sumenkinti teismo priimtą nuosprendį, tačiau jos pareiškimas turi turėti tam tikrą svorį. Siūlyčiau numatyti teisės aktuose, jog esant pareiškimai byloje teisėjo atskirajai nuomonei, apskundus tokį nuosprendį, apeliacinė instancija turėtų atsižvelgti į ją ir nagrinėjant apskūsta nuosprendį išnagrinėti atskirąją nuomonę, dėl kokių priežasčių ji buvo pareikšta.
7. Nuosprendžio rezoliucinėje dalyje išdėstomi sprendimai dėl daiktinių įrodymų likimo. Sprendimų dėl daiktinių įrodymų dėstymas nuosprendžio rezoliucinėje dalyje nėra tinkamas, tai sumenkina teismo nuosprendžio paskelbimo iškilmingumą, ypatingai tais atvejais, kai byla yra

didelės apimties, o daiktinių įrodymų yra daug. Siūlyčiau ateityje sprendimą dėl daiktinių įrodymų surašymo perkelti į nuosprendžio aprašomosios dalies pabaigą, baigiant nagrinėti aplinkybes, jas motyvuoti prieš pereinant prie rezoliucinės dalies, taip pat išskirti punktą „daiktiniai įrodymai“ arba priimti atskirą nutartį dėl daiktų, kurie byloje buvo įrodymais, likimo.

DARBO SANTRAUKA

Nuosprendžio priėmimas ir paskelbimas

Baudžiamųjų bylų nagrinėjimas užbaigiamas teismo nuosprendžio priėmimu, todėl logiška teigti, kad nuosprendis yra teisingumo vykdymo aktas, o teisingumas- valstybės pagrindas. Vykdamas teismams teisingumą pagrindinė teismo pareiga – išspręsti teisinį konfliktą, objektyviai ištirti ir įvertinti visas bylos aplinkybes ir byloje priimti teisėtą ir pagrįstą nuosprendį.

Magistro darbo tikslas – atskleisti teismo nuosprendžio priėmimo ypatumus, pateikti svarbiausias ir aktualiausias su tuo susijusias problemas, jas išanalizuoti ir pasiūlyti sprendimo būdus.

Magistro darbe išanalizuota nuosprendžio teisinė charakteristika, apimanti: nuosprendžio sampratą ir reikšmę; priėmimo tvarkos ir sąlygų specifiką; dokumento surašymo tvarką ir formą; nuosprendžio paskelbimą, kaip sukeliančio tam tikrus teisinius padarinius. Pateikiama sukauptos medžiagos analizė bei patirtis ir suvokimas nagrinėjamaisiais klausimais. Nagrinėti teoriniai ir praktiniai aspektai šia tema.

Darbe ypač daug dėmesio skiriama nuosprendžio kaip ypatingo dokumento, surašymo tvarkai, formai ir turiniui. Pateikiamos konkrečios rekomendacijos nuosprendžio priėmimo ir paskelbimo klausimu.

Magistro baigiamasis darbas susideda iš įžangos, trijų pagrindinių skyrių. Įvadiniame skyriuje aprašomas darbo aktualumas, darbo tikslas ir uždaviniai, bei metodai. Pirmajame darbo skyriuje nagrinėta nuosprendžio samprata ir reikšmė, nuosprendžio teisėtumo ir pagrįstumo reikalavimai. Antrajame darbo skyriuje išdėstyta nuosprendžio priėmimo tvarka ir sąlygos, analizuojant klausimus, kurie yra išsprendžiami priimant nuosprendį. Trečiajame skyriuje nagrinėjamas teismo nuosprendžio paskelbimo, nuosprendžio nuorašų įteikimo klausimas. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados, panaudotų šaltinių sąrašas.

SUMMARY

Sentence passing and pronouncing

Investigation of the criminal cases are being closed with the sentence of the court admission, so it is logical to affirm that the sentence is the act of justice and justice is the base of the state. The main responsibility of the court while implementing justice is to solve the legal conflict, unprejudiced investigate and estimate all the circumstances and pass legitimate and reasoned sentence.

The purpose of the Master's work is to reveal singularities of the acceptance of the adjudgement, introduce significant and actual problems, analyse them and suggest the ways of solution. In this Master's final work the sentence's legal characteristics are analysed, that involves the conception and meaning of the verdict, the specifics of order and conditions of submission the sentence, the order and form of filling the document, the publication of sentence, as raising particular legal consequences. The analysis of cumulative information and the experience on the issues raised is presented. Theoretical and practical aspects of the topic are researched. Particularly much attention to census order, form and content of the verdict as an extreme document is paid. The concrete recommendations about the passing and announcing the sentence are proposed.

Final Master's work decomposes of preface and three main chapters. The actuality of this work, the purpose, goals and methods are described in the preface. The conception and meaning of the sentence, the request of legality and validity of the verdict are researched in the first chapter. The order and conditions of passing the sentence are researched in the second chapter.

The announcement of the adjudgement, the delivery of the transcripts of the sentence are analysed in the third part of the work. At the end of the final work the conclusions, and the list of sources used are presented.

Panaudotos literatūros sąrašas

Teisės norminiai aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. (Valstybės žinios, 1992, Nr.33-1014).
2. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. (Valstybės žinios. 1995, Nr. 40-987).
3. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. (Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341).
4. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341).
5. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (Valstybės žinios, 2000, Nr. 89 – 2741).
6. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (Valstybės žinios, 2002, Nr.36–1340).
7. Lietuvos Respublikos teismų įstatymas. (Valstybės žinios, 1994, Nr. 46-851).
8. Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas. (Valstybės žinios, 2001, Nr.108-3903).
9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 25d. nutarimas. (Valstybės žinios, 2003, Nr. 40-1843).
10. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas, priimtas 2003 metų balandžio 25 d. „Dėl liudytojams, ekspertams, specialistams ir vertėjams išmokėtinų sumų dydžio nustatymo ir apmokėjimo baudžiamųjų bylų procese ir administracinių teisės pažeidimų teisenoje tvarkos patvirtinimo“.
11. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro Rekomendacijos dėl proceso baigimo baudžiamuoju įsakymu (Valstybės žinios, 2003, Nr. 39-1805).

1. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas. Dėl Lietuvos Respublikos BPK 425 straipsnio 2 dalies (2002m. kovo 14d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai. 2008 m. sausio 24 d.(Valstybės žinios, 2008, Nr. 11-388).
2. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas. Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 1181, 1561 straipsnių, 267 straipsnio 5 punkto ir 3171 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai. 2000m. rugsėjo 19d. (Valstybės žinios, 2000, Nr. 80-2423).
3. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nutarimas. Dėl teismų sprendimų motyvų surašymo ir skelbimo, sprendimo už akių, taip pat dėl apeliacijos. 2006m. rugsėjo 21d. (Valstybės žinios, 2006, Nr. 102-3957).

4. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas. Dėl privataus kaltinimo ir dėl asmens, kurio atžvilgiu atsisakyta kelti baudžiamąją bylą, teisės apskųsti prokuroro nutarimą. 2006m. sausio 16d. (Valstybės žinios, 2006, Nr. 7-254).
5. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo Teisėjo Egidijaus Šileikio atskiroji nuomonė. Vilnius, 2009 m. kovo 3d.
6. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo Teisėjų Tomos Birmontienės ir Algirdo Taminsko atskiroji nuomonė. Vilnius, 2009 m. kovo 31d.
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarimas Nr.15, 1998 m. gruodžio 22d.
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2003 m. birželio 20 d. nutarimas Nr. 40 „Dėl teismų praktikos taikant Baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias nuosprendžio surašymą“. Teismų praktika, 2003, Nr. 19.
9. Įstatymų, nustatančių teismo sprendimo priėmimo ir išdėstymo tvarką, taikymo teismų praktikoje apžvalga // Teismų praktika. 1997, Nr.7.
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2004m. rugsėjo 17d. nutarimas Nr.48 „Dėl teismų praktikos taikant Baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias bylų supaprastintą procesą“ // Teismų praktika. 2004, Nr.22.
11. Lietuvos Respublikos Aukščiausio Teismo Senato 1997m. birželio 13 d. nutarimas Nr.5 „Dėl įstatymų reguliuojančių teismo sprendimo priėmimo ir išdėstymo tvarką, taikymo teismų praktikoje“.

Specialioji literatūra

1. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Antrasis papildytas leidimas. Vilnius, 1998.
2. Baudžiamojo proceso įstatymas su komentarais, sudarytas iš Rusijos Senato bei Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprendimų ir kitų aiškinimų, liečiančių Didžiosios Lietuvos ir Klaipėdos krašto baudžiamojo proceso teisę. Redagavo M. Kavolis. Kaunas, Literatūros knygynas, 1933.
3. Birmontienė T., Jarašiūnas E., Kūris E., Maksimaitis M. ir kt. Lietuvos Konstitucinė teisė. Vadovėlis. Vilnius, 2001.
4. Goda G., Kazlauskas M., Kuconis P. Baudžiamojo proceso teisė. Vadovėlis. Vilnius, 2005.
5. Danisevičius P., Kazlauskas M., Palskys E. Lietuvos TSR baudžiamasis procesas. Vilnius, 1978.
6. Goda G. Baudžiamojo proceso forma: optimalių procesinių taisyklių paieškos galimybės ir ribos // Teisė. 2007. Nr.65.
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis „Teismų praktika“ Nr. 5-6. Vilnius, 1996.

8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletėnis „Teismų praktika” Nr. 9. Vilnius, 1998.
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletėnis „Teismų praktika” Nr. 28. Vilnius, 2003.
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletėnis „Teismų praktika” Nr. 19. Vilnius, 2003.
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletėnis „Teismų praktika” Nr. 21. Vilnius, 2004.
12. Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodekso komentaras (1-220 straipsniai) 1 dalis. Vilnius, 2003.
13. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras (221–461 straipsniai). 2 dalis. Vilnius, 2003.
14. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras II-III. Vilnius, 2005.
15. Machovenko J. Įrodymai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teisėje // Teisė, 2005 m. Nr.55.
16. Sabonis D. Vidinis įsitikinimas kaip įrodymų ir duomenų vertinimo kriterijus. Teisės problemos, 2006, t. 2(52).
17. Šumskas A. Baudžiamųjų bylų nagrinėjimas teisme. Vilnius, 2000.
18. Švedas G. Bausmių vykdymo teisė. Bendroji dalis. Vilnius, 2003.
19. Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Vilnius, 2008.
20. Pradel Jean. Lyginamoji baudžiamoji teisė. Vilnius, 2001.
21. Federal Sentencing Guidelines Manual. United States Sentencing Commission. 1998 Edition. St. Paul, MN: West Group, 1998.
22. The Danish Criminal Code. English version by Martin Spencer and Gitte Hoyer. Copenhagen. 1987.
23. Walker N. Sentencing: Theory, Law and Practice. London: Butterworth and Co., 1985.
24. Гуценко К.Ф., Головки Л.В., Филимонов Б. А. Уголовный процесс западных осударств. Москва, 2002.
25. Дорохов В.Ю., Николаев В.С.Обосновательность приговора. Москва, 1959.
26. Карев Д. С. Советский уголовный процесс. Москва, 1953.
27. Комментарий к уголовно – процессуальному кодексу Российской Федерации. Москва. 2002.
28. Матвиенко Е.А. Приговор суда и его исполнение. Минск, 1968.

29. Надий Л. Приговор в уголовном процессе. Москва, 1982.
30. Радева Р., Кирай Т., Пирес Р. и др. Проверка законности и обосновательности приговоров. Киев, 1991.
31. Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса. Москва, 1958.
32. Прикалов А. Уголовный процесс Российской Федерации. Москва, 2005.

Elektroniniai dokumentai

1. Realia laisvės atėmimo bausme Lietuvoje nuteisti asmenys ir asmenys, kuriems atidėtas bausmės vykdymas remiantis BK 75 ar 92 straipsniais (procentais) [interaktyvus] [žiūrėta 2009 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: < www.nplc.lt >.
2. Nagrinėtų bylų ataskaita [interaktyvus] [žiūrėta 2009 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.teismai.lt> >.
3. Germany Criminal Code [interaktyvus] [žiūrėta balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.iuscomp.org> >.
4. Germany Criminal procedure law [interaktyvus] [žiūrėta balandžio 8 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.buffalo.edu> >.
5. Пикалов И.А. Уголовный процесс Российской Федерации 2005 [interaktyvus] [žiūrėta 2009 m. kovo 18 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.consultant.ru> >.
6. Смирнов А.В. Реформы уголовной юстиции конца XX века и дискурсивная состоятельность // Журнал российского права. 2001. [interaktyvus] [žiūrėta 2009 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.allpravo.ru> >.

Praktinė medžiaga

1. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. Baudžiamoji byla. Nr. 2K-268/2004.
2. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. Baudžiamoji byla Nr. 2K-235/2004.
3. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. Baudžiamoji byla Nr. 2K-499/2006.
4. Alytaus rajono apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1A-482-348/2007.
5. Anykščių rajono apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-10-266/2007.
6. Pakruojo rajono apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-106-284/2006.
7. Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-747-506/07.

8. Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1 -725-498/07.
9. Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-612-99/07.
10. Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-626-576/07.
11. Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-707-170/06.
12. Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-630-628/07.
13. Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-733-119/07.
14. Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-725-498/07.
15. Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-614-119/07.
16. Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-270-506/07.
17. Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-674-498/07.
18. Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-669-119/07.
19. Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-2-628/07.
20. Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-276-576/07.
21. Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-393-628/07.
22. Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-639-506/07.
23. Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-674-498/07.
24. Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-733-119/07.
25. Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-725- 498/07.
26. Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1- 685-170/07.
27. Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-540-628/07.
28. Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-707-170/07.
29. Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-190-119/07.
30. Vilniaus trečiasis apylinkės teismas. Baudžiamoji byla Nr. 1-615-271/07.